

ГОДИШЊИ ИЗВЕШТАЈ О ПОСЛОВАЊУ И РЕЗУЛТАТИМА РАДА

Народна банка Србије

2013

ГОДИШЊИ ИЗВЕШТАЈ
О ПОСЛОВАЊУ И РЕЗУЛТАТИМА РАДА

2013

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

Београд, Краља Петра 12

Тел. 011/3027-100

Београд, Немањина 17

Тел. 011/333-8000

www.nbs.rs

Тираж: 100 примерака

ISSN 2217-6284

Уводна напомена

Годишњи извештај о пословању и резултатима рада Народна банка Србије подноси Народној скупштини најкасније до 30. јуна наредне године.¹

Статутом Народне банке Србије² утврђено је да тај извештај садржи податке о остварењу циљева и обављању функција Народне банке Србије, и то функција које се односе на монетарну и девизну политику, управљање девизним резервама, мере и активности ради очувања и јачања стабилности финансијског система, контролу банака, контролу обављања делатности осигурања, односно надзора над том делатношћу, надзор над обављањем делатности друштава за управљање добровољним пензијским фондовима, надзор над обављањем послова лизинга, издавање новчаница и кованог новца и управљање токовима готовине, као и платни систем.

Извештај такође садржи финансијске извештаје о пословању Народне банке Србије у којима су исказани приходи и расходи по најважнијим позицијама, као и имовина, обавезе и капитал, затим податке о институционалном оквиру Народне банке Србије, о законодавно-правној активности, о међународној сарадњи, о заштити корисника финансијских услуга, о платним картицама, о интерној ревизији и информационој технологији, о унутрашњој организацији и кадровској политици, о људским ресурсима, о раду филијала и Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер, као и податке о осталим активностима Народне банке Србије.

Годишњи извештај о пословању и резултатима рада у 2013. размотрен је и усвојен на седници Извршног одбора Народне банке Србије 12. јуна 2014. године.

Годишњи извештај о пословању и резултатима рада у 2013. доступан је јавности на сајту Народне банке Србије (<http://www.nbs.rs>).

Извршни одбор Народне банке Србије:

Јоргованка Табаковић, гувернер

Ана Глигоријевић, вицегувернер

Веселин Пјешчић, вицегувернер

Диана Драгутиновић, вицегувернер

Ђорђе Јевтић, директор Управе за надзор над финансијским институцијама

¹ Закон о Народној банци Србије, „Службени гласник РС“, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012 и 106/2012 (члан 71. став 4).

² „Службени гласник РС“, бр. 71/2010. (члан 40).

Уводна реч

Година која је за нама била је препуна изазова, али и постигнућа. Највећи изазов представљало је приближавање тренутка када ће централне банке развијених земаља почети да смањују експанзивност монетарне политике, што је за последицу имало већу нестабилност на међународним финансијским тржиштима. То ће за земље у успону, а тиме и за Србију, вероватно значити мању доступност и вишу цену иностраног задуживања, али ће ефекти на нашу економију зависити и од тога у којој мери успемо да поправимо макроекономску слику и обезбедимо основе за дугорочно одржив раст. Да је то могуће, показују и наши резултати у

претходној години – инфлација је доведена на ниво око доње границе циља, а очувана је и финансијска стабилност. Истовремено, раст економске активности био је међу највишим у региону, док је екстерна неравнотежа знатно смањена. Иако смо јачањем макроекономских фундамената повећали отпорност домаће економије на потенцијалне екстерне шокове, изазов за економску политику и у наредном периоду остаје обезбеђивање здравих и одрживих јавних финансија.

Дешавања у међународном окружењу у 2013. у највећој мери обележили су завршетак рецесије у зони евра и убрзање раста америчке привреде. Најаве о могућем почетку смањења обима квантитативних олакшица ФЕД-а у мају и јуну узбуркале су финансијска тржишта, што је повећало колебљивост токова капитала и депрецијацијске притиске на валуте тржишта у успону, укључујући и Србију. Ипак, ФЕД је у септембру донео одлуку да одложи смањење обима квантитативног попуштања за 2014, што је умирило кретања на финансијским тржиштима. С друге стране, како би се избегла могућа дефлација и подстакао привредни раст у зони евра, Европска централна банка је у новембру смањила референтну каматну стопу на историјски најнижи ниво од 0,25% и најавила могућност даљег смањења коришћењем свих инструмената који су јој на располагању.

Домаћа макроекономска кретања током 2013. била су повољнија у поређењу с претходном годином. Бруто домаћи производ остварио је раст од 2,5%, пре свега захваљујући опоравку пољопривреде и индустрије. Посматрано с расходне стране, раст је у потпуности био вођен нето извозом, што је првенствено био резултат активирања ранијих инвестиција у аутомобилској и нафтној индустрији, а додатан допринос у другој половини године потиче и од опоравка извоза пољопривредних производа. Снажан раст извоза утицао је и на знатно смањење спољне неравнотеже – дефицит текућег рачуна (5% бруто домаћег производа) двоструко је нижи него у претходној години. С друге стране, упркос мерама фискалне консолидације, 2013. годину карактерисала је и даље изражена унутрашња неравнотежа услед пада јавних прихода, чему је допринела већа оријентисаност модела економског раста ка – мање порески издашном – нето извозу.

Најзначајнији резултат који је Народна банка Србије постигла у 2013. години било је обуздавање инфлације и њен пад на историјски најнижи ниво у условима тржишног формирања цена. Након знатног пораста у 2012. години, као последице слабљења динара изазваног прекомерним трошењем државе у предизборном периоду, али и лоше пољопривредне сезоне и тиме узрокованог раста цена хране, међугодишња инфлација је у 2013. забележила знатан пад – са 12,8% у јануару на 2,2% у децембру. Веома ниски инфлаторни притисци током 2013. године резултат су добро одмерених мера монетарне политике, које су допринеле и релативној стабилности курса динара и паду инфлационих очекивања, као и ниске агрегатне тражње и добре пољопривредне сезоне. Имајући у виду слабљење инфлаторних притисака, стабилизацију инфлационих очекивања у границама циља и средњорочну пројекцију инфлације, јасно је да смо на добром путу да стабилност цена на нивоу циља од 4% одржимо у средњем року.

Почетком године Народна банка Србије је наставила да повећава степен рестриктивности монетарне политике како би осигурала повратак међугодишње инфлације у границе циља од $4 \pm 1,5\%$ у другој половини године. Одлука о ублажавању монетарне политике у мају и јуну уследила је после процене да ће се инфлација вратити у границе циља у октобру. Ипак, ризици из међународног окружења у највећој мери утицали су на то да се ублажавање монетарне политике опрезно спроводи, што се одразило на привремено заустављање циклуса ублажавања монетарне политике. Од октобра, с даљим смањењем инфлаторних притисака, али и ризика у погледу кретања у међународном окружењу, наставља се ублажавање монетарне политике – до краја године референтна каматна стопа је смањена за 225 базних поена, на 9,5%.

Кретање курса динара према еврџу током године било је у основи под утицајем повољних спољнотрговинских кретања и најава и одлука

ФЕД-а да почне са смањењем програма квантитативних олакшица. Да би смањила прекомерне краткорочне осцилације курса, Народна банка Србије реаговала је како продајом, тако и куповином девиза на међубанкарском девизном тржишту. У 2013. години, Народна банка Србије је први пут била нето купац девиза на међубанкарском девизном тржишту у износу од 185 милиона евра. Година је завршена с номиналним слабљењем динара од 0,8%, док су девизне резерве Народне банке Србије на нивоу од 11,2 милијарде евра обезбеђивале покривеност новчане масе М1 од 330% и више од седам месеци увоза робе и услуга.

Савет гувернера Народне банке Србије донео је Стратегију управљања девизним резервама Народне банке Србије. Том стратегијом утврђени су дугорочни оквир за улагање девизних резерви, начела и основни циљеви улагања, инструменти у које се улаже, начин процене ризика и мерења приноса и извештавање о улагању девизних резерви. Доношењем Стратегије унапређен је процес управљања девизним резервама и повећана његова транспарентност, по узору на праксу већине централних банака у свету.

Препознајући потребу да се већом употребом динара у финансијском систему подигне ниво финансијске стабилности земље, умањи девизни ризик у најрањивијим секторима привреде, ојача ефикасност монетарне политике и тиме помогне стварању предуслова за одржив и снажан привредни развој, Народна банка Србије је наставила да својим активностима подржава спровођење процеса динаризације. У те активности убраја се и усвајање Одлуке о условима и начину обављања кредитних послова са иностранством у динарима, којом се међународним финансијским институцијама омогућава да одобравају динарске кредите из средстава која потичу од емисије дугорочних хартија од вредности на домаћем тржишту.

У условима раздуживања према иностранству, банкарски сектор се у већој мери ослањао на домаће изворе финансирања кредитне активности, пре свега на штедњу становништва. Током 2013. године девизна штедња становништва је повећана за 144,8 милиона евра, на 8,4 милијарде евра. Смањење инфлације, стабилан курс динара, али и повољније каматне стопе и порески третман динарске штедње у поређењу с девизном определили су грађане да у 2013. дају предност динарској штедњи. Као резултат, динарска штедња је готово удвостручена и крајем године износила је 33 милијарде динара. Банке су прихватиле савет Народне банке Србије да каматне стопе у периоду око Светског дана штедње не превазилазе ниво који нуде током целе године, тако да је у новембру изостао уобичајено осетнији раст каматних стопа на девизну штедњу, што се одразило и на пад активних каматних стопа у наредним месецима.

Свесна да одрживост раста захтева здрав и отпоран банкарски сектор, јер обезбеђује ефикасну расподелу расположивих ресурса на најпродуктивније активности, Народна банка Србије је наставила да предузима мере како би ојачала везе и поверење између банкарског и реалног сектора. Те мере су у току 2013. године укључивале и одузимање дозволе за рад двома банкама, а њихово гашење није имало негативне утицаје на стабилност целокупног банкарског система.

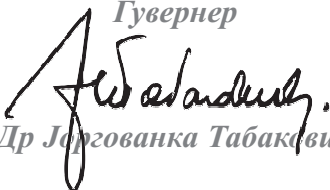
Ефекти глобалне финансијске кризе и даље се осећају, али и поред бројних изазова којима је био изложен и у 2013. години, банкарски сектор је остао стабилан. То потврђују не само стрес-тестови које спроводи Народна банка Србије него и релевантне међународне финансијске институције. Домаћи банкарски систем је изузетно ликвидан, а адекватност капитала (20,9%) знатно је изнад нивоа прописаног како међународним (8%), тако и домаћим регулаторним оквиром (12%). Слабост финансијског сектора у 2013. години представљао је пад профитабилности, који је био последица релативно високих отписа ненаплативих потраживања код појединих банака, негативних стопа раста кредитне активности посебно према привреди, али и промене структуре улагања у корист већег учешћа мање ризичних пласмана, који носе и ниже камате. Тенденција раста учешћа проблематичних кредита у укупним кредитима је настављена, највише услед пада кредитне активности. Међутим, резерве за потенцијалне губитке у потпуности покривају проблематичне кредите, због чега они, на постојећем нивоу, не угрожавају финансијску стабилност, али захтевају активан приступ на решавању овог проблема.

Релативно конзервативни прописи Народне банке Србије и у преткризном периоду не само да су допринели очувању стабилности и повећању отпорности финансијског система на тржишне ризике који потичу из међународног окружења или су последица специфичности домаћег тржишта већ и предупређују пребрзог раздуживања банака према иностранству и продужењу рочности извора финансирања. И током 2013. Народна банка Србије је наставила да регулаторни оквир прилагођава захтевима макроекономског окружења и међународним стандардима супервизије. Тако је, у складу с међународним стандардима и прописима Европске уније, уз уважавање специфичности домаћег тржишта, крајем године усвојена Стратегија за увођење стандарда Базела III у Србији. Питање ненаплативих потраживања разматрало се и на састанку „Београдске иницијативе”, који је први пут одржан у Србији под заједничким покровитељством Народне банке Србије и Међународног монетарног фонда. Између осталог, уважавајући и неке од препорука са овог састанка, крајем године усвојене су нове измене и допуне Одлуке о класификацији билансне активе и ванбилансних ставки банке, којом је даље либерализовано уступање потраживања банака трећим лицима. Јачању и очувању стабилности финансијског

система у Србији очекујемо да ће допринети и оснивање Комитета за финансијску стабилност, који смо заједно оформили с Министарством финансија и Агенцијом за осигурање депозита.

Наведени резултати у одржавању и јачању ценовне и финансијске стабилности дају неспоран допринос економском просперитету земље, али са собом нужно носе и одређене трошкове. Ценећи да је наша обавеза и да минимизирамо ове трошкове, мере смо опредељивали полазећи од тога да се циљеви постигну уз што мање издатке. Тако је у 2013. години стабилност курса динара, који је један од најзначајнијих фактора инфлације, одржана уз минимално присуство Народне банке Србије на девизном тржишту и то тако да смо по овом основу повећали девизне резерве. Подсећања ради, у току изборне 2012. године потрошено је преко 1,3 милијарде евра девизних резерви на одбрану курса динара, а он је ипак ослабио за 8,0%. Поред тога, ради обезбеђења финансијске стабилности, током 2013. Народна банка Србије је деловала максимално обазриво, водећи рачуна да мере дају трајне резултате уз минималне трошкове. Одустајањем од половичних и збуњујућих решења која су била примењивана у 2012. години, попут формирања Нове Агробанке, очувано је поверење у банкарски сектор Србије.

У наредном периоду наставићемо да радимо на остваривању својих законом постављених циљева – обезбеђивању ценовне и финансијске стабилности. У области ценовне стабилности наставиће се с њеним одржавањем, а наши даљи напори биће првенствено усмерени на смањење осцилирања инфлације и њену стабилизацију у оквиру граница циља, као и усидравање инфлационих очекивања на нивоу средњорочног инфлационог циља (4,0%). Приоритет Народне банке Србије у области финансијске стабилности и у наредном периоду биће решавање проблема проблематичних кредита и превенција сличних кретања у будућности. На начин који неће довести у питање одржање ценовне и финансијске стабилности подржаваћемо економску политику Владе усмерену на обезбеђење дугорочно одрживог раста. Снажно подржавамо опредељеност Владе да спроведе мере фискалне консолидације и структурне реформе, чиме ће се повећати отпорност домаће економије на екстерне шокове и нама отворити простор да снажније помогнемо започети привредни опоравак.

Гувернер

Др Јоргованка Табаковић

**СКРАЋЕНИЦЕ КОРИШЋЕНЕ
У ОВОМ ИЗВЕШТАЈУ**

BIS – Банка за међународне обрачуне

БДП – бруто домаћи производ

б.п. – базни поен

ЕВБРД – Европска банка за обнову и развој

ЕЦБ – Европска централна банка

ЕИБ – Европска инвестициона банка

ННИ – Херфиндал–Хиршманов индекс

ХоВ – хартије од вредности

ІРА – претприступни фондови Европске уније

ИПЦ – индекс потрошачких цена

мг. – међугодишњи

МДТ – међубанкарско девизно тржиште

млн – милион

млрд – милијарда

ММФ – Међународни монетарни фонд

NPL – проблематични кредити

П – полугодиште

ПАК – показатељ адекватности капитала

п.п. – процентни поен

ROA – принос на активу

ROE – принос на капитал

RTGS – обрачун у реалном времену по бруто принципу

SDR – специјална права вучења

СТО – Светска трговинска организација

Т – тромесечје

Не наводе се друге општепознате скраћенице.

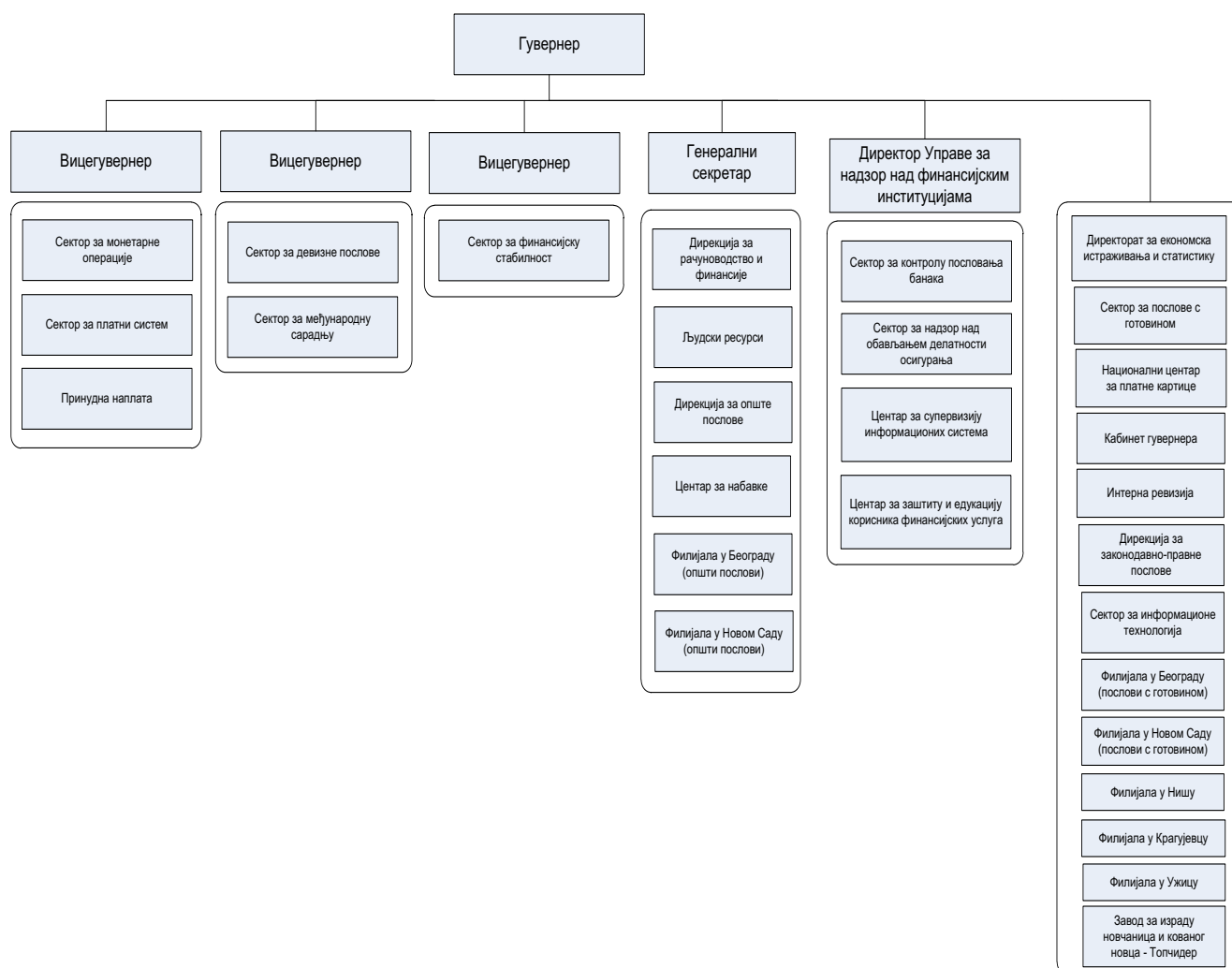
САДРЖАЈ

ОРГАНИЗАЦИОНЕ ШЕМЕ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ	1
ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ	7
I. МОНЕТАРНА ПОЛИТИКА	15
II. СТАБИЛНОСТ ФИНАНСИЈСКОГ СИСТЕМА	25
III. УПРАВЉАЊЕ ДЕВИЗНИМ РЕЗЕРВАМА	35
IV. КОНТРОЛА ПОСЛОВАЊА БАНАКА	43
V. НАДЗОР НАД ОБАВЉАЊЕМ ДЕЛАТНОСТИ ОСИГУРАЊА, ДЕЛАТНОСТИ ДОБРОВОЉНИХ ПЕНЗИЈСКИХ ФОНДОВА И ПОСЛОВА ФИНАНСИЈСКОГ ЛИЗИНГА	59
VI. ИЗДАВАЊЕ НОВЧАНИЦА И КОВАНОГ НОВЦА И УПРАВЉАЊЕ ТОКОВИМА ГОТОВИНЕ	75
VII. ПЛАТНИ СИСТЕМ	81
VIII. ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ	87
1. Међународна сарадња	87
2. Законодавно-правни послови	96
3. Заштита корисника финансијских услуга	99
4. Послови супервизије информационих система	101
5. Послови из домена националне платне картице	102
6. Послови принудне наплате	103
7. Интерна ревизија	105
8. Информациона технологија	107
9. Економска истраживања	108
10. Статистика	112
11. Информисање јавности	114
12. Организациона структура и људски ресурси у Народној банци Србије	116
13. Филијале Народне банке Србије	122
14. Завод за израду новчаница и кованог новца – Топчидер	127
IX. ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЕШТАЈИ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ ЗА 2013. ГОДИНУ	131
Списак графикана и табела	139

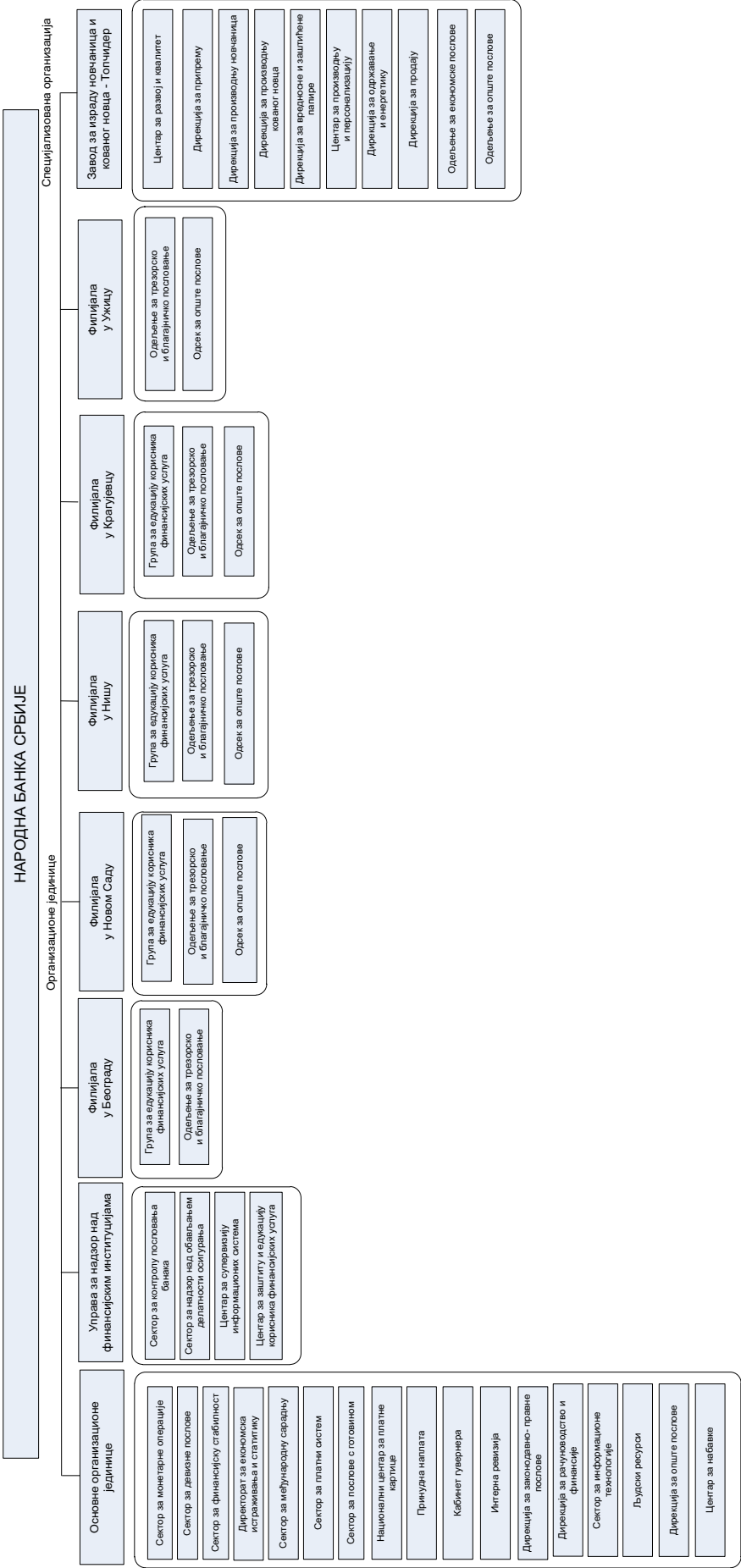
РУКОВОДСТВО НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ (на дан 31. 12. 2013)

КООРДИНИРАЊЕ РАДОМ У НАРОДНОЈ БАНЦИ СРБИЈЕ (на дан 31. 12. 2013)

ОРГАНИЗАЦИОНА СТРУКТУРА НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ (на дан 31. 12. 2013)

ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ

1. Уставно одређење

Основе институционалног положаја Народне банке Србије постављене су у делу Устава Републике Србије који је посвећен економском уређењу и јавним финансијама. Чланом 95. Устава утврђено је да је Народна банка Србије централна банка Републике Србије, да је самостална и подлеже надзору Народне скупштине, којој и одговара, да њеним радом руководи гувернер, те да ће се о њој донети закон.

У члану 107. став 2. Устава додатно је потврђена самосталност Народне банке Србије прописивањем да ова банка има право предлагања закона из своје надлежности.

2. Закон о Народној банци Србије

Законом о Народној банци Србије („Службени гласник РС”, 72/03, 55/05, 85/05 – др. закон, 44/10, 76/12 и 106/12) уређени су положај, организација, овлашћења и функције Народне банке Србије, као и однос Народне банке Србије према органима Републике Србије, међународним организацијама и институцијама.

2.1. Циљеви

Основни циљ Народне банке Србије јесте постизање и одржавање стабилности цена.

Народна банка Србије, не доводећи у питање остваривање свог основног циља, доприноси очувању и јачању стабилности финансијског система.

Народна банка Србије, не доводећи у питање остваривање претходно наведених циљева, подржаће спровођење економске политике Владе Републике Србије, послујући у складу с начелима тржишне привреде.

2.2. Функције

Народна банка Србије обавља следеће функције:

- утврђује и спроводи монетарну и девизну политику;
- управља девизним резервама;
- утврђује и спроводи, у оквиру своје надлежности, активности и мере ради очувања и јачања стабилности финансијског система;
- издаје и одузима банкама дозволе за рад, врши контролу бонитета и законитости пословања банака и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређују банке;
- издаје и одузима дозволе за обављање делатности осигурања, врши контролу ове делатности, односно надзор над обављањем те делатности, издаје и одузима овлашћења за обављање појединих послова из делатности осигурања и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређује осигурање;
- издаје и одузима дозволе за обављање послова финансијског лизинга, врши надзор над обављањем ових послова и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређује финансијски лизинг;
- издаје и одузима друштвима за управљање добровољним пензијским фондовима дозволе за рад и дозволе за управљање тим фондовима, врши надзор над овом делатношћу и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређују добровољни пензијски фондови;
- обавља послове заштите права и интереса корисника услуга које пружају банке, даваоци финансијског лизинга, друштва за осигурање и друштва за управљање добровољним пензијским фондовима, у складу са законом;
- издаје новчанице и ковани новац и управља токовима готовине;
- уређује, контролише и унапређује несметано функционисање платног промета у земљи и са иностранством, у складу са законом;
- обавља законом, односно уговором утврђене послове за Републику Србију, не угрожавајући при томе своју самосталност и независност.

2.3. Положај Народне банке Србије

Законом је, у складу с међународним правилима и стандардима, ближе уређено уставно начело самосталности Народне банке Србије на тај начин што је прописано да је Народна банка Србије самостална и независна у обављању функција утврђених овим и другим законом, те да органи Народне банке Србије и чланови ових органа у обављању својих функција не примају, нити траже упутства од државних органа и организација, као ни од других лица, односно да државни органи и организације, као ни друга лица, не могу угрожавати самосталност и независност Народне банке Србије, нити могу вршити утицај на Народну банку Србије, органе Народне банке Србије и чланове ових органа у обављању њихових функција.

Народна банка Србије има својство правног лица *ex lege* и не уписује се у регистар правних лица. Народна банка Србије има статут, који се објављује у „Службеном гласнику РС”.

Народна банка Србије, у извршавању својих функција, сарађује с Владом и другим државним органима и, у оквиру своје надлежности, а не угрожавајући остваривање својих циљева, предузима мере за унапређење те сарадње.

Народна банка Србије може бити чланица међународних финансијских организација и институција и може сарађивати са страним централним банкама, регулаторним телима, као и с финансијским и кредитним институцијама, о чему обавештава Народну скупштину достављањем редовних тромесечних извештаја, а по потреби и чешће, ради извршавања свог основног циља и својих функција. Народна банка Србије, не угрожавајући остваривање својих циљева, може заступати Републику Србију у међународним финансијским организацијама и институцијама и другим облицима међународне сарадње, уз сагласност Владе.

Народна банка Србије не може одобравати кредите, позајмице, прекорачења по рачуну или друге видове кредитних олакшица Републици Србији, аутономној покрајини или јединици локалне самоуправе, јавним предузећима и другим правним лицима чији је оснивач Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе, односно у којима Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе имају контролно учешће, нити може непосредно куповати ХоВ од ових субјеката. Изузетак од забране монетарног финансирања представљају банке у јавном власништву које имају приступ кредитима и кредитним олакшицама Народне банке Србије под истим условима као и друге банке, као и дневни кредити и кредити који се одобравају ради измиривања обавеза по основу чланства у ММФ-у.

2.4. Органи

Органи Народне банке Србије су:

- Извршни одбор Народне банке Србије (у даљем тексту: Извршни одбор);
- гувернер Народне банке Србије (у даљем тексту: гувернер);
- Савет гувернера Народне банке Србије (у даљем тексту: Савет).

Извршни одбор, гувернер и директор Управе за надзор над финансијским институцијама одговорни су за остваривање циљева Народне банке Србије у оквиру својих надлежности утврђених Законом о Народној банци Србије.

Извршни одбор

Извршни одбор чине гувернер, директор Управе за надзор над финансијским институцијама и вицегувернери.

Извршни одбор утврђује монетарну и девизну политику, као и активности ради очувања и јачања стабилности финансијског система, а посебно утврђује:

- програм монетарне политике Народне банке Србије;
- начин утврђивања каматних стопа Народне банке Србије и начин обрачуна, наплате и плаћања камате на пласмане и друга потраживања Народне банке Србије, као и на средства на која Народна банка Србије плаћа камату;

- услове и начин издавања ХоВ Народне банке Србије;
- услове под којима и начин на који Народна банка Србије спроводи операције на отвореном тржишту и обавља дисконтне послове;
- политику одобравања краткорочних кредита;
- политику курса динара;
- основице за обрачунавање обавезне резерве и стопе обавезне резерве, као и начин, услове и рокове издвајања и коришћења средстава обавезне резерве банака;
- политику управљања девизним резервама, као и смернице за управљање тим резервама;
- друге инструменте и мере монетарне и девизне политике;
- мере за одржавање ликвидности банака;
- мере и активности, у оквиру надлежности Народне банке Србије, ради очувања и јачања стабилности финансијског система.

Извршни одбор утврђује референтну каматну стопу и друге каматне стопе које Народна банка Србије примењује у спровођењу монетарне политике.

Поред тога, Извршни одбор има значајна овлашћења у области супервизије субјеката у финансијској области. Извршни одбор, на предлог Управе за надзор над финансијским институцијама, доноси прописе Народне банке Србије из области контролне и надзорне функције, у складу са законом, а такође одлучује о давању и одузимању финансијским институцијама (банкама, друштвима за осигурање, даваоцима финансијског лизинга и друштвима за управљање добровољним пензијским фондовима) дозвола за рад, односно обављање делатности.

Извршни одбор утврђује јединствену тарифу по којој Народна банка Србије наплаћује накнаду за извршене услуге.

Седнице Извршног одбора одржавају се по потреби, а најмање једном месечно, и то ако су присутна најмање три члана Извршног одбора. Седницама Извршног одбора председава гувернер. Извршни одбор доноси одлуке већином гласова свих чланова, а у случају изједначеног броја гласова, одлучује глас гувернера. Члан Извршног одбора не може се уздржати од гласања. На седнице Извршног одбора позива се министар надлежан за послове финансија, који на њима учествује без права гласа. Извршни одбор доноси пословник о раду, којим се нарочито уређују начин сазивања и одржавања седница, питања која се разматрају на седницама и друга питања у вези с радом Извршног одбора.

Гувернер и вицегувернери

Гувернер:

- заступа и представља Народну банку Србије;
- руководи пословањем Народне банке Србије и организује њен рад;
- спроводи одлуке Извршног одбора и Савета;
- доноси прописе, опште и појединачне акте из надлежности Народне банке Србије који законом нису стављени у надлежност Извршног одбора и Савета;
- предлаже прописе, опште и појединачне акте које доносе Извршни одбор и Савет, ако Законом о Народној банци Србије није друкчије уређено;

- уређује унутрашњу организацију Народне банке Србије и систематизацију радних места у Народној банци Србије, као и радне односе запослених у Народној банци Србије;

- именује и разрешава запослене који руководе организационим јединицама у Народној банци Србије;

- обавља и друге послове утврђене законом на начин који није у супротности с циљевима утврђеним Законом о Народној банци Србије.

Гувернера бира Народна скупштина на предлог председника Републике Србије. Гувернер се бира на шест година, с правом поновног избора.

Сагласно одредбама Закона о Народној банци Србије, Народна банка Србије има од два до четири вицегувернера. Вицегувернере, на предлог гувернера, бира, Народна скупштина на период од шест година, с правом поновног избора. На избор, неспојивост функција и сукоб интереса вицегувернера сходно се примењују одредбе закона које се односе на гувернера. Поједини послови које гувернер може поверити вицегувернерима ближе се уређују Статутом Народне банке Србије.

Савет гувернера

Савет чине пет чланова, укључујући и председника, које бира Народна скупштина на предлог одбора Народне скупштине надлежног за послове финансија. Чланови Савета бирају се на пет година, с правом поновног избора. Чланови Савета нису запослени у Народној банци Србије. На избор, неспојивост функција и сукоб интереса чланова Савета сходно се примењују одредбе закона које се односе на гувернера. Најмање један члан Савета мора имати најмање десет година искуства на пословима рачуноводства или ревизије.

Савет:

- доноси статут Народне банке Србије, на предлог Извршног одбора;
- утврђује режим курса динара, на предлог Извршног одбора, уз сагласност Владе;
- доноси стратегију управљања девизним резервама, на предлог Извршног одбора;
- одлучује о чланству у међународној организацији и институцији;
- доноси финансијски план Народне банке Србије;
- усваја годишње финансијске извештаје Народне банке Србије;
- бира спољног ревизора, разматра извештај спољног ревизора и прати примену препорука тог ревизора у Народној банци Србије;
- врши надзор над системом финансијског извештавања, управљања ризицима и унутрашњих контрола у Народној банци Србије;
- оцењује да ли су рачуноводствене политике и процедуре које су усвојене у Народној банци Србије одговарајуће;
- усваја годишњи план о обављању интерне ревизије у Народној банци Србије и периодично разматра извештаје о обављеној интерној ревизији;
- врши надзор над обављањем интерне ревизије и обављањем усклађености пословања у Народној банци Србије;

- доноси стратегију развоја Народне банке Србије, коју предлаже Извршни одбор, и прати њено спровођење.

Савет по потреби, а најмање два пута годишње, Народној скупштини подноси извештај о свом раду.

Седнице Савета одржавају се по потреби, а најмање једном у два месеца, и то ако су присутна најмање три члана Савета. Савет доноси одлуке већином гласова од укупног броја чланова. Члан Савета не може се уздржати од гласања. Савет доноси пословник о свом раду, којим се нарочито уређују начин сазивања и одржавања седница, питања која се разматрају на седницама и друга питања у вези с радом Савета.

2.5. Организација

Послови Народне банке Србије обављају се у основним организационим јединицама Народне банке Србије, Управи за надзор над финансијским институцијама, Заводу за израду новчаница и кованог новца – Топчидер и филијалама Народне банке Србије (Београд, Нови Сад, Ниш, Крагујевац и Ужице).

Седиште Народне банке Србије је у Београду, Краља Петра 12.

2.6. Управа за надзор над финансијским институцијама

Изменама и допунама Закона о Народној банци Србије у 2012. години („Службени гласник РС”, бр. 76/12), у оквиру Народне банке Србије образована је Управа за надзор над финансијским институцијама (у даљем тексту: Управа за надзор). Управа за надзор:

- обавља послове контроле и надзора над финансијским институцијама (банке, друштва за осигурање, даваоци лизинга и друштва за управљање добровољним пензијским фондовима);

- доноси појединачне акте у области надзора над финансијским институцијама, осим аката који су у надлежности Извршног одбора (давање и одузимање финансијским институцијама дозвола за рад, односно обављање делатности);

- предлаже Извршном одбору доношење прописа у области контролне, односно надзорне функције и доношење појединачних аката о давању и одузимању финансијским институцијама дозвола за рад, односно обављање делатности;

- налаже и предузима мере према финансијским институцијама, у складу са законом којим се уређује пословање финансијских институција.

Ради унапређења своје контролне функције, Народна банка Србије преко Управе за надзор сарађује са страним институцијама и домаћим органима и институцијама надлежним за надзор у области финансијског пословања.

Управа за надзор има директора, који не може бити из редова вицегувернера. Директора Управе за надзор бира Народна скупштина на предлог одбора Народне скупштине надлежног за послове финансија. Директор Управе за надзор бира се на период од шест година, с правом поновног избора.

Ако директору Управе за надзор престане функција пре истека мандата, нови директор Управе за надзор бира се на период до истека мандата директора коме је функција престала. На избор, неспојивост функција и сукоб интереса директора Управе за надзор сходно се примењују одредбе закона које се односе на гувернера.

2.7. Транспарентност пословања Народне банке Србије

Јачање независности и самосталности централне банке увећава и њену одговорност за донете одлуке и предузете мере при остваривању њених циљева и обављању функција. Самосталност централне банке стога повлачи за собом потребу за већом транспарентношћу у раду, што се изражава пре свега у обавези извештавања Народне скупштине и јавности.

Народна банка Србије, најкасније до 15. децембра текуће године, доставља Народној скупштини, ради информисања, програм монетарне политике за наредну годину.

Народна банка Србије, најкасније до 30. јуна наредне године, подноси Народној скупштини годишњи извештај о монетарној политици, уз образложење свих фактора који су утицали на спровођење те политике, као и годишњи извештај о стабилности финансијског система. Народна банка Србије, најкасније до 30. септембра текуће године, подноси Народној скупштини полугодишњи извештај о монетарној политици, уз образложење свих фактора који су утицали на спровођење те политике.

Народна банка Србије, најкасније до 30. јуна наредне године, подноси Народној скупштини годишњи извештај о свом пословању и резултатима рада.

Садржина наведених извештаја утврђена је Статутом Народне банке Србије.

Народна банка Србије је дужна да програм монетарне политике без одлагања објави у „Службеном гласнику РС”. Гувернер у Народној скупштини образлаже програм монетарне политике и извештаје Народне банке Србије. Народна скупштина не може Народној банци Србије давати било каква упутства на основу достављеног програма монетарне политике и поднетих извештаја.

Народна банка Србије има финансијски план, којим се утврђују планирани приходи и расходи Народне банке Србије за наредну годину. Финансијски план за наредну годину Народна банка Србије, ради информисања, доставља Народној скупштини најкасније до 31. децембра текуће године.

Годишњи финансијски извештаји Народне банке Србије сачињавају се у складу са законом којим се уређују рачуноводство и ревизија и Међународним рачуноводственим стандардима, односно Међународним стандардима финансијског извештавања. Годишње финансијске извештаје, са извештајем овлашћеног ревизора, Савет доставља, ради информисања, Народној скупштини до 30. јуна наредне године.

Народна банка Србије је дужна да годишње финансијске извештаје објави у „Службеном гласнику РС” у року од месец дана од дана њиховог достављања Народној скупштини.

Ревизија годишњих финансијских извештаја врши се на начин утврђен законом којим се уређује ревизија финансијских извештаја и Међународним стандардима ревизије. Народна банка Србије бира спољног ревизора, у складу са законом којим се уређују јавне набавке, на период од најмање три пословне године.

I. МОНЕТАРНА ПОЛИТИКА

I.1. Монетарна политика у 2013. години

У току 2013. године Народна банка Србије је завршила циклус повећања и започела циклус смањења референтне каматне стопе.

На почетку 2013. Народна банка Србије је наставила да повећава степен рестриктивности монетарне политике, који је започела у јуну 2012. године. Наиме, Извршни одбор Народне банке Србије одлучио је да **референтну каматну стопу повећа у јануару и фебруару за по 25 б.п., на 11,75%**, како би се осигурало враћање мг. инфлације у границе дозвољеног одступања од циља у другој половини године. Било је извесно да ће мг. инфлација и у наредним месецима бити висока и знатно изнад горње границе дозвољеног одступања од циља. Истовремено, очекиван је релативно висок раст регулисаних цена у наредном периоду.

Ипак, у овом периоду висину повећања референтне каматне стопе ограничила је чињеница да су инфлаторни притисци ублажени захваљујући раније предузетим рестриктивним мерама монетарне политике, смањењу трошкова у производњи хране, ниској агрегатној тражњи, паду премије ризика и постигнутој стабилности девизног тржишта. Иако су кретања у Т4 2012. најавила почетак опоравка економске активности, није било дилеме да ће ниска агрегатна тражња и убудуће остати кључан дезинфлаторни фактор. Поред тога, очекивало се да програм фискалне консолидације покаже видније резултате у току 2013. године и пружи допринос смањивању мг. инфлације у наредном периоду.

Процењујући да постојећи степен рестриктивности монетарне политике обезбеђује да се у одсуству интерних и екстерних поремећаја мг. инфлација врати у границе циља од $4 \pm 1,5\%$ у другој половини године, Извршни одбор **није мењао висину референтне каматне стопе у марту и априлу**. Ниске месечне стопе инфлације остварене у периоду новембар–март потврђивале су да предузете мере монетарне политике дају резултате.

У мају је пројекција инфлације била нижа у целом периоду пројекције у односу на пројекцију из фебруара, пре свега по основу већег од очекиваног смањења цена примарних пољопривредних производа. Очекивало се да ће добра пољопривредна сезона и повољна кретања на светском тржишту

пољопривредних производа утицати на појефтињење хране на домаћем тржишту и да ће то бити кључни дезинфлаторни фактор у кратком року. Истовремено, очекивало се да кључни дезинфлаторни фактор у средњем року и даље буде ниска агрегатна тражња, на шта су указивали успоравање кредитне активности и минималан раст зарада и пензија. Поред тога, оцењено је да ће паду мг. инфлације и њеном повратку у границе дозвољеног одступања од циља од $4 \pm 1,5\%$ до октобра допринети и излазак из обрачуна високих месечних стопа инфлације у истом периоду 2012. године.

Узимајући у обзир смиривање инфлаторних притисака, Извршни одбор је **од маја започео ублажавање монетарне политике и референтну каматну стопу до краја године смањивши за 225 б.п., са 11,75% на 9,5%.** Иако су инфлаторни притисци били ниски, Извршни одбор је опрезно ублажавао монетарну политику имајући у виду негативне ефекте на Србију који могу да проистекну из кретања на међународном финансијском тржишту, пре свега одлуку ФЕД-а о постепеном смањивању квантитативних олакшица.

Након смањења у мају и јуну, референтна каматна стопа у наредна три месеца није мењана. На саму најаву ФЕД-а о могућем смањењу обима квантитативних олакшица инвеститори на међународном финансијском тржишту реаговали су смањењем спремности да прихвате ризике, што је изазвало раст премије ризика и, последично, депрецијацијске притиске у већини земаља у успону, па и у Србији. Слично реакцији других централних банака у том периоду, Народна банка Србије је интервенисала на девизном тржишту како би ублажила прекомерне краткорочне осцилације девизног курса. Од краја маја до средине септембра Народна банка Србије је интервенисала продајом девиза у износу од 425,0 млн евра.

Неизвесност на међународном финансијском тржишту била је мања од септембра после одлагања одлуке ФЕД-а да смањи обим квантитативних олакшица. Позитивно је било и то што је ЕЦБ водила експанзивну монетарну политику и најављивала даљу експанзивност докле год то буде неопходно, чиме је реакција инвеститора на потезе ФЕД-а вероватно била ублажена.

Инфлаторни притисци су наставили да слабе захваљујући добро усаглашеним и одмереним мерама монетарне политике, паду цена примарних пољопривредних производа, ниској агрегатној тражњи, стабилности девизног курса и смањењу инфлационих очекивања. Међугодишња инфлација се од октобра привремено налазила испод доње границе дозвољеног одступања од циља. Смањени су били и ризици у вези с фискалним кретањима после најављених мера фискалног прилагођавања у октобру. У складу с тим, смањивање референтне каматне стопе је настављено у последња три месеца 2013. године, за по 50 б.п.

С обзиром на то да су у том периоду депрецијацијски притисци били замењени апрецијацијским, Народна банка Србије је интервенисала куповином 525,0 млн евра и продајом 10,0 млн евра на девизном тржишту како би ублажила прекомерне краткорочне осцилације девизног курса. Апрецијацијски притисци су, између осталог, били резултат пада премије ризика земље и повећаног интересовања нерезидената за улагања у динарске ХоВ након септембарске одлуке ФЕД-а о одлагању смањења квантитативних олакшица. Нешто већи прилив СДИ, релативно повољна кретања у спољнотрговинској размени и доношење новог пакета мера фискалне консолидације додатно су допринели апрецијацијским притисцима.

Уз претпоставку о успешном спровођењу фискалне консолидације, крајем године је закључено да ће наставак ублажавања монетарне политике у

наредном периоду зависити пре свега од јачине потенцијалних негативних ефеката смањења обима квантитативних олакшица ФЕД-а на девизни курс и премију ризика земље.

Инструменти монетарне политике

Основни инструмент монетарне политике Народне банке Србије је референтна каматна стопа, тј. каматна стопа која се примењује у спровођењу главних операција на отвореном тржишту. Улога референтне каматне стопе подржана је коридором каматних стопа на депозитне и кредитне олакшице и другим операцијама на отвореном тржишту. Поред основног инструмента, Народна банка Србије у спровођењу монетарне политике користи и друге инструменте монетарног регулисања, пре свега обавезну резерву и операције на девизном тржишту.

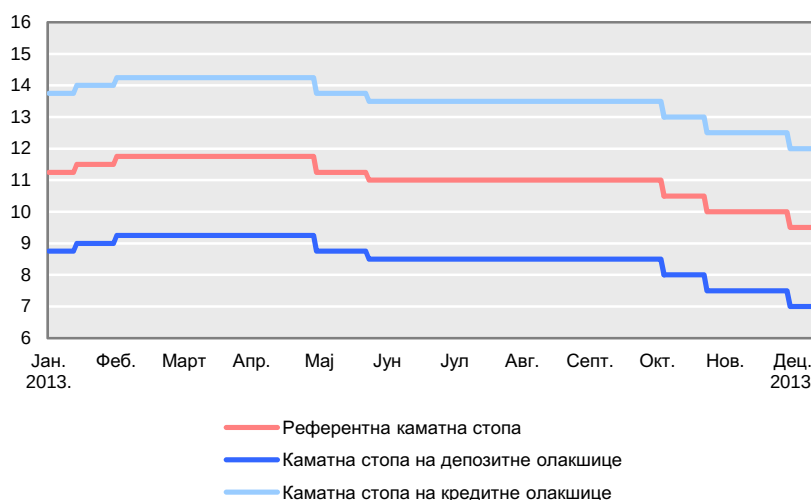
Операције на отвореном тржишту

Главне операције на отвореном тржишту Народне банке Србије током 2013. године биле су једнонедељне реверзне репо трансакције, тј. репо трансакције продаје ХоВ (повлачење ликвидности).

Репо трансакције продаје хартија Народна банка Србије је спроводила својим ХоВ. За потребе репо продаје у 2013. емитована је једна серија благајничких записа, у укупној номиналној вредности од 500,0 млрд динара. Емисија једне серије благајничких записа високе номиналне вредности наставак је праксе из претходних година која банкама омогућава да адекватније располажу хартијама у оквиру исте серије и једноставније управљају ликвидношћу.

Графикон I.1.1. Референтна каматна стопа и коридор каматних стопа

(дневни подаци, на годишњем нивоу, у %)

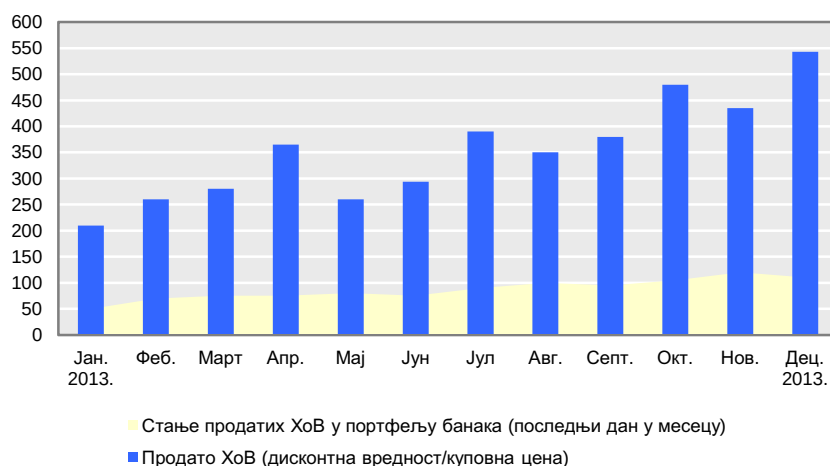
Извор: НБС.

Током 2013. године организоване су 53 аукцијске репо продаје ХоВ. Аукције су организоване једном недељно по моделу варијабилне вишеструке каматне стопе. Укупна продаја ХоВ износила је 4.247,2 млрд динара. Остварени обим продаје био је знатно виши него у 2012. години (1.273,2 млрд

динара), јер је Народна банка Србије од средине јула до средине децембра 2012. године као главне операције на отвореном тржишту спроводила трансакције репо куповине ХоВ (обезбеђење ликвидности).

Просечно стање ХоВ Народне банке Србије у портфељу банака током 2013. износило је 79,5 млрд динара. У односу на крај 2012, стање тих ХоВ је крајем децембра повећано за 70,2 млрд динара, на 110,0 млрд динара.

Графикон I.1.2. Репо продаја и стање продатих ХоВ
(у млрд RSD)

Извор: НБС.

Обим продаје ХоВ постепено је растао током године. Раст продаје у П1 био је у највећој мери последица повећања динарске ликвидности због конверзије девизних депозита државе у динаре и њиховог трошења, док је у П2 првенствено био резултат куповине девиза Народне банке Србије на МДТ-у. Тако је укупна продаја ХоВ у П1 износила 1.669,1 млрд динара, а у П2 2.578,1 млрд динара.

Депозитне и кредитне олакшице

У складу са Одлуком о условима и начину депоновања вишкова ликвидних средстава банака код Народне банке Србије, банке су и у 2013. години наставиле с преконоћним депоновањем средстава код Народне банке Србије. Поменута одлука није мењана у 2013. години.

Просечно дневно стање депонованих средстава банака код Народне банке Србије у 2013. је износило 34,7 млрд динара, или за 21,3 млрд динара више у поређењу са 2012. годином. Минимално просечно месечно стање депонованих средстава забележено је у октобру (14,7 млрд динара), а максимално у мају (83,5 млрд динара).

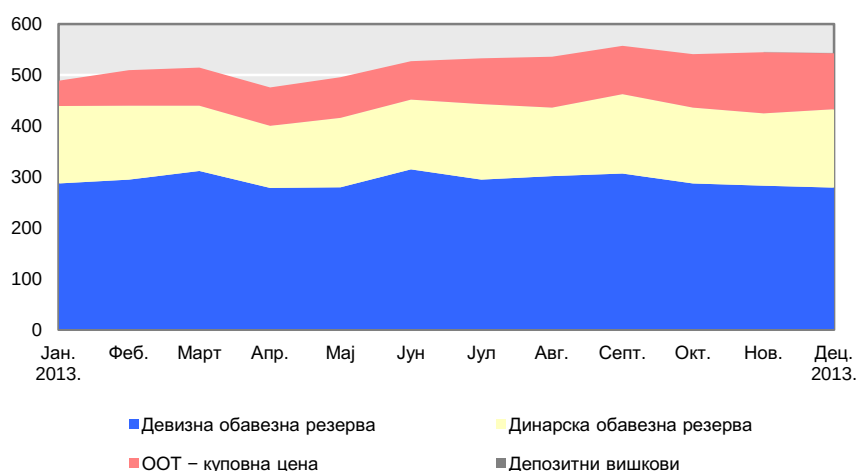
Народна банка Србије је и у 2013. наставила да примењује Одлуку о условима и начину одобравања кредита за одржавање дневне ликвидности банака на основу залог ХоВ, којом су уређене кредитне олакшице. Изменама Одлуке у априлу, поред осталог, проширена је листа ХоВ које служе као колатерал при одобравању кредита за дневну ликвидност, и то динарским ХоВ без валутне клаузуле чији су издаваоци међународне финансијске институције и развојне банке или финансијске институције чији је оснивач страна држава, под условом да издаваоци тих хартија имају највиши кредитни рејтинг.

У посматраном периоду, банке су користиле кредитне олакшице као дневни кредит, у укупном износу од 40,2 млрд динара. Преконоћни кредит, у укупном износу од 0,3 млрд динара, коришћен је само у јануару.

Обавезна резерва

Народна банка Србије је и у 2013. наставила с применом Одлуке о обавезној резерви банака код Народне банке Србије, која је усвојена у јануару 2011. године. Током године та одлука је промењена једанпут – у јулу, када је за годину дана продужен крајњи рок важења изузећа из основице за обрачун обавезне резерве за динарске и девизне обавезе примљене из иностранства у периоду од 1. октобра 2008. до 31. марта 2010. године. У складу с тим, банке нису у обавези да обрачунавају обавезну резерву по овом основу до првобитно утврђеног рока доспећа тих обавеза, а најкасније до 31. децембра 2014. године. Поступајући тако, Народна банка Србије није одступила од опредељења да не проширује листу изузетака из обавезне резерве, већ је само продужила рок важења постојећег изузетка из основице за обрачун обавезне резерве.

Графикон I.1.3. Обим стерилизације инструментима монетарне политике (у млрд RSD)

Извор: НБС.

Обрачуната обавезна резерва која се издваја у динарима у 2013. је повећана за 4,7 млрд динара, што је у највећој мери последица повећања динарских депозита привреде и становништва код банака рочности до две године. У истом периоду, обрачуната обавезна резерва која се издваја у девизама смањена је за 18,2 млн евра, највише по основу раздуживања банака према иностранству и смањења динарских обавеза банака индексираних у инострану валути.

Операције на девизном тржишту

У складу с Програмом монетарне политике за 2013. годину, Народна банка Србије је наставила да спроводи режим руковођено пливајућег девизног

курса. Интервенције на девизном тржишту користила је ради ублажавања прекомерних краткорочних осцилација девизног курса како у смеру апрецијације, тако и у смеру депрецијације динара према еврџ.

У току 2013. године Народна банка Србије је на МДТ-у интервенисала нето куповином 180,0 млн евра, при чему је у девизним интервенцијама купила 615,0 млн евра и продала 435,0 млн евра. Девизне интервенције су реализоване искључиво по тржишним условима, прихватањем курсева које су нудиле банке (улога *price taker-a*).

Благо јачање динара, започето крајем Т3 2012, настављено је у првих пет месеци 2013. године. На благу апрецијацију динара деловали су пре свега повећање рестриктивности монетарне политике, појачано интересовање страних инвеститора за улагање у динарске државне ХоВ и смањење дефицита текућег рачуна платног биланса. Крајем априла и почетком маја апрецијацијски притисци су појачани након препоруке Европске комисије о отварању преговора о чланству Републике Србије у Европској унији. Народна банка Србије је од почетка године до 29. маја интервенисала куповином укупно 90,0 млн евра.

Депрецијацијске притиске крајем маја покренули су глобални фактори, тј. очекивања да ће ФЕД од септембра започети с постепеним смањењем обима куповине ХоВ, што је утицало на повлачење страних инвеститора из улагања у ХоВ земаља с растућим тржиштима. Додатно, слабљење динара изазвале су лоше вести у погледу стања у јавним финансијама, неизвесност у вези с фискалном консолидацијом, најаве могућег снижавања кредитног рејтинга земље, као и негативне препоруке неких страних инвестиционих банака у вези са улагањем у динар. Да би ублажила прекомерне дневне осцилације девизног курса, Народна банка Србије је од 30. маја до краја јуна интервенисала продајом укупно 305,0 млн евра. Посматрано крајем периода, динар је у П1 у односу на 2012. номинално депрецирао према еврџ за 0,4%.

За разлику од Т2, када су кретања на девизном тржишту била нестабилна, у Т3 је дошло до стабилизације кретања на девизном тржишту. Народна банка Србије је у том тромесечју интервенисала на МДТ-у само продајом девиза, у укупном износу од 120,0 млн евра. Посматрано крајем периода, динар је у Т3 номинално депрецирао према еврџ за 0,4%.

У току Т4 преовладавали су апрецијацијски притисци, који су краткотрајно били заустављени у првој декади децембра због повећане куповине девиза за увоз енергената од стране резидената. Апрецијацијски притисци резултат су пре свега пада премије ризика и повећаног улагања страних инвеститора у динарске ХоВ Републике Србије након одлагања одлуке ФЕД-а да смањи програм квантитативних олакшица и усвајања мера Владе о фискалној консолидацији. Стабилном кретању курса у Т4 допринеле су интервенције Народне банке Србије – куповина 525,0 млн евра и продаја 10,0 млн евра. На крају Т4 вредност динара према еврџ била је готово непромењена у односу на крај Т3 (номинално је депрецирао за 0,03%).

На крају 2013. динар је номинално депрецирао према еврџ за 0,8% у односу на крај претходне године.

Девизни своп

Народна банка Србије је у 2013. наставила са организовањем редовних тромесечних своп аукција продаје и куповине девиза за динаре, чији циљ је

стимулисање развоја међубанкарске своп трговине и омогућавање банкама да ефикасније управљају својом ликвидношћу. Аукције су организоване једном недељно, по тржишним условима и у ограниченим количинама. Као додатну меру подршке у управљању ликвидношћу банкарског система и ради превазилажења проблема у вези са ограничењима у међубанкарској трговини на тржишту новца, Народна банка Србије је почев од 22. марта једном недељно организовала и двонедељне своп аукције продаје и куповине девиза по тржишним условима.

Организоване су 104 тромесечне, као и 80 двонедељних своп аукција. На тромесечним аукцијама Народна банка Србије је своп продала 42,0 млн евра и своп купила исти износ девиза, док су на двонедељним аукцијама своп продаја и своп куповина девиза износиле по 82,0 млн евра. На крају године, стање девизних потраживања и стање девизних обавеза Народне банке Србије по основу тромесечних своп аукција износили су по 6,0 млн евра, а по основу двонедељних своп аукција по 2,0 млн евра.

Аукцијски краткорочни динарски кредити

У 2013. години Народна банка Србије је једном месечно организовала аукције краткорочних динарских кредита на основу залогe ХоВ, као меру за одржавање ликвидности банака. На аукцијама није било одобрених кредита.

I.2. Остварење циљане инфлације у 2013. години

Након знатног пораста у 2012. години, као последице лоше пољопривредне сезоне и тиме узрокованог раста цена хране, **мг. инфлација је у 2013. години забележила знатан пад – са 12,8% у јануару на 2,2% у децембру**. Просечна месечна стопа инфлације у 2013. износила је 0,2%. Поред мера монетарне политике, ниским инфлаторним притисцима прошле године допринели су и добра пољопривредна сезона, ниска агрегатна тражња, релативна стабилност курса динара и пад инфлационих очекивања.

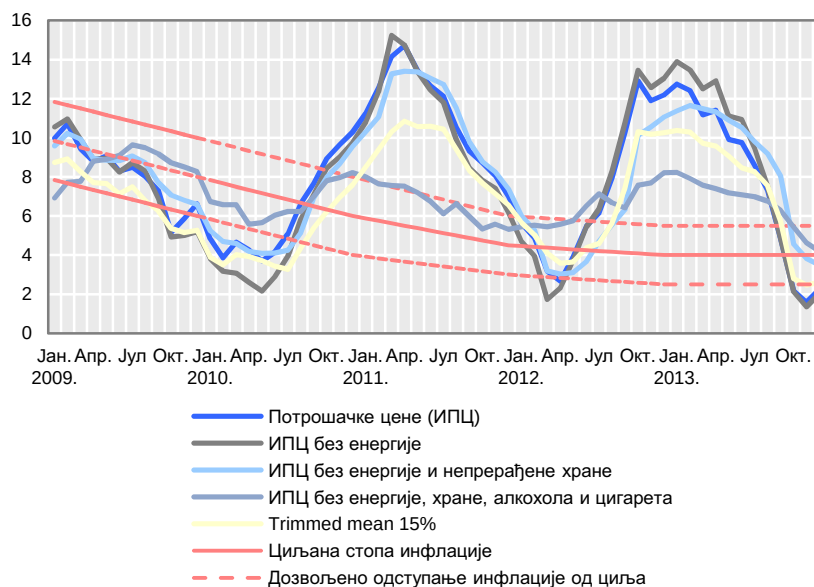
Ипак, већи део прошле године мг. инфлација кретала се ван граница дозвољеног одступања од циља. Иако је опадала, она је до августа остала изнад горње границе циља, првенствено због високог месечног раста потрошачких цена у другој половини 2012, који се у обрачунау мг. инфлације задржава годину дана. У септембру је мг. инфлација ушла у границе циља, да би у Т4 неочекивано снажно појефтињење воћа узроковало њено привремено спуштање испод доње границе циља.

Као и 2012. године, кретање инфлације у 2013. било је пре свега условљено кретањем цена хране – смањењу мг. инфлације од 10,6 п.п. од јануара до децембра прошле године цене хране су допринеле са 7,5 п.п. (или 71%). Уз то, **цене непрерађене хране** опале су за 6,1% (допринос инфлацији –0,8 п.п.), а **цене прерађене хране** за 0,4% (допринос инфлацији –0,1 п.п.).

Пад цена хране био је резултат врло добре прошлогодишње пољопривредне сезоне како у Србији, тако и у свету, што је утицало на пад цена пољопривредних производа. У 2013. цене примарних пољопривредних производа на домаћем тржишту снижене су за скоро 30%³, а малопродајне цене воћа и поврћа 7,4%. Ниски трошкови сировина у производњи хране

³ Цена кукуруза на Продуктној берзи у Новом Саду у децембру 2013. била је за 31% нижа у односу на децембар 2012, а цена пшенице за 24%.

Графикон 1.2.1. Кретање цена
(мг. раст, у %)

Извор: РЗС и прерачун НБС.

одразили су се на пад цена прерађене хране, а дезинфлаторни утицај тих цена требало би да се задржи бар до наступања нове пољопривредне сезоне.

За разлику од цена хране, остале компоненте ИПЦ-а су забележиле раст.

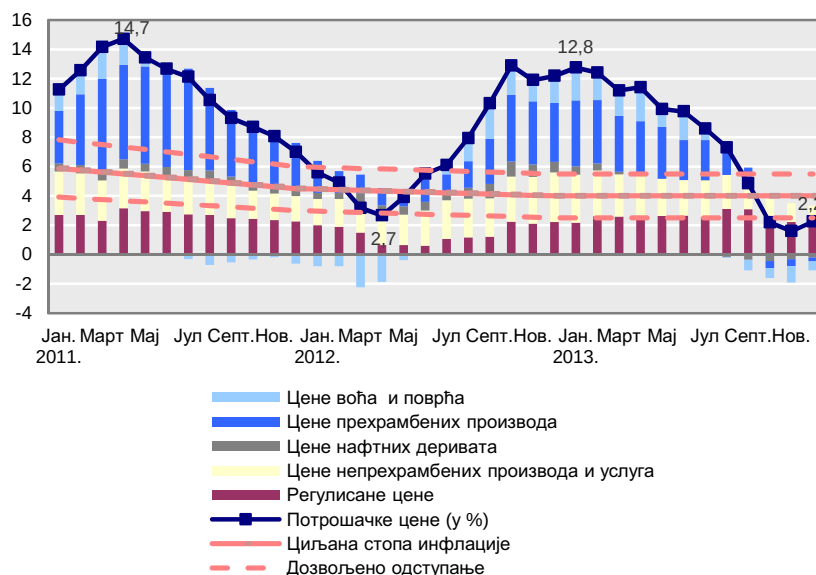
Цене у оквиру групе енергије су у 2013. порасле 3,5% (допринос инфлацији 0,5 п.п.), пре свега због поскупљења електричне енергије за домаћинства, природног гаса и грејања. Највећи допринос инфлацији у оквиру ове групе дала је електрична енергија (0,7 п.п.), чија је цена у августу повећана за 10,8%. С друге стране, цене нафтних деривата су смањене.

Индустријски производи без хране и енергије забележили су у 2013. раст од 5,7% (допринос инфлацији 1,7 п.п.), који је у највећој мери био последица поскупљења цигарета и лекова. Цене цигарета повећане су 15,6% (допринос 0,7 п.п.), првенствено због повећања акциза, а цене лекова 14,6% (допринос 0,4 п.п.).

Цене услуга порасле су 4,5% (допринос инфлацији 0,9 п.п.), првенствено због поскупљења услуга за одржавање и оправку станова и повећања цена туристичких аранжмана.

Регулисане цене, тј. цене чије су промене под контролом државе, порасле су 10,4% и готово у потпуности (допринос 2,1 п.п.) определиле мг. инфлацију у 2013. (2,2%). Међутим, тај раст је био сличан оном у претходне две године и у складу је с процесом ценовне конвергенције ка земљама зоне евра. Као и у 2012, раст регулисаних цена у највећој мери је био вођен поскупљењем цигарета. Поред цигарета, знатнији допринос инфлацији потиче и од поскупљења електричне енергије, лекова и комуналних услуга.

Графикон 1.2.2. Доприноси компоненти ИПЦ-а мг. инфлацији
(у п.п.)

Извор: РЗС и прерачун НБС.

Базна инфлација⁴, као део ИПЦ-а на који монетарна политика има највећи утицај, у децембру 2013. износила је 4,2% мг. (допринос мг. инфлацији 1,8 п.п.). Највиши ниво у 2013. достигла је у јануару (8,2% мг.), а у границе дозвољеног одступања од циља вратила се у новембру. Успоравању мг. базне инфлације допринеле су пре свега цене кућне хемије и услуге превоза путника и мобилне телефоније.

Будући да се инфлација у периоду јануар–јун 2013, тј. шест месеци заредом, кретала изнад горње границе дозвољеног одступања од циља, Народна банка Србије је, у складу са Споразумом Народне банке Србије и Владе Републике Србије о циљању (таргетирању) инфлације, писмом обавестила Владу о разлозима тог одступања, мерама које је предузела и које треба предузети да би се обезбедила ниска и стабилна инфлација у средњем року, као и о томе када се очекује повратак мг. инфлације у границе циља. У писму је истакнуто да су предузете мере монетарне политике већ дале ефекте, с обзиром на то да је инфлација у П1 износила 3,0%. Изнета је и процена да ће се мг. инфлација вратити у границе циља до октобра, што се и десило.

Битна карактеристика мг. инфлације у Србији протеклих неколико година јесу њене велике осцилације узроковане променама цена хране на домаћем тржишту. Имајући то у виду, Народна банка Србије ће, у сарадњи с Владом, радити на мерама чија ће примена допринети смањењу осцилирања цена пољопривредних производа и стабилизацији тржишта хране, а тиме и смањењу осцилирања укупне инфлације.

⁴ ИПЦ по искључењу цена енергије, хране, алкохола и цигарета, који представља најчешће коришћену меру базне инфлације.

II. СТАБИЛНОСТ ФИНАНСИЈСКОГ СИСТЕМА

II.1. Функција финансијске стабилности

Изменама и допунама Закона о Народној банци Србије од 1. јула 2010. године Народној банци Србије је, поред очувања стабилности цена, као основни циљ поверена и функција очувања и јачања стабилности финансијског система. Истим законом јој је дато и право да спроводи активности и мере за постизање тог циља (овлашћење за употребу макропруденцијалних инструмената).

II.2. Стање у финансијском систему Републике Србије

Ризици из међународног окружења

Околности у међународном окружењу су током 2013. године биле променљиве и повезане пре свега с превазилажењем кризе јавног дуга зоне евра, очувањем монетарне уније и предузимањем конкретних корака ка формирању банкарске уније. Због фискалне консолидације, и 2013. годину је карактерисао неуједначен опоравак зоне евра и фрагментација финансијског тржишта.

Поред тога, 2013. годину обележиле су и суштинске промене у будућем начину супервизије европских банака. Европски парламент је у септембру усвојио сет закона који успоставља јединствен надзорни механизам (*Single Supervisory Mechanism*), којим ће ЕЦБ надгледати све банке из зоне евра, при чему ће око 130 банака бити под њеним директним надзором. Претпоставља се да ће анализа квалитета aktive (*Asset Quality Review*), коју ЕЦБ спроводи од краја 2013, и нова серија стрес-тестова, коју ће током 2014. године спровести ЕБА (*European Banking Authority*), извршити притисак на матичне банке да повећају ПАК, што може имати утицај и на банке које послују у Србији.

Пооштрени услови финансирања и пад кредитне активности у зони евра умањили су способност матичних банака да ефикасно пружају одговарајућу финансијску подршку супсидијарима. Са аспекта ризика у домаћем финансијском систему, високо учешће страних банака, првенствено из Европске уније, утицало је на то да ризик смањења финансијске изложености (енгл. *deleveraging*) остане један од битних ризика по финансијску стабилност и током 2013. године. Према процени Народне банке Србије, нето изложеност 17 банкарских група према свим секторима Републике Србије је на крају 2013. била за око 1,1 млрд евра нижа у односу на крај 2012. године. На тај изазов домаће банке су реаговале прилагођавањем својих пословних модела, првенствено повећањем учешћа домаћих извора финансирања (пре свега динарских депозита) у укупним изворима.

Један од битнијих ризика из међународног окружења у 2013. години представљала је и мајска најава ФЕД-а о могућем смањењу програма квантитативних олакшица у наредном периоду, на коју су финансијска тржишта одмах одреаговала. Реакција се огледала у повећању аверзије страних инвеститора према ризику и смањењу њихове изложености према земљама у развоју, што је узроковало пад вредности берзанских индекса, пораст премије ризика и депрецијацијске притиске у тим земљама. И у Србији су, непосредно након најаве ФЕД-а, страни инвеститори реаговали смањењем улагања и незанављањем пласмана у динарске државне ХоВ и, последично, повећаном тражњом за девизама, што је покренуло депрецијацијске притиске средином 2013. године. Од септембра су притисци по том основу смањени.

Током П1 2013. премија ризика земље, мерена *EMBI*, наставила је тренд пада, који је започет крајем 2012. године. У другој половини године, због повећане неизвесности око будуће политике ФЕД-а, премија ризика је порасла како у свету, тако и у Србији. Ипак, смањена неизвесност на међународном финансијском тржишту, али и представљање нових мера фискалне консолидације утицали су да у Т4 вредност *EMBI* за Србију почне да опада. Крајем 2013. његова вредност је износила 374 б.п., што је нешто ниже у односу на његову вредност с краја 2012. године (391 б.п.).

Домаће макроекономско окружење

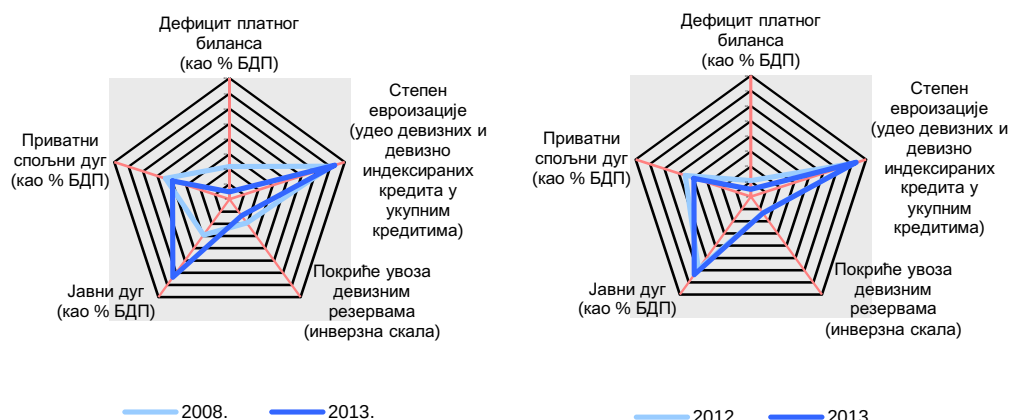
Ако се посматрају кључни макроекономски ризици по финансијску стабилност, приметно је да су у 2013. поједини ризици смањени, а други повећани у односу на 2008. годину. Тако је, с једне стране, дефицит текућег рачуна платног биланса знатно снижен, учешће приватног спољног дуга у БДП-у смањено и ниво адекватности девизних резерви повећан, док је, с друге стране, учешће јавног дуга у БДП-у порасло. Такође, степен евроизације банкарског система⁵, који представља један од кључних ризика за финансијску стабилност, благо је повећан у наведеном периоду.

Ако 2013. упоредимо са 2012, може се констатовати да је рањивост финансијског система у току 2013. године делимично смањена. О томе сведочи више него двоструко мањи дефицит текућег рачуна платног биланса (са 10,7% у 2012. години на 5,0% БДП-а) и пад учешћа приватног спољног дуга у БДП-у (са 45,7% на 39,6%). С друге стране, настављен је раст јавног дуга (са 60,0% на 63,8% БДП-а). Јавни дуг налази се знатно

⁵ Мерено учешћем девизних и девизно индексираних пласмана у укупним пласманима који су одобрени привреди и становништву.

изнад границе од 45% БДП-а која је дефинисана Законом о буџетском систему, а неповољна је и његова валутна структура – око 80,0% дуга је деноминовано у странијој валути. Међутим, ризик рефинансирања је низак захваљујући повољној рочној структури јавног дуга.

Графикон II.2.1. Преглед кључних макроекономских ризика

Извор: НБС.

У току 2013. бруто девизне резерве повећане су у односу на 2012. годину (са 10,9 млрд евра на 11,2 млрд евра), као и ниво њихове адекватности. Девизне резерве представљају осигурање од екстремних шокова у условима високог степена евроизације и високе спољне неравнотеже. Ниво бруто девизних резерви, без обзира на показатељ или модел који се користи за оцену њихове адекватности, показује да су оне довољна заштита од евентуалних екстремних шокова. Тако је вредност показатеља „права мера за Србију”⁶ на крају 2013. године износила 179,1%, што је знатно изнад доње границе од 100%. Повећању девизних резерви у 2013. допринела је, у одређеној мери, и Народна банка Србије, која је била нето купац девиза у износу од 180,0 млн евра.

Финансијски сектор

Учешће билансне суме банкарског сектора у билансној суми финансијског сектора доминантно је и на крају 2013. је износило 92,4%.

Банкарски сектор Србије је током 2013. године био адекватно капитализован. Као однос регулаторног капитала и ризичне активе, ПАК је на крају године износио 20,9%, што је знатно изнад регулаторног минимума (12,0%). Иако су докапитализације банака (у укупном износу од 19,4 млрд динара) и одузимање дозвола за рад двома банкама које су имале негативну вредност регулаторног капитала утицале позитивно на регулаторни капитал банкарског сектора, губици које су забележиле поједине банке деловали су у супротном смеру, па се регулаторни капитал на нивоу банкарског сектора није много променио у односу на крај 2012. године. За разлику од регулаторног капитала, ризична актива је у 2013. у већој мери опала, на шта су пре свега

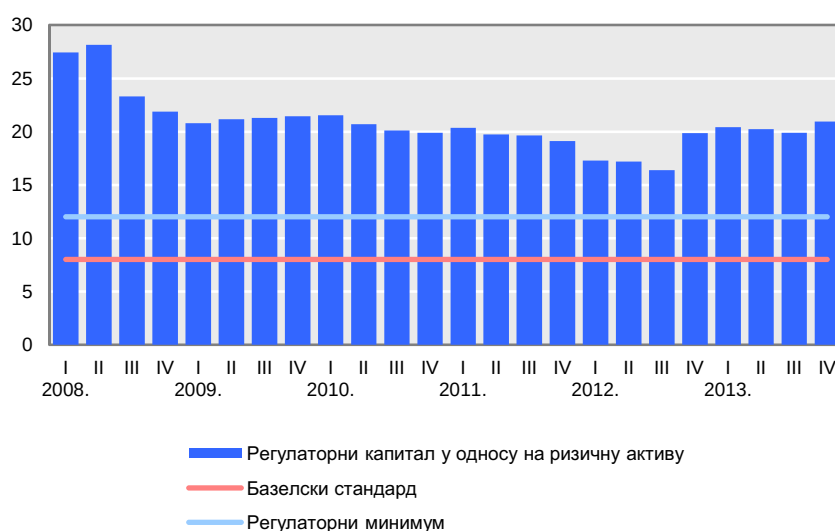
⁶ Показатељ „права мера за Србију” мери покривеност девизним резервама суме краткорочног спољног дуга по преосталој рочности, дефицита платног биланса, 15% девизних депозита и 5% динарских депозита становништва и привреде.

утицали пад кредитне активности, одузимање дозволе за рад двома банкама и пренос потраживања појединих банака на небанкарске субјекте. То је резултирало и порастом капиталне адекватности у односу на 2012. годину.

Будући да су пословни модели банака окренути традиционалним кредитно-депозитним пословима, доминантан део нето активе банкарског сектора и у 2013. години чинио је кредитни портфолио (56,8% крајем 2013. године), који, самим тим, представља и најзначајнију детерминанту њеног квалитета. Остатак нето активе на крају 2013. године углавном су чинили опозиви кредити и депозити (14,3%), ХоВ (11,7%) и готовина и готовински еквиваленти (9,4%).

Кредитни ризик представља најизраженији ризик у домаћем банкарском систему и, због валутне композиције кредитног портфолија, у великој мери је одређен и кретањем курса динара према евр. Због тога највећи удео у капиталним захтевима имају капитални захтеви за кредитни ризик (86%) и капитални захтев за оперативни ризик (12%), а најмањи удео капитални захтеви за тржишне ризике (2%).

Графикон II.2.2. Адекватност капитала банкарског сектора
(у %)

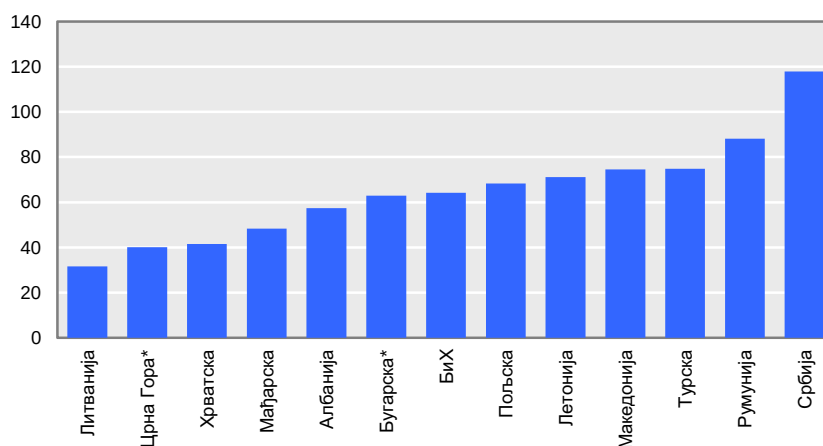

Извор: НБС.

Почев од 2008. године, банкарски сектор карактерише тенденција раста учешћа *NPL* у укупним кредитима. На крају 2013. године бруто *NPL* чинили су 21,4% укупно одобрених бруто кредита⁷. Посматрано по секторској структури, то учешће било је знатно више у сектору привреде (24,5%) него у сектору становништва (10,8%).

⁷ *NPL* банкарског сектора прате се на бруто основи (без умањења за исправке вредности).

Графикон II.2.3. Покриће бруто *NPL* резервама за
процењене губитке, земље региона
(2013, последњи доступни подаци, у %)

Извор: НБС.

* Последњи доступни подаци за 2012.

Иако су знатни у номиналном износу, захваљујући високој покривености резервама за процењене губитке, *NPL*, на постојећем нивоу, не угрожавају пословање системски значајних банака, а тиме ни финансијску стабилност. Наиме, ради очувања финансијске стабилности и заштите интереса депонената и осталих поверилаца, поред резерви прописаних међународним стандардима финансијског извештавања, Народна банка Србије захтева и формирање тзв. регулаторних резерви, тј. резерви за потенцијалне губитке. Крајем 2013. исправке вредности (обрачунате према Међународним рачуноводственим стандардима) чиниле су 50,9% бруто *NPL*, а обрачуната резерва за покриће билансних и ванбилансних губитака 117,9% вредности тих кредита.

Профитабилност банкарског сектора је у 2013. знатно смањена у односу на 2012. годину и налази се испод просека региона. Смањење профитабилности последица је губитака и високих отписа ненаплативих потраживања на терет резултата пословања код појединих банака, али и негативних стопа кредитног раста које се бележе у кредитирању привреде. Истовремено, промењена је структура прихода од камате у корист већег учешћа мање ризичних пласмана, који носе и ниже камате.

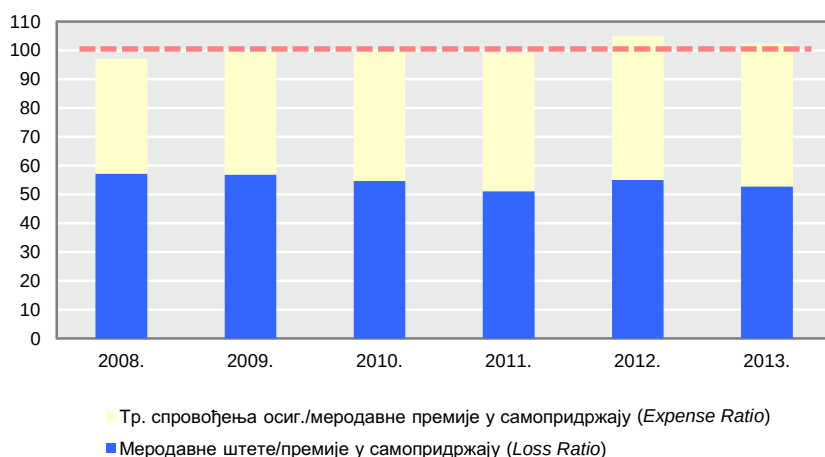
Домаћи банкарски сектор и даље је изузетно ликвидан и ризик ликвидности представља најмање изражен ризик у систему. Показатељ ликвидности банкарског сектора у децембру 2013. године био је на знатно вишем нивоу од прописаног минимума (1,0) и износио је 2,4. Ужи показатељ ликвидности с вредношћу од 1,8 такође се налазио знатно изнад регулаторног минимума (0,7).

У складу с променом пословних модела европских банака, промењени су и модели финансирања њихових супсидијара. У последње време видљиво је све веће ослањање банака присутних у Србији на домаће изворе финансирања. Укупни депозити на крају 2013. године чинили су 60,7% укупне пасиве банкарског сектора (повећање од 1,7 п.п. у односу на крај 2012).

Валутна структура извора финансирања није битније промењена током 2013, тј. девизни депозити и даље представљају доминантан извор финансирања банака, при чему се више од 90% девизних депозита односило на депозите деноминоване у еврима. Ипак, извештај о напретку је забележен ако се има у виду да је учешће динарских депозита у укупним депозитима у 2013. години порасло за 4,3 п.п., на 26,7%.

У поређењу са земљама Европске уније, сектор осигурања у Србији је мали и неразвијен. Према подацима на дан 31. децембра 2013. године, учешће билансне суме сектора осигурања у укупној билансној суми финансијског сектора под надзором Народне банке Србије (банке, даваоци финансијског лизинга, осигуравајућа друштва и добровољни пензијски фондови) било је мање од 5%. У структури премије осигурања, учешће неживотних осигурања, иако смањено са 82% у 2012. на 78% у 2013. години, и даље је преовлађујуће.

Графикон II.2.4. Комбиновани показатељ у осигурању
(у %)

Извор: НБС.

Ефикасност поступка спровођења осигурања, мерена тзв. односом трошкова спровођења осигурања и меродавне премије у самопридржају, упркос благом паду, и даље је неадекватна (49,6% на крају 2013. године). Однос меродавних штета и меродавних премија у самопридржају такође је смањен у односу на крај 2012. године (са 55,0% на 52,8%), а реч је о показатељу адекватности политике цена осигуравајућих друштава који указује на њихову способност да приходима од премија измирују штете. Код друштава која се претежно баве пословима неживотних осигурања, комбиновани ратио (као збир претходна два показатеља) смањен је са 105,1% на крају 2012. на 102,4% на крају 2013. године. Иако је и даље изнад 100%, смањење вредности овог показатеља указује на смањење изложености друштава за осигурање тржишним ризицима. Наиме, када је вредност овог показатеља изнад 100%, претпоставља се да друштва при одређивању висине премије рачунају на потенцијалне приходе од инвестирања на финансијском тржишту и тржишту непокретности, што их излаже додатним тржишним ризицима.

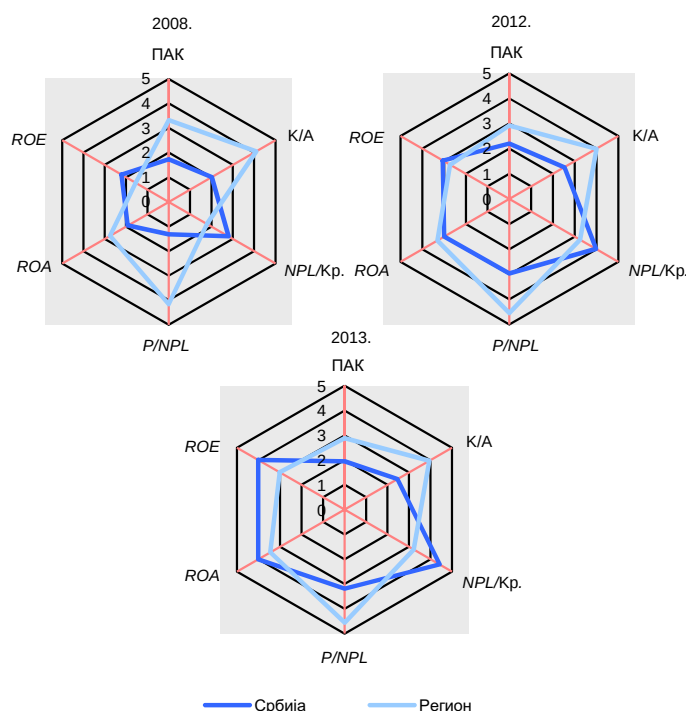
II.3. Оцена стабилности финансијског система

При оцењивању финансијске стабилности земље коришћена су два метода: (а) поређење изабраних показатеља финансијског здравља и (б) излагање финансијског система јаким шокovima у стрес-тестовима. Оцена финансијске стабилности извршена је за период 2008–2013.

Показатељи финансијског здравља указују да је банкарски сектор у Србији у бољем стању у односу на просек региона, с тим да су две његове релативне слабости пад профитабилности у односу на претходну годину и високо учешће *NPL*. У 2013. години, профитабилност банкарског сектора Србије била је мања, а учешће *NPL* у укупним кредитима веће у односу на просек региона. С друге стране, капитализованост банкарског сектора Србије и ниво укупних резерви за покриће потенцијалних губитака по основу *NPL* знатно су изнад просека региона.

Стрес-тестови Народне банке Србије указују на високу отпорност банкарског сектора чак и на најснажније шокове. При најнеповољнијем макроекономском сценарију (који претпоставља високу депрецијацију динара и пад реалних зарада), банкарски сектор Републике Србије остаје адекватно капитализован. Такође, чак и у условима изузетно високог одлива депозита (двоструко већег него у октобру 2008. године), домаћи банкарски сектор остаје ликвидан. Додатно, резултати мрежног моделирања показују да не постоји значајна системска компонента ризика у банкарском сектору Србије као резултат међубанкарске повезаности.

Графикон II.3.1. Финансијска стабилност банкарског сектора Републике Србије у поређењу с просеком региона

НАПОМЕНЕ:

Већа удаљеност од центра мреже указује на већи ризик. Приказане су стандардизоване вредности основних индикатора финансијске стабилности: ПAK – регулаторни капитал у односу на ризичну активу; K/A – билансни капитал у односу на билансну активу; *NPL*/Кр. – однос бруто *NPL* према укупним бруто кредитима; *P/NPL* – резерве за процењене губитке у односу на бруто *NPL*; ROA – принос на активу; ROE – принос на капитал. Регион обухвата земље централне и источне Европе: Албанију, БиХ, Бугарску, Летонију, Литванију, Мађарску, Македонију, Пољску, Румунију, Турску, Хрватску и Црну Гору. Индикатори који се односе на регион су непондерисани просеци индикатора за наведене земље.

Извор: НБС и GFSR.

II.4. Макропруденцијални инструменти

У складу са чланом 4. став 1. тачка 3. и чланом 14. став 1. тачка 11. Закона о Народној банци Србије, Народна банка Србије утврђује и спроводи мере и активности, у оквиру своје надлежности, ради очувања и јачања стабилности финансијског система. Поменуте одредбе представљају правни основ за вођење макропруденцијалне политике, чији је основни циљ финансијска стабилност система. Поред доношења макропруденцијалних мера, Народна банка Србије такође може да предложи другим институцијама предузимање одређених мера усмерених на очување и јачање финансијске стабилности. Регулаторне и друге препоруке Народне банке Србије у овој области, као и детаљна анализа стања финансијске стабилности и потенцијалних ризика, објављују се у Годишњем извештају Народне банке Србије о стабилности финансијског система.

Имајући у виду важност предузимања превентивних мера како би се спречио развој системских ризика, Народна банка Србије је у току 2013. године објавила следеће могуће предлоге мера у вези са:

- решавањем питања *NPL*:
- израда планова од стране банака за смањење учешћа *NPL*. Ти планови треба да садрже бар следеће елементе: процентуално утврђен циљ у погледу учешћа *NPL* у укупним кредитима, временски оквир за остварење овог циља, начине смањења учешћа *NPL* и изворе финансирања примене плана;
- регулисање обавезног отписа *NPL* кроз дефинисање услова када се они морају отписати. На пример, банка би била обавезна да отпише потраживање ако је реч о: необезбеђеном потраживању, при чему дужник касни са отплатом дуже од три године; потраживању обезбеђеном хипотеком, при чему дужник касни са отплатом дуже од пет година; необезбеђеном потраживању према дужнику који је у стечају дуже од једне године; потраживању за које је у поступку принудног поравнања договорено отписивање;
- уклањање регулаторних ограничења ради повећања ефикасности поступка вансудске наплате потраживања из вредности непокретности под хипотеком. Тиме би се унапредио поступак реализације хипотеке, а последично повећала стопа наплате *NPL*;
- утврђивање регулаторног оквира за стечај физичког лица (индивидуални стечај) у случају *NPL* који су одобрени физичким лицима;
- интензивирање примене правног оквира утврђеног Законом о споразумном финансијском реструктурирању привредних друштава;
- ограничавањем ризика прекограничног раздуживања домаћих банака:
- развој дугорочних домаћих извора финансирања, попут пензијских фондова;
- смањењем степена евроизације:
- разматрање мера и подстицаја за повећање учешћа динарских кредита у укупним кредитима;
- увођење диференцираних осигураних сума и премија осигурања за динарске и девизне депозите;
- субвенционисање углавном динарских кредита без валутне клаузуле од стране државе;

- јавним финансијама:
 - спровођење кредибилног програма фискалне консолидације и смањење јавног дуга;
 - повећање учешћа динарског дуга у укупном јавном дугу издавањем дугорочних динарских ХоВ;
 - утврђивање правила да се држава и органи локалне самоуправе задужују издавањем ХоВ у динарима без валутне клаузуле, а само изузетно у инострану валути;
- оквиром за управљање кризом:
 - усклађивање домаће регулативе с релевантном регулативом Европске уније;
- даљим развојем оквира макропруденцијалне политике:
 - утврђивање начина координације различитих органа који су одговорни за очување финансијске стабилности. Ова препорука је спроведена у децембру 2013. године потписивањем Споразума о Комитету за финансијску стабилност између Владе, Народне банке Србије, Агенције за осигурање депозита и Комисије за хартије од вредности.

Наведене препоруке резултат су, између осталог, и скупа под називом „Београдска иницијатива“, који је Народна банка Србије организовала у сарадњи с ММФ-ом у марту 2013. године, а на којем су разматрана питања од значаја за стабилност финансијског система Србије.

Народна банка Србије прати остварење наведених препорука.

II.5. Унапређење финансијског система

И у току 2013. године Народна банка Србије је, заједно с другим надлежним институцијама, предузимала активности ради унапређења финансијског система Србије.

Израда Нацрта стандардизованог уговора за обављање међубанкарских репо трансакција

Крајем 2013. године израђен је први Нацрт стандардизованог уговора за обављање међубанкарских репо трансакција. Међубанкарски репо уговор израђен је на основу основних карактеристика *ЕМА* модела⁸ уговора, уз коришћење појединих решења из оквирног репо уговора који с банкама закључује Народна банка Србије.

Примена стандардизованог репо уговора, која се очекује након што га усвоји Удружење банака Србије, обезбедиће већу транспарентност и правну сигурност учесницима у репо трансакцијама. Додатно, његова примена омогућава и усвајање најбоље међународне праксе у овој области, те може допринети и унапређењу и развоју тржишта новца у нашој земљи. При изради овог уговора, посебан акценат је стављен на флексибилност обављања репо трансакција у смислу утврђивања дозвољеног дневног одступања тржишне вредности колатерала у односу на вредност уговорене трансакције. Коначно, уређење овог сегмента финансијског тржишта може да допринесе и ефикаснијем спровођењу монетарне политике Народне банке Србије.

⁸ *ЕМА* је стандардизовани уговор који је израдило Европско удружење банака (*European Banking Federation*), у сарадњи са Европским удружењем штедионица (*European Saving Bank Group*) и Европским удружењем кооперативних банака (*European Association of Co-operative Banks*).

Креирање базе података о непокретностима у Републици Србији

Неадекватна процена вредности непокретности представља један од значајнијих актуелних системских ризика у великом броју земаља, јер су банке, коришћењем непокретности као средства обезбеђења кредита, директно изложене ризику промене њихових цена. Лоше обезбеђени кредити један су од узрочника светске економске кризе и нарушеног поверења у финансијске институције. Због тога је постојање поузданих показатеља вредности непокретности важан елемент приликом склапања кредитних уговора.

Препознајући ову потребу, Народна банка Србије је, у сарадњи са Америчком агенцијом за привредни развој (*U.S. Agency for International Development*), покренула пројекат креирања базе података о непокретностима у Републици Србији, чије ће се кључне активности реализовати у 2014. години. Ти подаци су важни за адекватнију процену вредности непокретности узетих као средство обезбеђења, детаљну анализу тржишта непокретности и обрачун индекса вредности непокретности. Имајући у виду да је адекватна процена вредности колатерала од изузетне важности за стабилност финансијског система, креирање и одржавање базе података о непокретностима узетим као средство обезбеђења за кредитне, укључујући и податке о процењеним вредностима тих непокретности, биће у надлежности Народне банке Србије.

II.6. Планови за 2014. годину

Ради даљег јачања функције финансијске стабилности, у 2014. години планиране су следеће активности:

- *унапређивање постојећих модела и развој системског стрес-индекса ради откривања и праћења системског ризика.* Његова примена биће део шире стратегије за праћење системског ризика финансијског сектора Републике Србије, а служиће и као основа за примену макропруденцијалне политике. Тим индексом обухватиће се најважнији сегменти финансијског система, због чега ће такође служити као основа за изградњу и унапређење система раног упозорења;
- *креирање и одржавање базе података о непокретностима узетим као залога за кредитне.* Циљ је да се креирањем поуздане базе података о непокретностима повећа кредибилност процене вредности непокретности у Србији. С обзиром на то да цене некретнина постају све важнији аналитички алат у функцији финансијске стабилности, развојем поменуте базе даће се не само допринос процени вредности колатерала већ ће она служити и као подршка одлукама из области финансијске стабилности.

III. УПРАВЉАЊЕ ДЕВИЗНИМ РЕЗЕРВАМА

На основу Закона о изменама и допунама Закона о Народној банци Србије из августа 2012. године („Службени гласник РС“, бр. 76/2012), Савет гувернера је, на предлог Извршног одбора Народне банке Србије, први пут у марту 2013. донео Стратегију управљања девизним резервама Народне банке Србије. Том стратегијом, као основним документом, утврђени су дугорочни оквир за улагање девизних резерви, начела и основни циљеви улагања, инструменти у које се улаже, начин процене ризика и мерења приноса и извештавање о улагању девизних резерви. Доношењем Стратегије унапређен је процес управљања девизним резервама и повећана његова транспарентност, по узору на праксу већине централних банака у свету.

У току 2013. године девизним резервама Народне банке Србије управљало се у складу са Стратешким смерницама за управљање девизним резервама, које је усвојио Извршни одбор Народне банке Србије. Смерницама се прецизније одређују дозвољене валуте, врсте активе, валутна структура, референтна вредност у односу на коју се мери успешност у управљању девизним резервама, као и неопходна ограничења ради заштите од тржишног и кредитног ризика. У складу са основним принципима сигурности и ликвидности, средства се пласирају код првокласних институција (централних банака, међународних финансијских институција и првокласних иностраних банака), као и у високоликвидне ХоВ чији су издаваоци најразвијеније земље у свету и међународне финансијске институције.

У складу са Смерницама, током 2013. године инвестирање је вршено у краткорочне и дугорочне државне ХоВ најразвијенијих земаља (*Bills, Notes* и *Bonds*) рочности до десет година, минималног кредитног рејтинга Aa3 према агенцији *Moody's Investors Service*, односно AA– према агенцији *Standard & Poor's*.

Такође, инвестирано је у ХоВ минималног кредитног рејтинга Aa2 према *Moody's Investors Service*, односно AA према *Standard & Poor's* следећих издавалаца:

- обвезнице најразвијенијих земаља емитоване у име државе које нису деноминоване у домаћој валути (*Sovereign*) рочности до пет година;
- обвезнице међународних финансијских институција (*Supranational*) рочности до пет година;

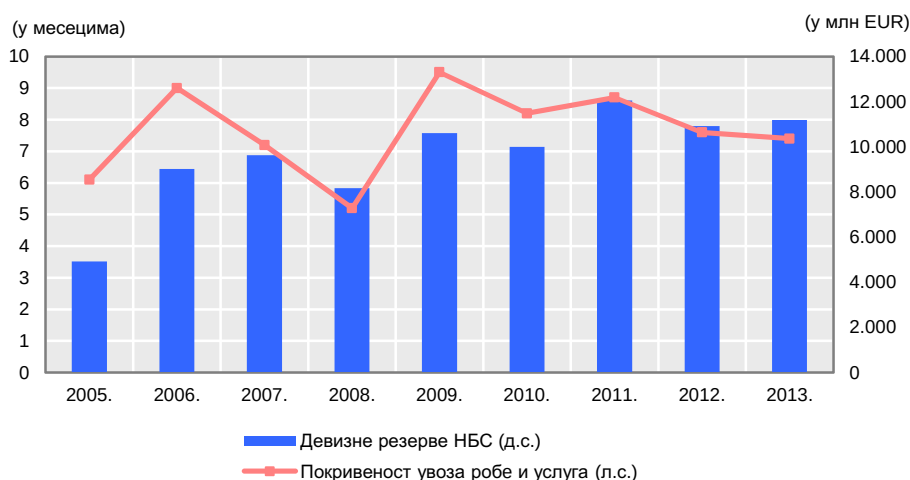
- обвезнице федералних јединица развијених земаља (*Subnational Municipal*) рочности до пет година;
- обвезнице финансијских институција с подршком државе (*Agency*) рочности до пет година;
- обвезнице емитоване на бази квалитетног колатерала (*EUR Covered Bonds*) рочности до пет година.

У складу с принципом сигурности, девизне резерве су такође пласиране у краткорочне депозите код централних банака, међународних финансијских институција, као и иностраних комерцијалних банака минималног композитног кредитног рејтинга AA–, на основу оцене о кредитном рејтингу водећих светских рејтинг агенција (*Moody's Investors Service* и *Standard & Poor's*).

III.1. Кретање и узроци промена девизних резерви

Девизне резерве Народне банке Србије су 31. децембра 2013. износиле 11.188,8 млн евра и биле су веће за 274,1 млн евра у односу на крај 2012. године. Девизне резерве су покривале новчану масу M1 у износу од 330% и више од седам месеци увоза робе и услуга.

Графикон III.1.1. Покривеност увоза девизним резервама

Извор: НБС.

У току 2013. године највећи утицај на ниво девизних резерви имао је девизни прилив од продаје ХоВ Републике Србије, у износу од 2.624,9 млн евра, од чега је 1.847,5 млн евра реализовано на међународном финансијском тржишту, а 777,4 млн евра на домаћем финансијском тржишту.

По основу коришћења кредита за Републику Србију, преко девизних резерви Народне банке Србије остварен је укупан прилив у износу 596,6 млн евра, и то за:

- Коридор 10, обилазницу око Београда, развој малих и средњих предузећа и инфраструктурне пројекте за обнову путева, мостова, школа и клиничке центре од ЕИБ-а (260,1 млн евра),
- програмску подршку буџету Републике Србије од Владе Руске Федерације (233,1 млн евра),

- пројекте у области пољопривреде и општинске инфраструктуре од Немачке развојне банке (80,0 млн евра),
- пројекат образовања и социјалног укључивања и за унапређење научне и образовне инфраструктуре од Банке за развој Савета Европе (14,4 млн евра),
- пројекат унапређења јавног превоза и саобраћајне инфраструктуре града Београда од *EBRD*-а (8,6 млн евра), и
- ЈП Железнице Србије од Кувајтског фонда за економски развој (0,4 млн евра).

Већи девизни прилив остварен је по основу обављања привременог платног промета с Косовом и Метохијом, у износу од 298,7 млн евра. Наиме, према Закону о привременом обављању одређених послова платног промета на територији СРЈ, банке су обавезне да девизни прилив који остваре резиденти у пословању с Косовом и Метохијом продају Народној банци Србије.⁹

По основу интервенција Народне банке Србије на МДТ-у забележен је девизни прилив у нето износу од 110,0 млн евра¹⁰.

По основу донација остварен је девизни прилив у износу од 80,3 млн евра, а од приватизације 17,8 млн евра.

У току 2013. године на име отплате дуга према инокредиторима извршена су плаћања у износу од 1.088,2 млн евра, при чему се 305,4 млн евра (400 млн долара) односи на превремену отплату дела дуга према Лондонском клубу поверилаца, која је извршена у априлу. По основу отплате главнице и камате према ММФ-у, из девизних резерви исплаћено је 662,7 млн евра. Већи девизни одлив реализован је по основу исплате доспелих ХоВ Републике Србије деноминираних у еврима у износу од 506,3 млн евра, повлачења девизне обавезне резерве у нето износу од 325,4 млн евра, сервисирања старе девизне штедње у износу од 255,0 млн евра и исплате дуга државе према банкама у земљи у износу од 94,9 млн евра.

Нето девизне резерве Народне банке Србије су износиле 7.816,0 млн евра и биле су веће за 1.201,0 млн евра у односу на крај 2012. године.

III.2. Структура и профитабилност девизне aktive

Посматрано по структури, девизне резерве Народне банке Србије су на дан 31. децембра 2013. године чиниле: иностране ХоВ 68,8%, девизна средства на рачунима у иностранству 23,1%, злато 4,1% – у трезору Народне банке Србије и на рачуну у иностранству, ефективни страни новац 2,8% и *SDR* код ММФ-а 1,2%.

Највећи део девизних резерви инвестиран је у ХоВ деноминираних у еврима, америчким доларима, британским фунтама и канадским доларима. Од тога, у дугорочне ХоВ инвестирано је 62,4%, а у краткорочне ХоВ 37,6%.

⁹ „Службени лист СРЈ“, бр.9/01.

¹⁰ Реализација трансакција по основу интервенција Народне банке Србије на МДТ-у исказује се у складу с рачуноводственим правилима на дан извршења, а не на дан трговања.

У оквиру дугорочних ХоВ, средства су пласирана у следеће врсте активе: државне ХоВ рока доспећа од једне до десет година (САД, Канада, Велика Британија, Немачка, Француска, Холандија, Финска, Аустрија и Белгија), ХоВ јавног сектора (*Supranational, Agencies, Sovereign*) и ХоВ с квалитетним колатералом (*Pfandbriefe*).

У оквиру краткорочних ХоВ, средства су пласирана у следеће класе активе: државне дисконтне ХоВ (*T-bills*) рока доспећа до једне године (САД, Немачка, Француска, Холандија и Белгија), купонске ХоВ рока доспећа до једне године – државне ХоВ (САД, Канада, Велика Британија, Француска, Немачка, Холандија, Финска, Аустрија и Белгија), ХоВ јавног сектора с гаранцијом државе и ХоВ с квалитетним колатералом.

Део девизних резерви пласиран је на рачунима у иностранству у виду орочених депозита. Од тог износа, 73,4% представљају пласмани код централних банака (ФЕД, Бундесбанка и Банка Канаде) и међународних финансијских институција (*BIS*), док се 26,6% односи на пласмане код првокласних иностраних комерцијалних банака композитног кредитног рејтинга минимално АА–.

Валутну структуру девизних резерви Народне банке Србије (без злата) на крају 2013. године чинили су: евро 66,3%, амерички долар 28,3%, британска фунта 2,4%, канадски долар 1,5%, *SDR* 1,2% и остале валуте 0,3%.

Народна банка Србије је у 2013. години остварила приход по основу наплате купона на иностране ХоВ у износу од 109,3 млн евра и по основу камата на депозите, *SDR*, рачуне по виђењу и текуће рачуне приход у износу од 2,8 млн евра.

III.3. Управљање ризицима

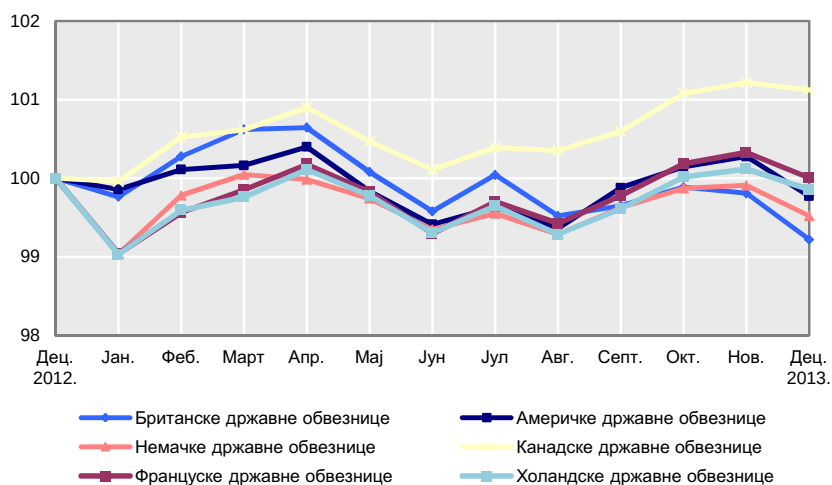
Народна банка Србије је и у 2013. години остала доследна опредељењу да ризик свог портфеља одржава на веома ниском нивоу, што омогућава очување високог нивоа сигурности и ликвидности чак и у екстремно тешким условима на финансијским тржиштима. На европском тржишту 2013. година обележена је даљим снижавањем референтне каматне стопе ЕЦБ-а с првобитних 0,75% на 0,50% и потом на 0,25%.

Од државних обвезница у портфељу Народне банке Србије, највећи раст приноса забележиле су ХоВ рочности преко три године, што је повећало нагиб криве приноса. Највећи принос у оригиналним валутама било је могуће остварити улагањем у канадске и француске државне обвезнице.

У таквим околностима, Народна банка Србије је пре свега због опрезног приступа у инвестирању и ниске дурације свог портфеља, која се током 2013. године кретала око циљане вредности од 1,5, остварила позитиван принос у сва четири портфеља. У току 2013. позитиван принос није остварен једино у Т2, када је забележен највећи пад цена. Највећи принос од 1,15% остварен је у портфељу у канадским доларима, а затим следе портфељ у америчким доларима са 0,19% и портфељи у еврима и британској фунти са по 0,06%.

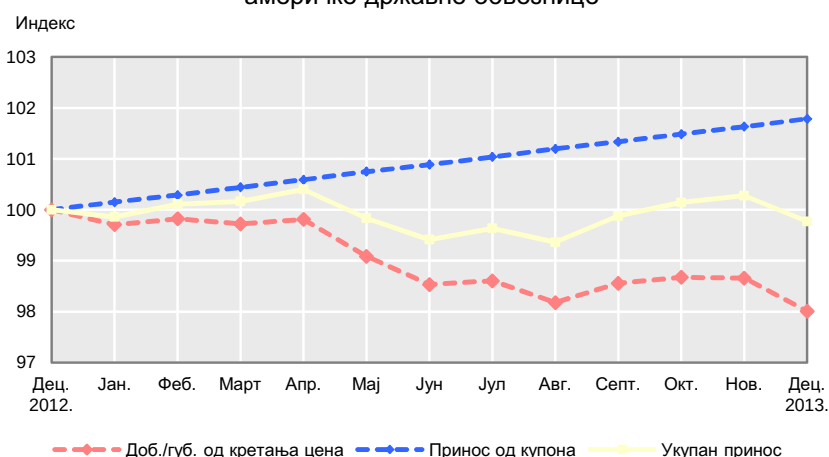
Евро је у 2013. години ојачао у односу на остале валуте у портфељу, и то у односу на амерички долар за 4,1%, британску фунту за 2,3% и канадски долар за чак 10,9%.

Графикон III.3.1. Индекс приноса државних обвезница у оригиналној валути рочности 1–5 година (дец. 2012 = 100)

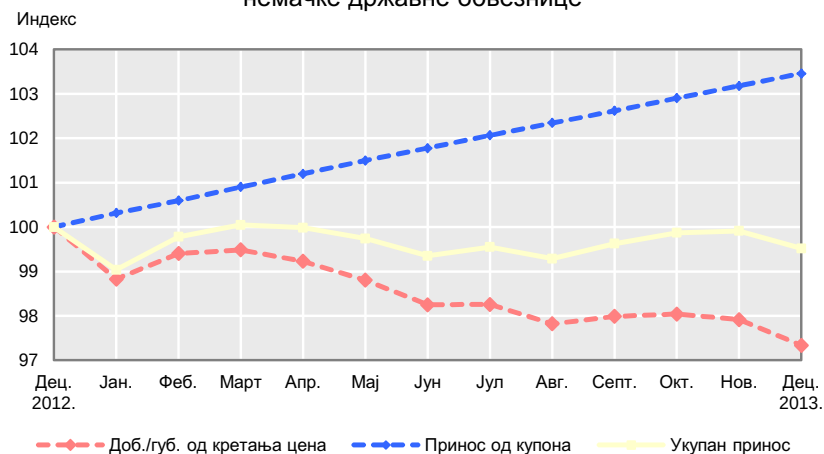
Извор: JP Morgan и НБС.

Графикон III.3.2. Структура укупног приноса на америчке државне обвезнице

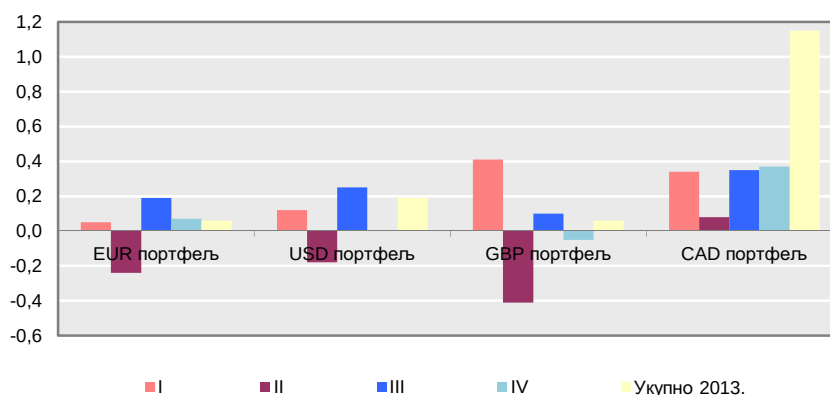
Извор: JP Morgan и НБС.

Графикон III.3.3. Структура укупног приноса на немачке државне обвезнице

Извор: JP Morgan и НБС.

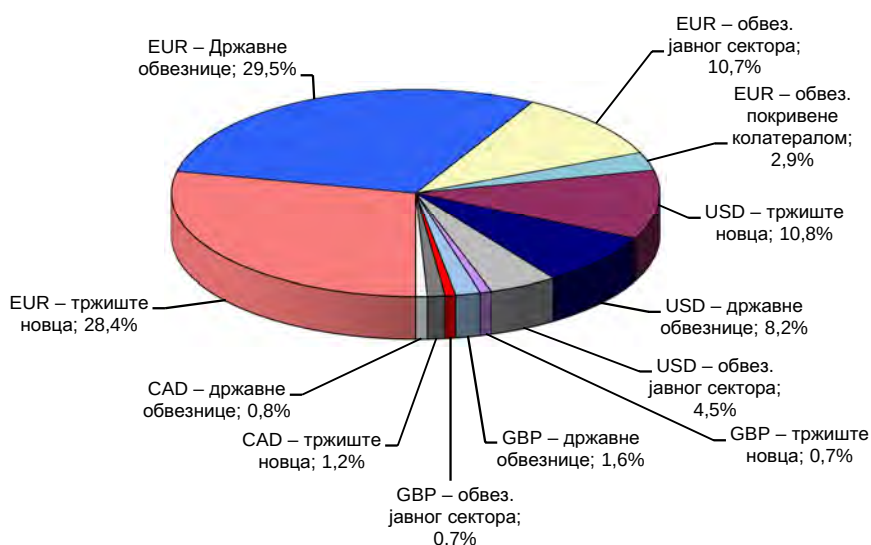
Графикон III.3.4. Принос портфеља у оригиналној валути
(по тромесечјима, у %)

Извор: НБС.

Структура инвестиционог портфеља по врстама активе и валутна структура биле су у складу са усвојеним Смерницама за управљање девизним резервама Народне банке Србије.

Графикон III.3.5. Структура инвестиционог портфолија
(на дан 31. 12. 2013)

Извор: НБС.

Народна банка Србије је током 2013. године инвестирала у високоликвидне обвезнице с ниским тржишним и кредитним ризиком. Валутни ризик је неутрализован у великој мери усаглашавањем валутне структуре девизних резерви и спољног дуга земље, а каматни ризик одржавањем ниске дурације портфеља. О томе сведоче и низак *Value-at-Risk* (*VAR*), којим се процењује вредност тржишног ризика за дати ниво поверења. Вредности месечног *VAR*-а по појединачним портфељима и различитим методама обрачуна приказани су у Табели III.3.1.

Табела III.3.1. **Вредност изложена ризику (VaR) на дан 31. децембра 2013.**
(Степен вероватноће 95%, посматрани период 1 месец)

	EUR портфељ	USD портфељ	GBP портфељ	CAD портфељ
Параметарски VaR	0,30%	0,21%	0,39%	0,13%
Историјски VaR	0,25%	0,23%	0,37%	0,11%
Монте Карло VaR	0,25%	0,21%	0,35%	0,12%
Извор: НБС.				

У Табели III.3.2. дате су вредности стрес-теста (*Stress testing*) које показују за колико би се процената тржишна вредност портфеља Народне банке Србије смањила у случају наглог повећања тржишних каматних стопа за 1,0%.

Табела III.3.2. **Стрес-тест на дан 31. децембра 2013.**
(Посматрани период 1 дан)

Сценарио	EUR портфељ	USD портфељ	GBP портфељ	CAD портфељ
Раст тржишних каматних стопа за 100 б.п.	-1,59%	-1,47%	-1,78%	-0,89%
Извор: НБС.				

Почетком 2013. рејтинг агенције *Moody's* и *Fitch* снизиле су врхунски рејтинг Уједињеног Краљевства са Aaa на Aa1, односно са AAA на AA+, док је агенција *Standard & Poor's* за сада задржала највиши рејтинг за ову земљу. Крај 2013. обележило је и снижавање рејтинга водећих европских земаља. Агенција *Standard & Poor's* снижила је кредитни рејтинг Француске за још један ниво (са AA+ на AA) због економске политике која није успела да подстакне развој и стабилизује јавне финансије, као и Холандије (са AAA на AA+) услед нижег привредног раста од очекиваног.

Народна банка Србије је, ради управљања кредитним ризиком, одредила критеријуме за инвестирање. На основу урађених анализа израђен је предлог за инвестирање у банке чији је минимални композитни рејтинг AA-. За државне обвезнице и издаваоце дозвољени минимални рејтинг је током године снижен на AA- према агенцији *Standard & Poor's* и Aa3 према агенцији *Moody's*, док је за остале хартије у портфељу које нису у пуној гаранцији државе задржан рејтинг од AA према агенцији *Standard & Poor's* и Aa2 према агенцији *Moody's*. За те хартије прати се и *yield* спред у односу на државне хартије исте рочности. Током протекле године ти спредови били су на незнатно нижем нивоу него у 2012, што је резултат позитивне перцепције тржишних учесника у погледу ризичности ових инструмената.

Поред финансијских показатеља из биланса банака, свакодневно су праћени и други показатељи кредитног ризика као што су петогодишњи *CDS* спред¹¹ за банку, *TED* спред¹² и *LIBOR-OIS* спред¹³.

Сви остали показатељи: варијабилност вишка приноса (енгл. *tracking error*), контролно тестирање *VAR* (енгл. *backtesting*) и кредитни лимити по страним банкама током 2013. били су у прописаним оквирима дефинисаним Смерницама за управљање девизним резервама Народне банке Србије.

III.4. Планови за 2014. годину

У току 2014. године Народна банка Србије ће наставити с реализацијом започетих активности у погледу даље аутоматизације процеса управљања девизним резервама. Наиме, у другој половини 2013. године израђен је пројекат „Управљање девизним резервама“, којим је предвиђено развијање напреднијег интерног софтверског решења за управљање девизним резервама Народне банке Србије. Пројекат предвиђа надоградњу и повезивање постојеће интерне апликације с новим функционалним решењима за потребе управљања девизним резервама и ризицима. На тај начин обезбедиће се додатна аутоматизација и елиминисати зависност од екстерне апликације која се тренутно користи, што ће допринети смањењу оперативних ризика у пословању.

Поред тога, радиће се на увођењу нових финансијских инструмената ради ефикаснијег управљања ризицима, уз смањење трансакционих трошкова.

¹¹ *CDS* спред (*Credit Default Swap*) представља тржишни показатељ ризика. Укључује вероватноћу банкрота издаваоца онако како је тржиште оцењује. *CDS* спред се често показује као бољи показатељ кредитне миграције него рејтинзи кредитних агенција, будући да реагује моментално и резултанта је процена великог броја учесника на тржишту.

¹² *TED* спред представља разлику између каматних стопа на међубанкарске зајмове и краткорочни амерички државни дуг (*T-Bill*). Показатељ је очекиваног кредитног ризика у економији, а користи се као мера финансијске снаге банака.

¹³ *LIBOR-OIS* спред представља разлику између *OIS* (*Overnight Index Swap*) и *LIBOR* (*London InterBank Offered Rate*) стопе. Важна је мера ризика и ликвидности на тржишту новца и сматра се јаким показатељем потреса на тржишту новца.

IV. КОНТРОЛА ПОСЛОВАЊА БАНАКА

IV.1. Банкарски сектор

У току 2013. године структура финансијског сектора у делу који је под контролом Народне банке Србије није се битније променила. Банкарски сектор и даље има доминантну улогу и представља кључни фактор његове стабилности. У укупној билансној суми финансијског сектора под надзором Народне банке Србије, која је у 2013. години смањена на око 85,2% БДП-а, банкарски сектор учествује са 92,4%.

Тренд смањења броја запослених лица у банкарском сектору Србије, започет 2009. године, настављен је и у 2013. На крају године у радном односу је било 26.380 лица, што је за 2.014¹⁴ лица мање него на крају 2012.

Табела IV.1.1. Структура финансијског система

	31. децембар 2012.			31. децембар 2013.		
	Број	Билансна сума (у млрд RSD)	Учешће (у %)	Број	Билансна сума (у млрд RSD)	Учешће (у %)
Банкарски сектор	32	2.879,5	92,7	30	2.846,2	92,4
Даваоци финансијског лизинга	16	72,0	2,3	16	67,5	2,2
Друштва за осигурање	28	140,5	4,5	28	147,8	4,8
Добровољни пензијски фондови	9	16,0	0,5	6	19,7	0,6
Укупно	85	3.108,0	100,0	80	3.081,2	100,0
Извор: НБС.						

¹⁴ Пре одузимања дозволе за рад, у Развојној банци Војводине била су запослена 543 лица, а у Привредној банци Београд 368 лица.

Структура банкарског сектора

Билансна сума банкарског сектора је на крају 2013. износила 2.846.224 млн динара, што је за 33.295 млн динара, или 1,2%, мање него на крају 2012. године.

Укупан број банака које су у Републици Србији пословале у 2013. смањен је у односу на претходну годину и износи 30 (одузета је дозвола за рад Развојној банци Војводине а.д. Нови Сад и Привредној банци а.д. Београд).

У односу на претходну годину незнатно је промењена и власничка структура банака са аспекта већинских акционара (КВС банка а.д. Београд сада је у потпуном власништву *Telenor Danmark Holding A/S*).

На крају 2013, у банкарском сектору Републике Србије 21 банка била је у већинском власништву страних акционара, три банке су с претежно приватним капиталом и шест банака је у већинском власништву Републике Србије.¹⁵

Табела IV.1.2. Власничка структура банкарског сектора

	2013.			
	Билансна сума (у млн RSD)	Учешће (%)	Капитал (у млн RSD)	Учешће (%)
Банке у власништву домаћих лица:	729.654	25,6	150.947	25,4
– државне	533.738	18,7	89.515	15,1
– приватне	195.916	6,9	61.432	10,3
Банке у власништву страних лица	2.116.570	74,4	443.575	74,6
Укупно	2.846.224	100,0	594.522	100,0
Извор: НБС.				

Банке у власништву страних акционара повећале су своје учешће у укупном капиталу (за 0,7 п.п.) и смањиле учешће у укупној билансној суми (за 0,8 п.п.), уз номинално повећање капитала (1,5%) и смањење билансне суме (2,2%). Банке у власништву државе имале су највеће релативно повећање билансне суме и смањење капитала (2,3% и 3,3%, респективно), што је резултирало повећањем њиховог учешћа у билансној суми банкарског сектора за 0,7 п.п. и смањењем учешћа у капиталу банкарског сектора за 0,6 п.п. Банке у приватном власништву домаћих лица нису имале битнијих промена, посматрано и релативно и номинално, у укупној билансној суми и укупном капиталу банкарског сектора.

Од банака у власништву страних лица, највеће учешће у укупној активи имају банке из Италије и Аустрије, са 23,9% и 15,1% учешћа, респективно, затим из Грчке, са 14,3%, Француске, са 10,5%, и остале земље (њих седам), са укупно 10,5% учешћа.

¹⁵ Република Србија је већински власник или појединачно највећи акционар.

Степен концентрације

Највећи број банака има билансну суму од 10 до 50 млрд динара, са свега 8,4% укупне билансне суме банкарског сектора. Код прве две банке по висини билансне суме налази се преко четвртине укупне билансне суме банкарског сектора.

Табела IV.1.3. **Распоред банака по вредности билансне суме**

	31. децембар 2012.		31. децембар 2013.	
	Број банака	Билансна сума (у млн RSD)	Број банака	Билансна сума (у млн RSD)
Преко 100.000	10	2.081.295	9	2.013.952
Од 50.000 до 100.000	6	440.910	7	569.895
Од 10.000 до 50.000	12	333.630	10	239.574
До 10.000	4	23.684	4	22.803
Укупно	32	2.879.519	30	2.846.224
Извор: НБС.				

*ННП*¹⁶ концентрације билансне суме, кредита и депозитног потенцијала је повећан у 2013. у односу на 2012. годину. Међутим, чињеница да је *ННП* и даље испод 1.000 указује да на тржишту није присутна концентрација и да има потенцијала за даљу консолидацију.

Табела IV.1.4. **Степен концентрације (ННП)**

	Билансна сума	Кредити	Депозитни потенцијал
31. децембар 2012.	678	721	726
31. децембар 2013.	741	774	777
Извор: НБС.			

¹⁶ *ННП* израчунава се као сума квадрираних учешћа појединачних банака у укупној категорији која се посматра (актива, кредити, депозити итд.). Вредност показатеља до 1.000 указује на одсуство концентрације у сектору, вредност између 1.000 и 1.800 на умерену концентрацију, а вредност изнад 1.800 на изражену концентрацију.

Табела IV.1.5. Концентрација – учешћа водећих банака у билансној суми, кредитима и депозитима банкарског сектора (у %)

	31. децембар 2012.	31. децембар 2013.
Учешће у билансној суми		
Прва банка	14,4	15,0
Првих пет банака	48,1	51,6
Првих десет банака	72,3	74,3
Учешће у кредитима		
Прва банка	15,4	16,4
Првих пет банака	50,9	53,2
Првих десет банака	73,3	75,2
Учешће у депозитном потенцијалу		
Прва банка	15,4	15,9
Првих пет банака	48,5	50,4
Првих десет банака	73,2	75,4
Извор: НБС.		

Структура пасиве и активе банкарског сектора

Структура пасиве

У структури укупних извора средстава од 2.846.224 млн динара, на крају 2013. године највеће учешће (60,7%) имали су депозити (од чега се на трансакционе депозите односило 17,4%), затим капитал (20,9%) и примљени кредити (12,6%).

Табела IV.1.6. Структура пасиве банака

	31. децембар 2012.		31. децембар 2013.	
	Износ (у млн RSD)	Учешће (%)	Износ (у млн RSD)	Учешће (%)
Трансакциони депозити	414.220	14,4	495.863	17,4
Остали депозити	1.284.307	44,6	1.231.419	43,3
Примљени кредити	400.915	13,9	359.247	12,6
Обавезе по основу ХоВ	3.818	0,2	3.386	0,1
Обавезе по основу камата, накнада и промене вредности деривата	4.826	0,2	1.902	0,1
Резервисања	13.957	0,5	10.103	0,4
Обавезе за порезе	534	0,0	559	0,0
Обавезе из добитка	639	0,0	639	0,0
Обавезе по основу сталних средстава намењених продаји и средстава пословања које се обуставља	0	0,0	0	0,0
Одложене пореске обавезе	851	0,0	952	0,0
Остале обавезе	164.390	5,7	147.632	5,2
Укупно обавезе	2.288.457	79,5	2.251.702	79,1
Капитал	591.062	20,5	594.522	20,9
Укупно пасива	2.879.519	100,0	2.846.224	100,0
Извор: НБС.				

Депозитни потенцијал банака износио је 1.727.282 млн динара. Његово повећање у 2013. години за 28.755 млн динара, или 1,7%, остварено је првенствено по основу повећања трансакционих депозита (за 81.643 млн динара, или 19,7%). Депозити становништва чине преко 59%, а привредних друштава преко 20% укупних депозита банкарског сектора.

Капитал банкарског сектора је на крају 2013. године достигао 594.522 млн динара и представљао је 20,9% пасиве. У односу на крај 2012, раст капитала је износио 3.460 млн динара, или 0,6%.

Пораст капитала резултат је пре свега повећања резерви банака у износу од 22.435 млн динара у 2013. години, и то пре свега посебне резерве из добити за процењене губитке у износу од 13.046 млн динара¹⁷.

Табела IV.1.7. Структура капитала банака

(у млн RSD)

	31. децембар 2012.	31. децембар 2013.
Акцијски и остали капитал	436.027	427.507
Резерве	166.938	189.373
Добитак	41.114	42.451
Губитак	53.017	64.809
Укупно	591.062	594.522
Извор: НБС.		

Структура активе

У структури активе банака, највећи удео имају дати кредити и депозити (56,8%), затим опозиви депозити и кредити (14,3%), ХоВ (11,7%) и готовина и готовински еквиваленти (9,4%).

Од укупно датих кредита и депозита, 756.890 млн динара је пласирано привредним друштвима, а 548.677 млн динара становништву. У односу на 2012, када је банкарски сектор имао стопу раста укупно пласираних кредита и депозита (укључујући и репо пласмане) од 4,7% (уз депрецијацију динара према еврџу од 8,7%), у 2013. забележен је пад од 3,3%¹⁸ (уз депрецијацију динара од 0,8%). Код кредита датих привредним друштвима и јавним предузећима стопа раста је негативна (12,0%, односно 6,9%), док је стопа раста кредита код становништва позитивна, али нижа у односу на 2012. годину (3,0% у односу на 8,0%). Опозиви депозити и кредити у износу од 406.551 млн динара у највећој мери односе се на девизну обавезну резерву депоновану код Народне банке Србије (68,5%) и пласмане по основу репо трансакција с Народном банком Србије (26,8%).

¹⁷ Укупан акцијски капитал Развојне банке Војводине и Привредне банке Београд у месецу пре одузимања дозволе за рад износио је преко 22 млрд динара, а укупан акумулирани губитак око 18 млрд динара.

¹⁸ Банка Поштанска штедионица преузела је свега 0,6 млрд динара кредита датих физичким лицима од укупно 8,0 млрд динара кредита на дан 31. марта код Развојне банке Војводине и 3,8 млрд динара од укупно 15,6 млрд динара кредита на дан 30. септембра код Привредне банке Београд.

Табела IV.1.8. Структура aktive банака
(у млн RSD)

	31. децембар 2012.		31. децембар 2013.	
	Износ	Учешће (%)	Износ	Учешће (%)
Готовина и готовински еквиваленти	266.586	9,3	268.663	9,5
Опозиви депозити и кредити	375.322	13,0	406.551	14,3
Потраживања по основу камата, накнада, продаје, промене фер вредности деривата и др.	22.956	0,8	22.460	0,8
Дати кредити и депозити	1.746.911	60,7	1.617.670	56,8
ХоВ (без сопствених акција)	275.252	9,6	334.022	11,7
Удели (учешћа)	8.956	0,3	9.207	0,3
Остали пласмани	52.989	1,8	52.282	1,8
Нематеријална улагања	9.330	0,3	9.250	0,3
Основна средства и инвестиционе некретнине	72.472	2,5	69.232	2,4
Стална средства намењена продаји и средства пословања које се обуставља	4.647	0,2	4.405	0,2
Одложена пореска средства	2.827	0,1	3.095	0,2
Остала средства	41.271	1,4	49.389	1,7
Губитак изнад износа капитала	0	0,0	0	0,0
Укупно актива	2.879.519	100,0	2.846.224	100,0
Извор: НБС.				

Ванбилансне ставке

Укупне ванбилансне ставке банкарског сектора су на крају 2013. године износиле 3.160.044 млн динара и у поређењу с крајем 2012. повећане су за 179.808 млн динара, или 6,0%.

У структури банкарског сектора по висини укупних ванбилансних ставки, и даље се највећи број банака налази у групи с ванбилансним ставкама од 10.000 до 50.000 млн динара, али са свега 9,6% укупних ванбилансних ставки банкарског сектора. Међутим, три банке располажу с преко 40% ванбилансних ставки банкарског сектора.

Најзначајније ванбилансне ставке су друге ванбилансне позиције¹⁹ у износу од 1.999.875 млн динара (63,3%), које не носе кредитни ризик, тј. по којима не може доћи до плаћања. Најзначајније ванбилансне ставке које носе кредитни ризик су потраживања по дериватима од 308.972 млн динара (9,8%) и дате гаранције и друга јемства од 259.657 млн динара (8,2%).

¹⁹ Примљене гаранције и друга јемства, средства из депо послова и остала ванбилансна актива.

Табела IV.1.9. **Распоред банака по висини ванбилансне суме**

	31. децембар 2012.		31. децембар 2013.	
	Број банака	Ванбилансна сума (у млн RSD)	Број банака	Ванбилансна сума (у млн RSD)
Изнад 100.000	11	2.593.169	10	2.664.635
Од 50.000 до 100.000	1	64.285	2	165.064
Од 10.000 до 50.000	14	301.393	11	304.342
Од 1.000 до 10.000	5	21.259	6	25.851
Испод 1.000	1	130	1	152
Укупно	32	2.980.236	30	3.160.044

Извор: НБС.

Девизни подбиланс

Билансна структура банкарског сектора Србије на крају 2013. године, са аспекта валутне структуре, приказана је у следећој табели:

Табела IV.1.10. **Валутна структура биланса и ванбиланса**
(у %)

	Актива		Пасива	
	2012.	2013.	2012.	2013.
Биланс				
Динари	34,1	36,9	36,4	39,3
Девизе	23,5	22,1	62,1	59,9
Девизна клаузула	42,1	40,3	1,5	0,8
Остала заштита	0,3	0,7	0,0	0,0
Укупно	100,0	100,0	100,0	100,0
Ванбиланс				
Динари	8,3	8,1	5,0	4,2
Девизе	11,9	11,1	11,9	11,1
Девизна клаузула	4,6	4,8	2,0	1,8
Остала заштита	0,1	0,1	0,0	0,0
Без валутне структуре	75,1	75,9	81,1	82,9
Укупно	100,0	100,0	100,0	100,0

Извор: НБС.

Преглед стања девизних позиција банака на нивоу банкарског сектора на крају 2013. показује да укупна отворена девизна позиција износи 15.104 млн динара, па изложеност банкарског сектора девизном ризику, исказана показатељем девизног ризика, износи 4,37%, што је знатно испод прописаног максимума од 20%.

Табела IV.1.11. Девизни ризик банака (у млн RSD)												
31. децембар 2013.												
Отворена позиција у EUR		Отворена позиција у USD		Отворена позиција у CHF		Отворена позиција у осталим валутама		Отворена позиција у злату		Укупно отворена позиција		Укупна нето отворена девизна позиција
Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	
3.366	12.592	1.626	272	129	2.209	679	31	71	–	5.800	15.104	15.104
Извор: НБС.												

Квалитет активе

Квалитет активе банкарског сектора, са стањем на крају 2013, са аспекта класификације активе банака, благо је погоршан, посебно у делу билансне активе, у поређењу с крајем 2012. године.

Табела IV.1.12. Класификација активе банака (у млн RSD)					
	Бруто износ	Укупна класификована актива	Класификована актива		Учешће активе класификоване у катег. Г и Д у укупној класификованој активи (у %)
			А + Б + В	Г + Д	
31. децембар 2013.					
Билансна актива	3.148.833	1.994.294	1.498.317	495.977	24,9
Ванбилансне ставке	3.160.044	573.319	536.784	36.534	6,4
Укупно	6.308.877	2.567.613	2.035.101	532.511	20,7
31. децембар 2012.					
Билансна актива	3.158.520	2.118.318	1.650.294	468.024	22,1
Ванбилансне ставке	2.974.434 ¹	553.491	506.004	47.487	8,6
Укупно	6.132.954	2.671.809	2.156.298	515.511	19,3
¹ Код једне банке је неусклађен податак о укупним ванбилансним ставкама из Биланса стања и Извештаја о класификацији ванбилансних ставки банке.					
Извор: НБС.					

Укупно обрачуната потребна резерва за процењене губитке по основу класификоване билансне активе и ванбилансних ставки износи 466.014 млн динара, а исправке вредности и резервисања класификоване билансне активе и ванбилансних ставки 249.626 млн динара.

Показатељи пословања

Усклађеност с прописаним лимитима показатеља пословања је код 23 банке потпуна. Поред банке којој је почетком 2014. године одузета дозвола за рад и која је имала неусклађеност пет показатеља, једна банка је имала неусклађеност четири показатеља, једна банка неусклађеност три показатеља, једна банка неусклађеност два показатеља и три банке по један неусклађен показатељ пословања.²⁰

Табела IV.1.13. Показатељи пословања банака

	31. децембар 2013.	Број банака с неусклађеним показатељима
Показатељ адекватности капитала (мин. 12%)	20,9%	2
Показатељ великих и највећих могућих кредита (макс. 400%)	90,4%	2
Показатељ трајних улагања (макс. 60%)	16,8%	2
Показатељ ликвидности*	2,41	0
Показатељ девизног ризика (макс. 20%)	4,4%	2
* Просечни месечни показатељ. Извор: НБС.		

Профитабилност

Банкарски сектор је 2013. годину завршио с негативним финансијским резултатом, први пут после 2004. године. Профитабилност банкарског сектора била је под утицајем одузимања дозволе за рад двома банкама, као и високих расхода по основу отписа пласмана и резервисања услед погоршања квалитета кредитног портфолија.

Банке су у 2013. години исказале негативан финансијски резултат од 2.118 млн динара посматрано у нето износу (укупан добитак умањен за укупан губитак пре пореза на добит).

Табела IV.1.14. Финансијски резултат банака

	31. децембар 2012.		31. децембар 2013.	
	Износ (у млн RSD)	Број банака	Износ (у млн RSD)	Број банака
1. Добитак	39.528	21	32.546	15
2. Губитак	27.874	11	34.664	15
Финансијски резултат (1–2)	11.654	32	-2.118	30
Извор: НБС.				

²⁰ Поред показатеља датих у табели, посматрани су и показатељи изложености према једном лицу од максимално 25% (пет банака), као и обавеза банке да у сваком тренутку новчани део оснивачког капитала не буде мањи од 10 млн евра у динарској противвредности (четири банке).

Од укупног губитка од 34.664 млн динара, две банке су исказале половину губитка банкарског сектора (услед повлачења акционара једне банке с тржишта и уз значајан дисконт продаје део портфолија, док је друга имала знатне износе отписа и исправке вредности потраживања). Добитак код две банке које су у 2013. пословале с највећим добитком чини преко 47,0% укупно исказаног добитка банкарског сектора.

Због одузимања дозволе за рад Развојној банци Војводине и Привредној банци Београд, током 2013. нето приходи од камата и накнада, који чине преко 90% оперативног добитка банкарског сектора, скоро су непромењени (раст нето камата за 1,6% и смањење нето накнада за 2,1%), док су нето расходи по основу отписа пласмана и резервисања већи за 15,0% у односу на оне исказане за 2012. годину.

Нето позитиван ефекат промене курса мањи је за 13,3%, док су расходи по основу трошкова зарада и осталих трошкова пословања номинално непромењени.

Табела IV.1.15. Показатељи профитабилности банкарског сектора
(у %)

	31. децембар 2012.	31. децембар 2013.
ROA	0,43	-0,07
ROE	2,05	-0,36
Каматна маржа/Просечна билансна актива	4,3	4,2
Каматна маржа/Укупни оперативни приходи	69,2	72,6
Пословни расходи/Укупни оперативни приходи	66,1	65,3
Расходи зарада/Пословни расходи	38,3	39,4
Извор: НБС.		

IV.2. Активности у области контроле

У 2013. години Народна банка Србије је наставила да, као супервизор и регулатор, одржава стабилност банкарског сектора и укупног финансијског система, као и да регулаторни оквир прилагођава захтевима макроекономског окружења и међународним стандардима супервизије.

Тако је током године донела низ подзаконских аката којима се регулатива усклађују с међународно прихваћеном праксом и унапређују у складу с локалним специфичностима.

Регулаторна активност

У јануару 2013. године усвојена је Одлука о изменама и допунама Одлуке о адекватности капитала банке²¹, којом је, у складу са упоредном праксом, прописан рок од шест месеци у коме Народна банка Србије одлучује о давању сагласности банци за примену:

²¹ „Службени гласник РС“, бр. 6/2013.

- *IRB* приступа (*Internal Ratings Based Approach*) за израчунавање активе пондерисане кредитним ризиком,
- приступа интерних модела ради израчунавања капиталних захтева за тржишне ризике, и
- напредног приступа за израчунавање капиталног захтева за оперативни ризик.

Изменама и допунама Одлуке о управљању ризицима банке²² из маја 2013. године банкама је омогућено да потраживања од правног лица и предузетника (доспела и недоспела) уступе другој банци. Такође, детаљније се прописују обавезе банке у погледу увођења нових производа и поверавања активности трећим лицима, документација коју банка треба да достави Народној банци Србије уз обавештење о увођењу нових производа, односно поверавању активности и прецизирају се рокови за то обавештавање. Такође, усвојене су и измене и допуне Одлуке о класификацији билансне активе и ванбилансних ставки банке²³ ради усклађивања одредаба ове одлуке са изменама Одлуке о управљању ризицима банке у делу који се односи на уступање потраживања.

Одлуком о изменама Одлуке о спровођењу одредаба Закона о банкама које се односе на давање прелиминарног одобрења за оснивање банке, дозволе за рад банке и појединих сагласности Народне банке Србије, као и на утврђивање критеријума за одређивање првокласне банке²⁴, из маја 2013. године, поједностављује се поступак Народне банке Србије приликом обраде захтева за оснивање банке и стицање власништва у банци. Критеријуми за оцену бонитета потенцијалног оснивача или стицаоца власништва у банци који је правно лице с кредитним рејтингом инвестиционог ранга уједначавају се с правилима која важе за банке. Ако је потенцијални оснивач или стицалац власништва у банци лице за посебне намене (*special purpose vehicle – SPV*), оцена финансијског стања ће се уместо за то лице вршити за лица која том лицу обезбеђују средства за улагање у капитал банке.

У октобру 2013. године усвојена је Одлука о измени Одлуке о управљању ризицима банке²⁵, којом је уведена обавеза банке да пре уступања потраживања другој банци или правном лицу о намери уступања обавести Народну банку Србије најмање 30 дана пре дана планираног закључења уговора о уступању. Додатно, у складу са овом изменом, банка је дужна да пре уступања потраживања (и обавештавања Народне банке Србије о томе) процени утицај тог уступања на активу пондерисану кредитним ризиком, резерву за процењене губитке, адекватност капитала, укупан износ *NPL* банке, као и ризични профил банке.

Извршни одбор Народне банке Србије је на седници одржаној 17. децембра 2013. усвојио Одлуку о изменама и допуни Одлуке о класификацији билансне активе и ванбилансних ставки банке²⁶. Изменом одредаба које уређују класификацију средстава стечених наплатом потраживања продужен је период (с једне на три године) током кога банка није дужна да класификује непокретности које је стекла наплатом потраживања, при чему се тај период више не рачуна од дана стицања непокретности, већ од дана доспећа

²² „Службени гласник РС“, бр. 43/2013.

²³ „Службени гласник РС“, бр. 43/2013.

²⁴ „Службени гласник РС“, бр. 43/2013.

²⁵ „Службени гласник РС“, бр. 92/2013.

²⁶ „Службени гласник РС“, бр. 113/2013.

предметног потраживања, што би требало да спречи даљу акумулацију ненаплативих кредита.

Наведеном одлуком такође се мењају правила класификације потраживања од клијента коме је банка уступила потраживање (ради обезбеђивања што ширег круга лица којима банке могу уступати потраживања), као и правила која се односе на рачунање дана доцње од накнадно уговореног датума доспећа (омогућена је већа флексибилност у накнадном уговарању услова отплате у случајевима када промена услова отплате није проузрокована кашњењем дужника у измиривању својих обавеза или погоршањем његовог финансијског стања).

Спречавање прања новца и финансирање тероризма

Народна банка Србије активно је учествовала у раду Манивала, једног од комитета Савета Европе који окупља стручњаке за проблематику спречавања прања новца и који функционише на принципу узајамних евалуација држава чланица.

Поред тога, Народна банка Србије је активно учествовала и у спровођењу пројекта Савета Европе – Пројекат за спречавање прања новца и финансирања тероризма у Србији (МОЛИ Србија), чији је циљ јачање капацитета Републике Србије у тој области и сличних облика економског и финансијског криминала. У току 2013. године у оквиру овог пројекта Народна банка Србије је била укључена у активности у вези с радом на изменама и допунама Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма, Националне стратегије за борбу против прања новца и финансирања тероризма и Акционог плана, а учествовала је и у изради процене ризика од финансирања тероризма у Србији.

Представник Народне банке Србије учествује, као стални члан, и у раду Сталне координационе групе, тела Владе задуженог за надзор над спровођењем Националне стратегије за борбу против прања новца и финансирања тероризма и праћење, као и за предлагање и координацију активности из области борбе против прања новца и финансирања тероризма.

Посредна контрола пословања банака

Посредна контрола пословања банака подразумева контролу и анализу извештаја и друге документације коју банке достављају на основу закона и прописа Народне банке Србије, других података о пословању банака којима Народна банка Србије располаже и података из екстерних извора (укључујући и страна регулаторна тела с којима Народна банка Србије има потписане мултилатералне или билатералне споразуме о сарадњи, размени информација и координацији супервизорских активности).

Ступањем на снагу нове регулативе којом су уведени стандарди Базела 2 измењен је и унапређен постојећи супервизорски приступ при оцени финансијског положаја и профила ризика банака. У том контексту, на крају 2012. године усвојен је нови методолошки оквир – Приручник за процену финансијског положаја и ризичног профила банке, који је постао основни методолошки референтни документ у посредној контроли у 2013. години и заменио методологију *CAMELS* која се до тада примењивала.

Ради идентификовања главних ризика у пословању банака и сагледавања њиховог ризичног профила, припремане су редовне месечне информације и тромесечне анализе финансијског положаја и ризичног профила банака. На основу анализе пословног профила и процене кључних ризика карактеристичних за сваку банку појединачно, припремљен је предлог плана непосредних контрола за 2013. (март 2013) и 2014. годину (децембар 2013).

У току 2013. појачани су напори на додатном праћењу финансијског стања и тенденција у домаћим банкама с државним власништвом (где је држава највећи појединачни или већински власник). Такође, због преливања кризе са светског финансијског тржишта на домаће, пре свега банкарско тржиште, настављене су активности на појачаном праћењу и анализи потенцијалних негативних ефеката, као и активности на детаљнијем сагледавању позиције ликвидности банака и других питања од значаја, нарочито оних чије су се матичне групације суочавале с погоршањем финансијске позиције.

У 2013. години, извршени су следећи контролни поступци:

- започет је један контролни поступак сачињавањем записника о утврђеним неправилностима и по том основу предузета је одговарајућа корективна мера према банци;

- код две банке донета су решења о привременој мери због уочене могућности знатног погоршања финансијског стања или ликвидности, односно угрожавања интереса депонената;

- код четири банке извршена је контрола спровођења налога и мера.

Настављена је континуирана сарадња са страним супервизорима банкарских група које послују у Републици Србији. Наведена сарадња у току 2013. године подразумевала је:

- активно учешће на састанцима у организацији матичних супервизора из Европске уније у оквиру колегијума супервизора;

- састављање супервизорских упитника и анализа, презентација о пословним тенденцијама и другим актуелним питањима у вези с домаћим банкама у власништву страних лица, а за потребе заједничке процене ризичног профила појединих банкарских група;

- организацију и учествовање у заједничкој посети супервизора из Мађарске и Аустрије домаћим банкама у власништву страних лица из ових земаља.

С друге стране, Народна банка Србије је, као матични супервизор, за једину домаћу банкарску групацију с прекограничним улагањима организовала средином децембра четврти по реду колегијум супервизора.

Непосредна контрола пословања банака

У току 2013. године извршено је укупно 27 контрола: четири контроле бонитета и законитости пословања са аспекта управљања ризицима, три циљане контроле (контрола управљања кредитним ризиком, ризиком концентрације, ризицима улагања банке и ПАК-а), три контроле управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма и контроле платног промета, једна контрола спровођења одредаба Закона о заштити корисника финансијских услуга и 16 контрола спровођења налога и мера.

Предузимање мера према банкама

Народна банка Србије је у вези с поступцима контроле пословања банака у 2013. години предузела следеће мере: упутила банкама осам писмених опомена и једно налогодавно писмо (дала је и сагласност на достављен план активности по налогодавном писму); донела два решења којима су банкама изречени налози и мере, два решења о привременој мери и два решења о одузимању дозволе за рад банци; донела шест решења о изрицању новчане казне банци, односно члану (члановима) управног и/или извршног одбора банке; поднела против банака и одговорних лица седам пријава за привредни преступ, шест захтева за покретање прекршајног поступка и четири допуне захтева за покретање прекршајног поступка. Народна банка Србије је закључком обуставила 17 поступака контроле бонитета и законитости пословања банака.

Поступање по захтевима за давање сагласности

У поступцима по захтевима за давање дозволе за рад, различитих сагласности и одобрења, у складу са Законом о банкама, Народна банка Србије – Управа за надзор над финансијским институцијама је у току 2013. године водила: 15 поступака у вези с давањем сагласности на статут, односно на измене и допуне оснивачког акта и/или статута банке, од којих је 14 решено позитивно, а један поступак је обустављен закључком; 70 поступака у вези с давањем претходне сагласности на именовање чланова управног и извршног одбора банке, од којих је 65 решено позитивно, два негативно (захтеви одбијени), а три су обустављена; седам поступака у вези с давањем претходне сагласности за стицање директног власништва у банци, од којих је шест решено позитивно, а један негативно, а спроведен је и један поступак по предлогу за понављање поступка по захтеву за давање претходне сагласности за стицање власништва у банци. Поред тога, вођени су и: један поступак у вези с давањем сагласности банци за оснивање подређеног друштва, који је решен позитивно; један поступак у вези с давањем сагласности банци да не укључи подређено друштво у консолидовани финансијски извештај, који је решен позитивно; један поступак у вези са оценом испуњености услова за укључивање добити подређеног друштва из текуће године у основни капитал банке, који је обустављен; пет поступака у вези с давањем одобрења за расподелу добити банке, од којих су три окончана позитивно, један негативно, а један поступак је обустављен. Народна банка Србије – Управа за надзор над финансијским институцијама поступила је и по четири обавештења банака о намери укључења субординиране обавезе у допунски капитал, као и по 60 обавештења банака о поверавању својих активности трећим лицима.

Имплементација стандарда Базела III

Стандарди Базела III представљају свеобухватну реформу стандарда који се односе пре свега на капитал (увођење строжих рација адекватности капитала и резерви капитала – *Capital Conservation Buffer* и *Countercyclical Buffer*) и ликвидност банака (*Liquidity Coverage Ratio* – LCR и *Net Stable Funding Ratio* – NSFR). Акти Европске уније којима се на међународном нивоу

примењују наведени стандарди представљају значајан корак ка успостављању тзв. *singlerule book*, што подразумева елиминисање националних дискреција – било каквих одступања од онога што је предвиђено новим регулаторним оквиром. У складу с тим, није могуће да супервизори успоставе чак ни конзервативнија правила на националном нивоу, већ је предвиђено да се конзервативнија правила могу примењивати само на нивоу појединачних банака, односно кроз Стуб 2 базелских стандарда. Акти Европске уније којима се имплементирају стандарди Базела III (тзв. *Capital Requirements Regulation* – CRR и *Capital Requirements Directive IV* – CRD IV) усвојени су у јуну 2013, с почетком примене од 1. јануара 2014. године.

Имајући у виду стратешко опредељење Републике Србије да свој правни оквир усклади с правним тековинама Европске уније, као и циљ Народне банке Србије да доприноси очувању финансијске стабилности и континуирано унапређује правни оквир за пословање банака у складу с међународним стандардима и прописима Европске уније, уз уважавање специфичности домаћег тржишта и пословног окружења, Извршни одбор Народне банке Србије је на седници одржаној 17. децембра 2013. године усвојио Стратегију за увођење стандарда Базела III у Србији.

Стратегијом је предвиђено да увођење стандарда Базела III буде спроведено у три фазе:

- припремна фаза, током које ће се спровести анализа (не)усклађености са стандардима Базела 2,5 и Базела III и анализа динамике којом су стандарди Базела III увеле и примениле чланице Европске уније, односно земље из окружења и у оквиру које ће бити сачињен оперативни план активности увођења стандарда Базела III;
- фаза процене ефеката и утврђивања динамике увођења стандарда Базела III;
- фаза израде прописа којима ће стандарди Базела 2,5 и Базела III бити уведени у Србији.

Народна банка Србије ће, у складу са овом стратегијом, предузети све неопходне активности и усвојити или предложити одговарајуће прописе који ће омогућити увођење стандарда Базела III у Србији, узимајући у обзир циљ одржања стабилности банкарског система Србије, као и одређене локалне специфичности. У процесу увођења стандарда Базела III поштоваће се принцип транспарентности, па ће ова стратегија, као и њене евентуалне измене и/или допуне, бити објављене на веб-сајту Народне банке Србије и доступне свим заинтересованим лицима.

IV.3. Планови за 2014. годину

У области контроле пословања банака, у току 2014. године планиране су следеће активности:

- регулаторне активности: унапређење регулативе у складу с најбољом светском праксом и локалним специфичностима; спровођење припремне фазе и фазе процене ефеката и утврђивања динамике увођења стандарда Базела III у складу са Стратегијом за увођење тих стандарда;

- надзорне активности: доношење плана непосредних контрола за наредну годину, као и спровођење плана непосредних контрола у 2014. години (повећање броја непосредних контрола банака); континуирано праћење и процена ризичности пословања појединачних банака и банкарског сектора; предузимање одговарајућих мера према банкама; активна сарадња с надлежним супервизорима других земаља; унапређење сарадње са спољним ревизорима; спровођење поступака по захтеву банака и других лица у вези са издавањем дозвола, сагласности и одобрења;

- активности на развоју контролне функције: наставак започетих активности на јачању кадровских капацитета; даљи рад на унапређењу база података и начина управљања подацима, као и наставак активности на континуираном побољшању метода рада и поступака; даљи рад на унапређењу и развоју постојећег процеса стрес-тестирања, као и наставак рада на развоју система раног упозорења; унапређење базе података за банке и одговорна лица према којима су предузете мере; наставак учешћа у пројекту Савета Европе – МОЛИ Србија.

V. НАДЗОР НАД ОБАВЉАЊЕМ ДЕЛАТНОСТИ ОСИГУРАЊА, ДЕЛАТНОСТИ ДОБРОВОЉНИХ ПЕНЗИЈСКИХ ФОНДОВА И ПОСЛОВА ФИНАНСИЈСКОГ ЛИЗИНГА

V.1. Тржиште осигурања

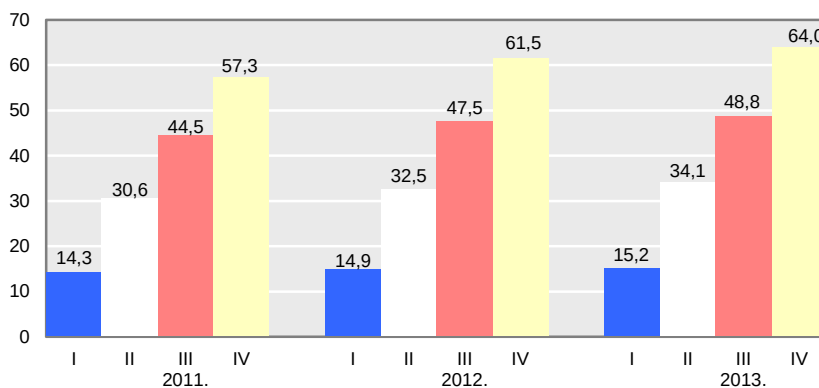
Сектор осигурања знатно утиче на развој економије сваке земље и важан је чинилац стабилности финансијског сектора. Према показатељима развијености, као што су однос укупне премије и БДП-а и укупна премија по становнику, тржиште осигурања у Републици Србији је мање развијено у поређењу са земљама чланицама Европске уније. Наведена два показатеља нису битније промењена у 2013. у односу на претходне године. Премија је у процењеном БДП-у имала учешће од 1,8%, док је премија по становнику износила 107 долара или 78 евра²⁷.

У 2013. у Републици Србији послује 28 друштава за осигурање и њихов број се није променио у односу на претходну годину. Искључиво пословима осигурања бави се 24 друштва, а само пословима реосигурања четири друштва. Од друштава која се баве пословима осигурања, искључиво животним осигурањем бави се њих седам, искључиво неживотним осигурањем 11, а и животним и неживотним осигурањем шест друштава. Посматрано према власничкој структури капитала, 21 друштво је у већинском страном власништву.

²⁷ Према последњим објављеним подацима *Swiss Re* за 2012. годину, учешће премије у БДП-у за 27 земаља чланица Европске уније износило је 7,8%, а у групи земаља у развоју 2,7%. Премија по становнику за 27 земаља чланица Европске уније износила је 2.558 долара, а у групи земаља у развоју 120 долара.

У продајној мрежи, поред друштава за осигурање, учествују и: 19 банака које су добиле сагласност за обављање послова заступања у осигурању, 87 правних лица (друштва за посредовање у осигурању и друштва за заступање у осигурању), 112 заступника у осигурању (физичка лица предузетници), док је овлашћење за обављање послова заступања у осигурању, односно овлашћење за обављање послова посредовања у осигурању добило 14.457 физичких лица.

Графикон V.1.1. Кретање укупне премије кумулативно по тромесечјима (у млрд RSD)

Извор: НБС.

Друштва за осигурање су у 2013. години остварила укупну премију у висини од 64,0 млрд динара (559 млн евра)²⁸, што представља номинално повећање од 4,2%.

У структури премије, учешће неживотних осигурања износило је 78,0%. Пораст учешћа животних осигурања са 19,3% у 2012. години на 22,0% у 2013. резултат је пораста премије тих осигурања од 18,6%.

Посматрано према врстама осигурања, у структури укупног портфеља у 2013. години, осигурање од аутоодговорности задржава водеће учешће са 30,6%, док је учешће имовинских осигурања 21,6%. Осигурање моторних возила – каско наставља тренд пада како номиналног износа за 7,2%, тако и учешћа на 10,0%.

Концентрација на тржишту, мерена *HHI*, умерена је и у 2013. износи 1.112.

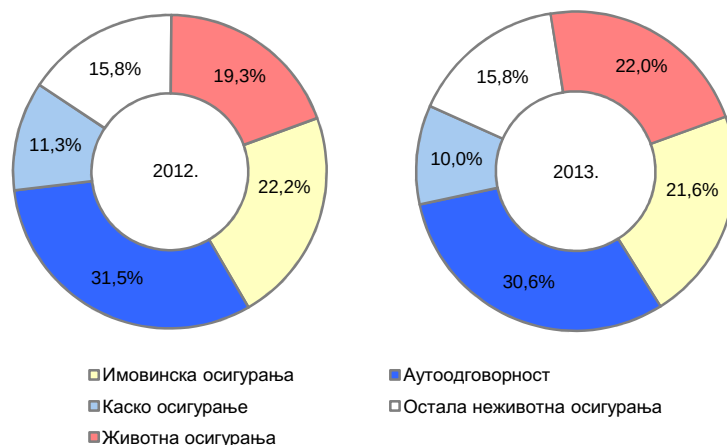
Уласком иностраних компанија на тржиште добијањем гринфилд лиценци (њих 13 од 2005. године), као и преузимањем домаћих друштава, друштва за осигурање у страном власништву у 2013. бележе преовлађујуће учешће у: премији животних осигурања са 91,0%, премији неживотних осигурања са 58,8%, укупној имовини са 70,1% и броју запослених са 68,0%.

Обим пословања сектора осигурања, мерен билансом сумом друштава која су обављала послове осигурања и реосигурања, повећан је за 5,2% и износи 147,8 млрд динара.

У структури активе друштава за осигурање са стањем на дан 31. децембра 2013. године, на сталну имовину односи се 57,9% (од чега на дугорочне

²⁸ Према средњем курсу Народне банке Србије на дан 31. децембра 2013.

Графикон V.1.2. Укупна премија према врстама осигурања

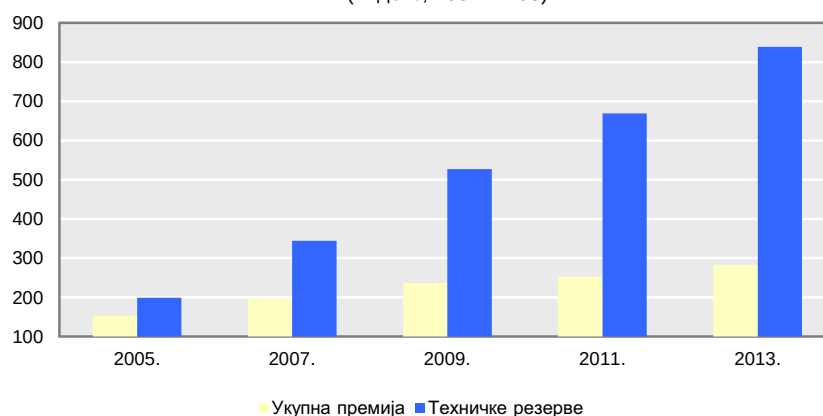

Извор: НБС.

финансијске пласмане 42,5%, а на некретнине 14,3%), а на обртну имовину 42,1% (од чега на краткорочне финансијске пласмане 18,4%, а на потраживања 9,3%). Највеће учешће у активи на дан 31. децембра 2013. године имају дугорочни финансијски пласмани, с растом од 27,8% у односу на претходну годину.

У структури пасиве на дан 31. децембра 2013. године, техничке резерве исказују учешће од 65,1%, а капитал и резерве 23,7%. Док капитал у износу од 35,0 млрд динара у 2013. години бележи пад од 1,8%, техничке резерве у износу од 96,2 млрд динара бележе раст од 9,4%, при чему је најзначајније учешће у овим резервама имала математичка резерва са стопом раста од 19,5%.

Значајан показатељ резултата предузетих активности на стабилизацији и уређивању тржишта осигурања представља и кретање техничких резерви и укупне премије. Наиме, техничке резерве су знатно брже расле од укупне премије, као резултат прихватања праксе осигураваача да реалније процењују ове актуарске резерве и тиме у већој мери штите интересе осигураника и корисника осигурања.

Графикон V.1.3. Кретање укупне премије и техничких резерви
(индекс, 2004 = 100)

Извор: НБС.

V.1.1. Показатељи пословања

Маргина солвентности на дан 31. децембра 2013. године износила је 16,7 млрд динара, а гарантна резерва 29,1 млрд динара. На нивоу друштава која се претежно баве неживотним осигурањима, однос гарантне резерве и маргине солвентности је износио 177,7%, а код друштава која се претежно баве животним осигурањима 187,2%.

У друштвима која се претежно баве пословима неживотних осигурања у 2013. бележи се побољшање покривености техничких резерви у односу на 2012. годину. Наиме, према подацима која су доставила друштва за осигурање, покривеност техничких резерви прописаним облицима активе износи 100,6% (100,2% у 2012. години). У друштвима која се претежно баве пословима животних осигурања покривеност техничких резерви прописаним облицима активе износи 100,3% (100,9% у 2012. години). Техничке резерве неживотних осигурања у 2013. години највећим делом биле су покривене државним ХоВ са 38,9%, депоновањем код банака са 19,7%, готовином са 14,5%, инвестиционим некретнинама са 11,7% и потраживањима за недоспеле премије са 6,3%. У структури покрића техничких резерви животних осигурања, најзаступљеније је улагање у државне ХоВ са 88,5%, а затим следи депоновање код банака са 5,2%.

Меродавни технички резултат у самопридржају, као показатељ политике цена и адекватности, односно довољности премија за измирење обавеза по основу уговора о осигурању и адекватности преноса ризика у реосигурање и саосигурање, у 2013. години је задовољавајући и износи 70,4%, што је нешто ниже него у 2012, када је износио 71,4%.

У друштвима која се претежно баве пословима неживотних осигурања показатељ усклађености краткорочних средстава (обртна имовина умањена за залихе) и краткорочних обавеза је у 2012. износио 103,4%, а у 2013. години 91,8%. У друштвима која се претежно баве пословима животних осигурања овај показатељ је у 2012. износио 343,9%, а у 2013. години 393,0%.

V.1.2. Резултати пословања

Сектор осигурања је 2013. годину завршио с негативним нето резултатом, који је пре опорезивања износио 65.218.000 динара. Укупни остварени приходи износили су 90.566.694.000 динара и у односу на претходну годину мањи су за 1,4%. У структури прихода, највеће учешће имају приходи од премије (70,2%), затим следе други пословни приходи (13,6%), приходи од пласмана средстава техничких резерви (5,5%), приходи од усклађивања вредности имовине (4,8%), финансијски приходи (2,9%), приходи од провизија из реосигурања (1,6%), приходи од послова непосредно повезани с пословима осигурања (0,7%), остали приходи (0,6%) и ефекти промене рачуноводствене политике (0,1%). Укупни остварени расходи износили су 90.631.912 динара, што је за 0,1% мање у односу на претходну годину. Највеће учешће у укупним расходима имају накнаде штета и осигураних сума (31,4%), трошкови спровођења осигурања (29,0%) и други пословни расходи (26,4%), а затим расходи од обезвређења имовине (4,9%), извиђај, процена, ликвидација и исплата штета (2,5%), остали расходи (1,8%), финансијски расходи (1,1%), расходи од пласмана средстава техничких резерви (1,0%), допринос за превентиву (0,9%), расходи од

послова непосредно повезаних с пословима осигурања (0,8%), ефекти промене рачуноводствене политике (0,2%) и губитак пословања које се обуставља (0,1%).

V.1.3. Резултати контроле друштава за осигурање

На основу података о стању тржишта осигурања у 2013. години, може се закључити да се развој тржишта осигурања, иако успореним темпом, наставља.

Планом непосредних контрола друштава за осигурање и других субјеката за 2013. годину предвиђене су непосредне контроле код шест друштава за осигурање и две код других субјеката (по једног посредника и заступника у осигурању). План непосредних контрола је у потпуности извршен.

Акценат контрола код друштава за осигурање био је на значајним активностима (осим код једног код кога је контролисано спровођење мера надзора изречених решењем Народне банке Србије), пре свега на активностима чији је нето ризик са стањем на дан 30. септембра 2012. године (датум пресека за израду матрица ризика) био изнад просека/висок. У такве активности спадају потраживања (висок степен ненаплативости) и трошкови спровођења осигурања у осигурању од аутоодговорности (и даље знатно изнад законом дозвољеног износа, и поред изречених мера надзора), које су биле предмет контроле код пет друштава за осигурање.

У току 2013. године друштвима за осигурање изречене су корективне мере надзора у три случаја (две по контролама из претходног периода), а контролисаном посреднику у осигурању одузета је дозвола за рад. Против два друштва за осигурање и одговорних лица у тим друштвима поднете су пријаве за привредни преступ.

Спровођење мера надзора наложених у 2012. у 13 случајева (12 друштвима за осигурање и једном заступнику у осигурању), по контролама извршеним у 2011. и 2012. години, на основу достављених извештаја и документације такође је било предмет надзора у току 2013.

Народна банка Србије је, ради јачања међусобне сарадње и координације супервизорских активности, учествовала на четири супервизорска колеца. На тим колецима је, кроз размену информација с надлежним националним супервизорима, анализирано пословање шест друштава за осигурање у већинском страном власништву која послују у Републици Србији.

У оквиру унапређења актуарске професије, Народна банка Србије је у 2013. години одржала десет испита за стицање звања овлашћеног актуара у два испитна рока. Програм лиценцирања актуара у пет нивоа, прописан одлуком Народне банке Србије, усклађен је с међународном актуарском праксом и високим стандардима лиценцирања.

Организовани су и испити за стицање звања овлашћеног посредника, односно заступника у осигурању. Стручне испите за стицање звања овлашћеног посредника, односно заступника у осигурању, у прошлој години је положило 581 лице.

У току 2013. године извршене су и измене Закона о осигурању којима је до 31. децембра 2014. продужен рок за раздвајање композитних друштава за осигурање која обављају послове животног и послове неживотног осигурања.

Такође, извршена је либерализација послова реосигурања ризика осигурања од елементарних непогода, и то омогућавањем реосигурања целокупног наведеног ризика непосредно код страног друштва за реосигурање, у складу са обавезама Републике Србије које су предвиђене Законом о потврђивању Споразума о зајму (Пројекат осигурања ризика у случају елементарних непогода за југоисточну Европу и Кавказ) између Републике Србије и Међународне банке за обнову и развој („Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 8/11).

V.1.4. Планови за 2014. годину

Активности Народне банке Србије ће и у 2014. години бити усмерене на одржавање стабилности сектора осигурања, обезбеђивања услова за развој сектора и развој функције супервизије, а тиме и обезбеђења заштите осигураника, корисника осигурања и трећих оштећених лица.

У оквиру одржавања стабилности сектора осигурања, планира се нови контролни циклус, уз предузимање мера с циљем отклањања утврђених незаконитости и неправилности, затим праћење да ли контролисани субјекти извршавају изречене мере, као и праћење ризика путем супервизорских матрица ризика друштава за осигурање.

За потребе даљег одржавања сигурног и стабилног сектора осигурања, Народна банка Србије ће настојати да развија концепт сталног надзора заснованог на процени ризика на темељима добре и међународно прихваћене праксе. Посебан значај даје се адекватном формирању и улагању техничких резерви, повећању ажурности у исплати штета и поштовању права осигураника и корисника осигурања, едукацији запослених који раде на пословима надзора и у индустрији, одржавању поверења јавности у рад Народне банке Србије путем јавних саопштења и упозорења, као и инсистирањем на транспарентности рада друштава.

Активности Народне банке Србије у 2014. години усмерене на обезбеђивање услова за развој сектора осигурања односиле би се, између осталог, на даље унапређење регулативе и њено усклађивање с правном тековином Европске уније из области услуга осигурања. У том смислу, сачињен је и упућен на јавну расправу нов Нацрт закона о осигурању, којим се транспонују следеће одредбе *acquis*-а: слобода оснивања огранка и слобода пружања услуга осигурања, рад огранака из трећих држава, надзор групе друштава за осигурање, квалификовано учешће и блиске везе, обавеза информисања осигураника и службена тајна, *fit & proper* захтеви, адекватност капитала, управљање ризицима и систем интерних контрола.

Обезбеђивање услова за даљи развој сектора осигурања обухватаће: примену Закона о осигурању и Закона о обавезном осигурању у саобраћају; учешће у поступку приступања Републике Србије Европској унији у оквиру Преговарачке групе 9 – Финансијске услуге; активности на приступању Републике Србије СТО; наставак активности на унапређењу комуникације с друштвима, као и на доследној супервизији над друштвима с циљем одржавања стабилности и сигурности сектора; организацију испита за стицање звања овлашћеног актуара, као и звања овлашћеног посредника, односно заступника у осигурању.

Развој супервизије спроводиће се путем: континуираног ажурирања *CARMEL* показатеља друштава за осигурање; узимања учешћа на супервизорским колецима; унапређења стандарда и одлука у сферама заштите осигураника, управљања ризицима, поузданости извештавања, обелодањивања података; активне улоге у развоју актуарске професије; унапређивања способности запослених у погледу одговора на захтеве нових прописа Европске уније сталном едукацијом и сл.

V.2. Тржиште добровољних пензијских фондова

На крају 2013. године на тржишту добровољних пензијских фондова пословала су четири друштва која су управљала имовином шест добровољних пензијских фондова која се водила на рачунима код три кастоди банке. Поред тога, на тржишту добровољних пензијских фондова услуге информисања пружале су четири банке посредника и око 230 физичких лица (од 465 који имају дозволу Народне банке Србије за обављање ових послова) ангажованих од друштава за управљање и банака посредника. За потребе обављања куповине и продаје ХоВ, друштва за управљање сарађују са 11 брокерских кућа.

Тржиште је и даље високо концентрисано – *ННИ* је на крају 2013. године износио 2.903 поена. Учешће имовине највећег фонда у нето имовини сектора износи преко 42%, док четири највећа фонда заузимају око 97% тржишта.

Билансна сума добровољних пензијских фондова је у сталном порасту. На крају 2013. године билансна сума фондова достигла је 19,7 млрд динара, или за 23% више него на крају претходне године.

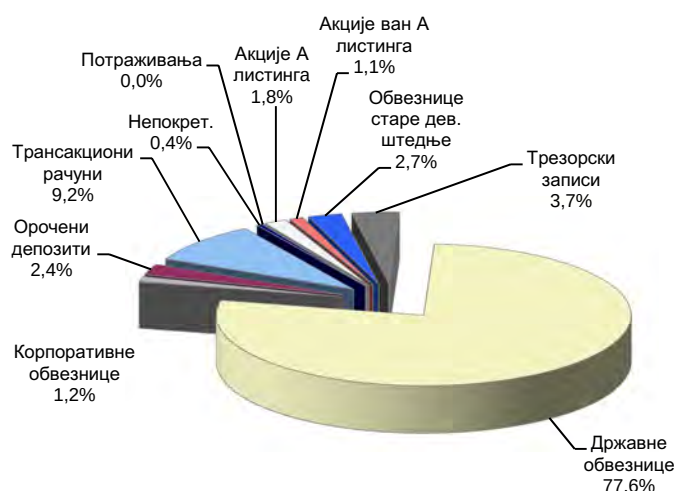
Број корисника услуга добровољних пензијских фондова на крају 2013. године износи 183.508, што чини око 2,5% укупног броја становника, односно око 10,6% укупног броја запослених.

Основни принципи улагања сваког фонда дефинисани су инвестиционом политиком. Инвестициона политика је документ којим се фонд представља члановима и којим се, између осталог, дефинишу циљеви улагања имовине фонда и ограничења у погледу ризика улагања. У зависности од тога дефинише се структура улагања сваког фонда, која се разликује између фондова, па тако један фонд улаже средства само у евроинструменте, други фонд само у динарске инструменте, док остали немају ограничења у погледу валутне структуре и средства улажу претежно у динарске инструменте. Сви фондови углавном улажу у државне дужничке ХоВ.

Имајући у виду различиту структуру улагања, разликују се и приноси које фондови остварују. Према подацима објављеним на крају 2013. године, сви фондови су остварили позитивне приносе. С обзиром на стабилно кретање курса динара у односу на евро у претходној години, најмањи принос остварио је фонд који улаже у евроинструменте (4,6%), док су остали фондови остварили приносе у распону од 9,0 до 13,1%. Просечан принос на нивоу сектора у 2013. години, мерен приносом индекса *FONDex*, који приказује кретање вредности инвестиционих јединица свих добровољних пензијских фондова, износио је 12%.

Структура имовине добровољних пензијских фондова била је, као и у претходном периоду, прилагођена околностима на финансијском тржишту. На крају 2013. године, у структури имовине фондова, највеће учешће имају државне дужничке ХоВ – чак 83,9%, од чега трезорски записи чине 3,7%, а државне обвезнице 80,2%. Затим следе средства по виђењу са 9,2% учешћа, акције са 2,8% и орочени депозити са 2,4%. У непокретности је уложено око 0,4% имовине фондова.

Графикон V.2.1. Структура имовине добровољних пензијских фондова
(на дан 31. 12. 2013)

Извор: НБС.

У домаћој валути налази се 16,6 млрд динара, или 83,9% укупне имовине, а у иностраној валути 3,2 млрд динара, или 16,1% укупне имовине, од чега у еврима 2,7 млрд динара, или 13,5% укупне имовине, а у америчким доларима 509,2 млн динара, или 2,6% укупне имовине. У односу на претходну годину, најзначајнија промена у валутној структури улагања имовине добровољних пензијских фондова јесте појава дужничких ХоВ које су деноминоване у америчким доларима, као и пораст улагања у домаћој валути.

Појава нових финансијских инструмената, нарочито дугорочних, веома је важна за добровољне пензијске фондове, којима се на тај начин омогућава ефикасније управљање средствима и ризицима, односно већа диверсификација улагања у складу са инвестиционим планом сваког друштва. Током 2013. године, поред улагања наведене дужничке ХоВ које су изражене у америчким доларима, фондови су уложили и у седмогодишње обвезнице Републике Србије.

V.2.1. Континуирано вршење надзора

Током 2013. године, Народна банка Србије је континуирано вршила надзор над добровољним пензијским фондовима путем обављања посредне и непосредне контроле, као и поступака лиценцирања.

На основу дозволе коју је издала Народна банка Србије, ДДОР-Гарант друштво за управљање добровољним пензијским фондом извршило је у априлу спајање Добровољног пензијског фонда ДДОР-Гарант и Добровољног

пензијског фонда Триглав пензија, и то тако што је Добровољном пензијском фонду ДДОР-Гарант, као фонду стицаоцу, преносом целе своје имовине и обавеза припојен Добровољни пензијски фонд Троглав пензија, који је престао да постоји.

На основу сагласности Народне банке Србије, ДДОР-Гарант друштво за управљање преузело је и управљање фондовима *Societe Generale Štednja* и *Societe Generale Ekvilibrio*, које је основало Друштво за управљање *Societe Generale Penzije*, а које је одлучило да се повуче с тржишта. Фонд *Societe Generale Ekvilibrio* припојен је фонду ДДОР-Гарант, који је наставио да послује под новим пословним именом ДДОР-Гарант Еквилибрио, док је Фонд ДДОР-Гарант Динар припојен фонду *Societe Generale Štednja*, који је наставио да послује под новим пословним именом ДДОР-Гарант Динар Штедња.

Током овог периода извршене су три непосредне контроле пословања друштава за управљање и добровољних пензијских фондова којима та друштва управљају, у складу са усвојеним планом непосредних контрола. На основу налаза из тих контрола, у наредном периоду уследиће и изрицање мера надзора. Такође, израђено је и решење о изрицању мера надзора из непосредне контроле која је обављена у 2012. години.

Током 2013. издато је девет решења о давању сагласности на проспекти и скраћени проспекти добровољних пензијских фондова, као и једна сагласност за избор члана управе друштва за управљање. Такође, издате су и две претходне сагласности за повећање посредног квалификованог учешћа у два друштва за управљање добровољним пензијским фондом.

Народна банка Србије организовала је два стручна испита за издавање дозвола физичким лицима за обављање послова информисања о чланству у добровољном пензијском фонду и на основу поднетих захтева издата је 31 дозвола лицима која су положила испит.

V.2.2. Потенцијали за развој пензијских фондова – трећи стуб

Имајући у виду неповољан однос између броја запослених и броја пензионера, као и неповољну демографску структуру у Републици Србији, јасна је потреба за постојањем и развијањем приватних пензијских фондова. Ипак, број корисника услуга добровољних пензијских фондова на крају 2013. године указује на њихово ниско учешће у укупном броју становника – свега око 2,5%. Исто тако, тек сваки десети запослени члан је неког пензијског фонда. Ови подаци указују да постоји велики потенцијал за даљи развој добровољних пензијских фондова. Уз материјално стање, које је несумњиво битан фактор и који је имао и имаће важну улогу у развоју система, проблем с којим се друштва сусрећу јесте и недовољна информисаност становништва о постојању и начину функционисања приватних пензијских фондова.

Један од видова подстицаја развоја индустрије добровољних пензијских фондова јесте постојање пореских олакшица, којима се уплате појединаца и послодаваца до одређеног износа ослобађају плаћања пореза на доходак грађана, односно доприноса за обавезно социјално осигурање, што представља додатни вид стимулације за послодавце да један део издвајања за своје запослене усмере ка штедњи у добровољним пензијским фондовима. У 2013. неопорезиви износ доприноса био је 5.214 динара, с тим што се од маја 2013. године, након измена пореских прописа, променио третман наведене пореске олакшице тако што се укупни износ који може бити предмет пореског

ослобођења, поред доприноса у добровољни пензијски фонд, односи и на премију за добровољно здравствено осигурање.

Међутим, и поред тога што је део реформе пензијског система који се односи на увођење пензијских фондова заснованих на акумулацији започет релативно касно (усвајање закона 2005. године), као и то што су околности под којима су се добровољни пензијски фондови развијали биле неповољне (економска криза), имовина добровољних пензијских фондова је у сталном порасту. Узимајући у обзир континуиране позитивне резултате овог сегмента финансијских услуга, његов даљи развој могао би допринети развоју тржишта капитала. Исто тако, у недостатку страних извора финансирања, јачањем домаћих институционалних инвеститора, као што су ови фондови, могло би се утицати на развој домаћих динарских извора.

За наставак развоја овог дела финансијских услуга потребно је имати у виду да би носиоци економске и социјалне политике могли дати позитиван утицај на даљи развој добровољних пензијских фондова слањем јасних порука грађанима о неопходности правовремене додатне штедње за старост. Исти ефекат имало би и јачање информисаности и едукације становништва о предностима штедње за старост, јер би се на тај начин грађани упознали с корацима које треба да предузму и који ће им обезбедити додатне приходе у будућности. Позитиван допринос могао би имати и интензивнији социјални дијалог између послодаваца и запослених о обезбеђивању додатних прихода по завршетку радног века.

V.2.3. Планови за 2014. годину

У току 2014. године, уз редовне послове посредног надзора друштава за управљање и добровољних пензијских фондова и послове лиценцирања, биће настављено спровођење непосредних контрола, у складу с планом непосредних контрола друштава за управљање добровољним пензијским фондовима за 2014. годину.

Поред тога, спровешће се све неопходне активности у погледу непосредне контроле које су започете 2013. године, а које су за циљ, између осталог, имале проверу начина усклађивања пословања друштава за управљање са изменама Закона о добровољним пензијским фондовима и пензијским плановима и других прописа. Такође, предузимаће се активности у правцу даљег унапређења процеса супервизије и постојеће подзаконске регулативе.

V.3. Тржиште финансијског лизинга

V.3.1. Учесници на тржишту

На крају 2013. године дозволу Народне банке Србије за обављање послова финансијског лизинга имало је 16 давалаца финансијског лизинга. У сектору финансијског лизинга радило је укупно 435 запослених.

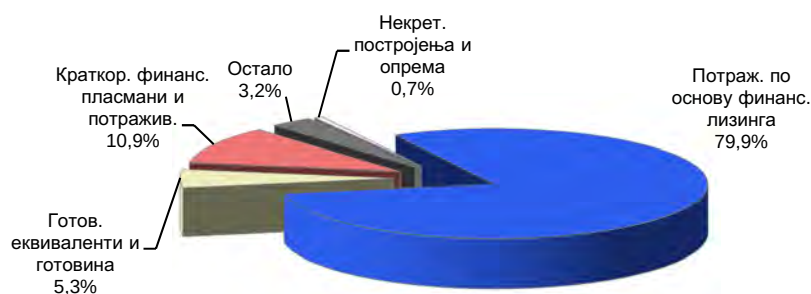
Од укупног броја давалаца финансијског лизинга, десет су у већинском власништву страних правних лица, пет у већинском власништву домаћих правних лица, док је код једног даваоца финансијског лизинга удео у власништву домаћег и страног оснивача једнак.

Оснивачи два даваоца финансијског лизинга не припадају финансијском сектору, док су оснивачи осталих давалаца финансијског лизинга банке, чланице банкарских група или друге финансијске институције.

V.3.2. Биланс стања

Укупна билансна актива свих давалаца финансијског лизинга је на дан 31. децембра 2013. износила 67,5 млрд динара, или за 6,3% мање него на крају 2012. године. У структури укупне билансне активе давалаца финансијског лизинга, највећи део односио се на потраживања по основу финансијског лизинга

Графикон V.3.2.1. Структура активе давалаца финансијског лизинга (на дан 31. 12. 2013)

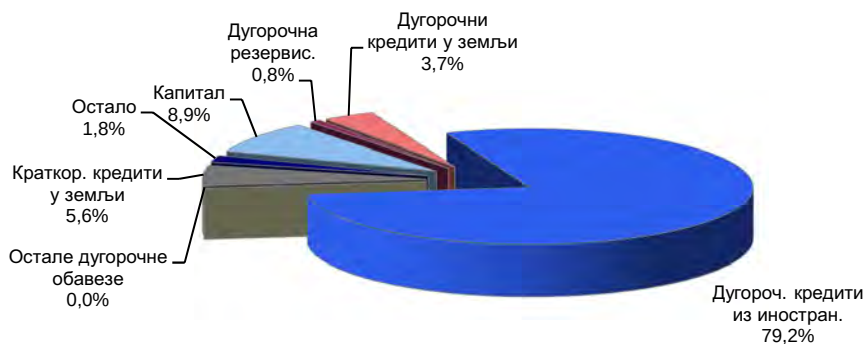

Извор: НБС.

(79,9%) и на краткорочне финансијске пласмане и потраживања (10,9%). Учешће позиције готовине и готовинских еквивалената у укупној билансној активи повећало се са 3,5% на 5,3%.

Даваоци финансијског лизинга највећи део својих активности финансирају путем дугорочног задуживања у иностранству, тако да се на дан 31. децембра 2013. године највећи део укупне билансне пасиве односио на дугорочне кредите из иностранства (79,2%). Учешће капитала у укупној билансној пасиви износило је 8,9%.

Графикон V.3.2.2. Структура пасиве давалаца финансијског лизинга (на дан 31. 12. 2013)

Извор: НБС.

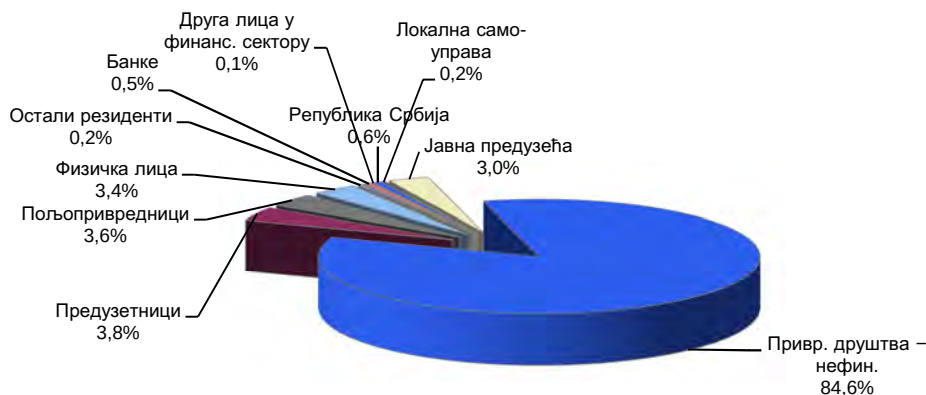
V.3.3. Тржишно учешће

Тржиште финансијског лизинга спада у категорију конкурентског тржишта, на шта указује *HHI*, који је са 974,1 у 2012. смањен на 875,8 поена у 2013. години. Учешће највећег даваоца финансијског лизинга смањено је са 21,5% у 2012. на 14,8% у 2013. години.

V.3.4. Структура пласмана

Највећи део пласмана по основу финансијског лизинга одобрен је привредним друштвима која не припадају финансијском сектору (84,6%). У укупним пласманима, предузетници су учествовали са 3,8%, пољопривредници са 3,6%, физичка лица са 3,3% и јавна предузећа са 3,0%.

Графикон V.3.4.1. Структура пласмана према примаоцу лизинга
(на дан 31. 12. 2013)

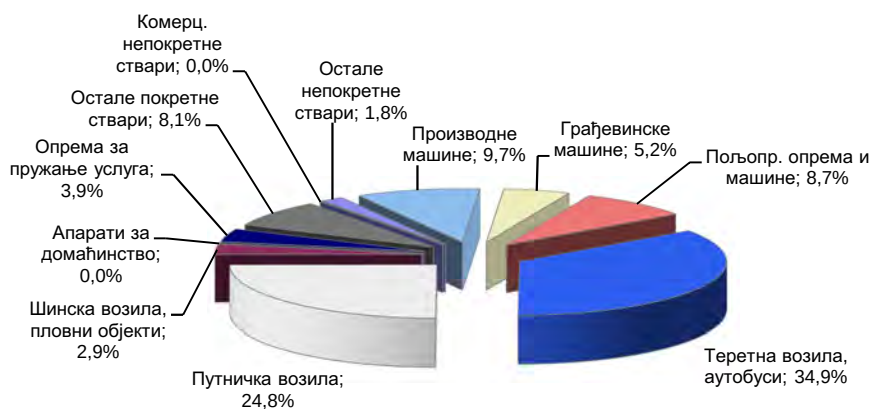

Извор: НБС.

На крају 2013, структуру пласмана према предмету лизинга карактерисало је високо учешће финансирања теретних возила, минибуса и аутобуса, које је износило 34,9% (33,3% у 2012. години). Учешће финансирања путничких возила смањило се са 25,6% у 2012. на 24,8% у 2013. години.

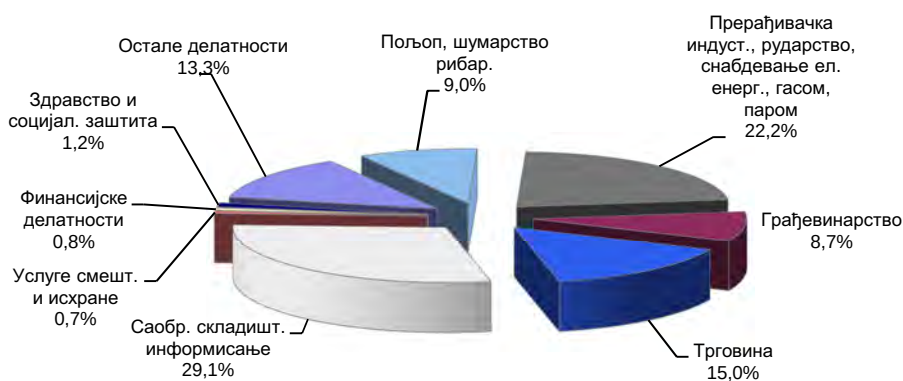
У секторској структури пласмана по основу финансијског лизинга, највеће учешће имали су сектори саобраћаја, складиштења, информисања и комуникација (29,1%), затим следе сектор прерађивачке индустрије, рударства и снабдевања електричном енергијом, гасом и паром и снабдевања водом (22,2%) и сектор трговине (15,0%).

Графикон V.3.4.2. Структура пласмана
према предмету лизинга
(на дан 31. 12. 2013)

Извор: НБС.

Графикон V.3.4.3. Секторска структура пласмана
по основу финансијског лизинга
(на дан 31. 12. 2013)

Извор: НБС.

V.3.5. Биланс успеха

Укупан резултат пре опорезивања на нивоу тржишта финансијског лизинга у 2013. години био је негативан и износио је 2,3 млрд динара. Укупни приходи су смањени за 21,6%, док су укупни расходи повећани за 14,5%.

Најзначајнија категорија прихода давалаца финансијског лизинга били су приходи од камата по основу финансијског лизинга, чије се учешће у 2013. у односу на 2012. годину повећало са 72,6% на 74,6%. У структури укупних прихода, приходи по основу посла финансијског лизинга учествовали су са 14,8%.

У оквиру категорије расхода, највеће учешће имали су нето расходи од усклађивања вредности имовине (25,8%), затим следе расходи камата по основу посла финансијског лизинга (22,9%), трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи (15,0%) и остали трошкови пословања (14,2%).

V.3.6. Регулативна активност и надзор

У току је израда предлога подзаконских прописа које Народна банка Србије доноси на основу овлашћења из Закона о рачуноводству, а који се односе на даваоце финансијског лизинга, и то: Предлога правилника о контном оквиру и садржини рачуна у контном оквиру за даваоце финансијског лизинга, Предлога правилника о садржини позиција у обрасцима финансијских извештаја за даваоце финансијског лизинга и Предлога статистичког извештаја за даваоце финансијског лизинга.

Дате су сугестије и примедбе на: Нацрт закона о рачуноводству, нацрте закона о изменама и допунама Закона о заштити корисника финансијских услуга, Нацрт закона о стечају, Нацрт закона о факторингу, Нацрт закона о платним услугама и Нацрт закона о посредовању у промету и закупу непокретности.

Такође, разматрани су: Нацрт закона о ревизији, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о порезу на доходак грађана, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о доприносима за обавезно социјално осигурање и Нацрт закона о изменама и допунама Закона о буџетском систему.

У току 2013. године израђен је Нацрт одлуке о измени и допуни Одлуке о минималним условима за закључење уговора о финансијском лизингу и начину исказивања лизинг накнаде и других трошкова који настају закључењем тог уговора.

Израђено је шест мишљења о примени прописа којима је уређено пословање давалаца финансијског лизинга.

V.3.7. Посредни надзор над пословањем давалаца финансијског лизинга

Народна банка Србије је вршила посредни надзор над правилношћу и законитошћу пословања давалаца финансијског лизинга на основу извештаја које даваоци финансијског лизинга, у складу са Законом о финансијском лизингу и прописима донетим на основу тог закона, достављају Народној банци Србије. На основу података из тих извештаја, тромесечно су сачињаване белешке у којима је анализирано пословање давалаца финансијског лизинга.

Народна банка Србије је вршила посредни надзор над законитошћу пословања давалаца финансијског лизинга, у смислу прописа којима је уређено спречавање прања новца и финансирање тероризма – на основу анализе података о примени тих прописа које су Народној банци Србије, на њен захтев, доставили даваоци лизинга, као и документације којом се доказују ти наводи.

V.3.8. Послови у вези с давањем сагласности

Народна банка Србије је у 2013. години донела седам решења о давању сагласности на именовање чланова управног и/или извршног одбора у седам давалаца финансијског лизинга.

Донето је и једно решење којим је банци дата сагласност за стицање власништва над уделима даваоца лизинга које власнику омогућавају 10% и више управљачких права у том даваоцу лизинга.

Народна банка Србије је донела један закључак којим се обуставља поступак по захтеву за давање сагласности за стицање власништва над уделима једног даваоца лизинга, као и један закључак којим се обуставља поступак по захтеву за давање сагласности на именовање члана управног одбора једног даваоца лизинга.

V.3.9. Планови за 2014. годину

Активности у 2014. години биће усмерене на:

- иницирање и израду релевантне регулативе у области финансијског лизинга с циљем унапређења лизинг индустрије;
- израду прописа које Народна банка Србије доноси на основу Закона о рачуноводству, а који се односе на финансијски лизинг;
- континуирано праћење и анализу пословања давалаца финансијског лизинга и предлагање одговарајуће регулативе;
- континуирани надзор над пословањем давалаца финансијског лизинга;
- ефикасније спровођење консолидоване супервизије учесника у финансијском сектору;
- побољшање комуникације с даваоцима финансијског лизинга ради постизања вишег степена разумевања функције супервизије, као и благовременог прибављања информација од значаја за обављање надзора над пословањем давалаца финансијског лизинга.

VI. ИЗДАВАЊЕ НОВЧАНИЦА И КОВАНОГ НОВЦА И УПРАВЉАЊЕ ТОКОВИМА ГОТОВИНЕ

VI.1. Готов новац у оптицају

У Републици Србији је у току 2013. године у оптицају била серија новца издања Народне банке Србије од 2003. и даље – новчанице у апоенима од 10, 20, 50, 100, 200, 500, 1000, 2000 и 5000 динара и ковани новац у апоенима од 1, 2, 5, 10 и 20 динара.

На дан 31. децембра 2013. у оптицају је било (изван трезора Народне банке Србије, благајни банака и Министарства финансија – Управе за трезор) готовог новца у износу од 122.439 млн динара (новчанице и ковани новац), што је за 10,7% више него на крају 2012. године.

Од укупног стања готовог новца у оптицају, на новчанице се односило 98,73%, а на ковани новац 1,27%. У односу на крај 2012. године није дошло до измена у релативном учешћу новчаница и кованог новца у готовом новцу.

Апоенска структура готовог новца у оптицају

На крају 2013. у оптицају је било 229,5 млн комада новчаница, што је за 14,7 млн комада, или 6,8%, више него на крају 2012. године.

Табела VI.1.1. Преглед апоенске структуре новчаница у оптицају

Врста апоена	31. децембар 2012.		31. децембар 2013.	
У динарима	У млн динара	У %	У млн динара	У %
5000	9.503	8,7	11.897	9,8
2000	8.390	7,7	14.722	12,2
1000	76.127	69,8	78.813	65,2
500	8.316	7,6	8.526	7,1
200	3.108	2,9	3.065	2,5
100	1.898	1,7	1.930	1,6
50	916	0,8	955	0,8
20	523	0,5	580	0,5
10	368	0,3	397	0,3
Укупно:	109.149	100,0	120.885	100,0

Извор: НБС.

У структури новчаница по номиналном износу, учешће новчаница апоена од 5000 динара било је 9,8%, што је за 1,1 п.п. више у односу на 2012. годину. Учешће новчаница апоена од 2000 динара повећано је у односу на претходну годину за 4,5 п.п., док је у истом периоду смањено учешће новчаница следећих апоена: 1000 динара за 4,6 п.п., 500 динара за 0,5 п.п., 200 динара за 0,4 п.п. и 100 динара за 0,1 п.п. Учешће новчаница апоена од 50, 20 и 10 динара остало је на истом нивоу као и претходне године. Дакле, ефекти замене новчаница апоена од 1000 динара апоеном од 2000 динара видљиви су и у 2013. години.

У готовинском платном промету у номиналном износу, новчанице апоена од 500, 1000, 2000 и 5000 динара учествују са 94,3%, док су на крају 2012. учествовале са 93,8%.

На крају 2013. у оптицају је било 510,9 млн комада кованог новца, што је за 57,7 млн комада, или 12,7%, више него на крају 2012. године.

У структури кованог новца, највеће је учешће апоена од 1 динара (48,6%), затим апоена од 2 динара (22,7%), апоена од 5 динара (21,2%), апоена од 10 динара (4,6%) и апоена од 20 динара (2,9%).

VI.2. Израда новчаница и кованог новца

Ради задовољавања потреба готовинског платног промета и замене новчаница неподобних за оптицај, израђена је додатна количина новчаница свих апоена (90,0 млн комада). Програм израде новчаница за 2013. годину реализован је у потпуности. Новчанице апоена од 10, 20, 100 и 200 динара израђене су с делимично измењеним обележјима, па су у оквиру постојеће серије новчаница у оптицају идејно решење, дизајн, односно распоред и заступљеност Великог грба Републике Србије за те апоене уједначени као и код већ делимично измењених обележја за апоене од 500 и 2000 динара у 2012. години.

Такође, за редовне годишње потребе готовинског платног промета израђено је 130,0 млн комада кованог новца апоена од 1, 2 и 5 динара.

Програм израде кованог новца за 2013. годину је, уз дозвољено одступање у односу на дефинисани програм израде, у целости реализован.

У 2013. години израђен је ковани новац апоена од 5 динара на бази челичног језгра пресвученог бакром и месингом (што је већ случај са апоенима од 1 и 2 динара). С обзиром на то да је превлака од бакра и месинга на кованом новцу сва три апоена незнатно тања, знатно су смањени трошкови израде кованог новца: цена израде апоена од 1 динар мања је за 26,49 %, апоена од 2 динара за 28,86% и апоена од 5 динара за 47,25%.

VI.3. Експертиза готовог новца

У току године, у поступку експертизе новчаница под сумњом да су фалсификати откривене су 4.294 фалсификоване новчанице готовог новца, што је за 28,3% мање него у претходној години, када је откривено 5.986 комада тих новчаница. Посматрано у номиналном износу, то смањење износи 44% (5.826.780,00 динара у периоду јануар–децембар 2013. године у односу на 10.409.650,00 динара у истом периоду 2012). У структури откривених фалсификата новчаница готовог новца, доминантно учешће имају фалсификоване новчанице апоена од 1000, затим апоена од 500 и апоена од 2000 динара. Процентуално изражено, та три апоена заједно чине 92,5% укупног броја фалсификата новчаница готовог новца.

Табела VI.3.1. Преглед фалсификованих новчаница готовог новца
(у комадима)

Врста апоена	5000	2000	1000	500	200	100	50	20	10	Укупно у 2013.
Комада	274	1.114	1.590	1.267	10	28	9	1	1	4.294
Учешће у %	6,38	25,95	37,03	29,51	0,23	0,65	0,21	0,02	0,02	100

Извор: НБС.

Када се посматра вредносно, због номиналне вредности појединих апоена, у структури откривених фалсификата новчаница готовог новца, највећи је удео новчаница апоена од 2000, затим 5000 и 1000 динара (Табела VI.3.2). Процентуално изражено, та три апоена заједно чине 89,04% фалсификата готовог новца.

Табела VI.3.2. Преглед фалсификованих новчаница готовог новца
(у хиљадама динара)

Врста апоена	5.000	2.000	1.000	500	200	100	50	20	10	Укупно у 2013.
Износ	1.370	2.228	1.590	633,5	2,0	2,8	0,45	0,02	0,01	5.826,78
Учешће у %	23,51	38,24	27,29	10,87	0,03	0,05	0,01	0,00	0,00	100

Извор: НБС.

На 1 млн комада оригиналних новчаница у оптицају утврђено је 15 фалсификованих новчаница готовог новца, тј. на 1 млрд динара у оптицају евидентирано је 39.259 динара фалсификованог новца.

Анализа је показала да су откривени фалсификати израђени на комерцијалном папиру коришћењем инк-џет штампача, ласерских штампача или фотокопир апарата у боји новије генерације. Због примене такве технике израде (копирање), њихов квалитет је лош, па се квалификују као фалсификати лоше и осредње израде, осим једног типа фалсификата апоена од 1000 динара, који је израђен на заштићеном папиру с кончићима који под УВ светлом флуоресцирају и који спада у фалсификате добре израде. Дакле, нема откривених фалсификата израђених штампарским техникама (дубока, висока и равна штампа), који припадају категорији успешније израђених фалсификата и које је теже разликовати од оригинала (фалсификати добре израде, веома добре израде и опасни фалсификати).

VI.4. Пригодни ковани новац

У 2013. години није било издавања златног и сребрног пригодног кованог новца поводом догађаја од општег значаја за Републику Србију или догађаја од међународног значаја.

VI.5. Токови готовог новца

У 2013. години банкама је исплаћено укупно 612,5 млн комада новчаница и кованог новца, у номиналном износу од 431.919,8 млн динара. То је у односу на 2012. годину за 0,9% мања количина (око 5,4 млн комада), а за 9,7% већи номинални износ новчаница и кованог новца (око 38.310,1 млн динара).

Путем уплата банака примљено је укупно 536,1 млн комада новчаница и кованог новца, у номиналном износу од 419.029,4 млн динара. У односу на 2012, примљена је за 0,6% већа количина (око 3,0 млн комада) и за 7,9% већи номинални износ новчаница и кованог новца (око 30.717,4 млн динара). Није било већих одступања количине и номиналног износа уплата и исплата новчаница у односу на 2012. годину. Што се тиче апоенске структуре уплата и исплата, повећано је учешће новчаница апоена од 2000 и 5000 динара, а смањено учешће апоена од 1000 динара, што је и био циљ увођења апоена од 2000 динара у децембру 2011. године. Учешће новчаница осталих апоена (од 10, 20, 50, 100, 200 и 500 динара) у уплатама/исплатама остало је на истом нивоу као и претходне године.

Код кованог новца, као и ранијих година, приметна је знатна неравнотежа између уплата и исплата како по количини, тако и по номиналном износу (уплаћено је свега 2,5 млн комада, у номиналном износу од 26,3 млн динара, а исплаћено 66,1 млн комада кованог новца свих апоена, у номиналном износу од 192,7 млн динара). Таква неравнотежа узроковала је да се потребе готовинског платног промета за кованим новцем задовољавају додатном изградом кованог новца.

VI.6. Обрада и уништај новца

У бројачницама Народне банке Србије обрађено је укупно 581,1 млн комада новчаница, у номиналном износу од 448.193,2 млн динара. Од тога, 84% новчаница издвојено је као подобно за оптицај (485,9 млн комада), а 16%

као неподобно за оптицај (95,2 млн комада). У номиналном износу то је 92%, или 411.842,3 млн динара, подобних и 8%, или 36.350,8 млн динара, неподобних за оптицај. Коефицијент обрта новца у оптицају (количина обрађених новчаница у односу на количину новчаница у оптицају) био је 2,5.

Уништено је 94,6 млн комада новчаница неподобних за оптицај, у номиналном износу од 36.071,4 млн динара. Индекс обнове оптицаја (количина уништених новчаница у односу на количину новчаница у оптицају) износио је 41,5. Такође, уништено је и 194.653 комада ваноптицајних новчаница издања Народне банке Југославије, у номиналном износу од 52,5 млн динара, и укупно 3,2 млн комада макулатурних новчаница из производње свих апоена.

Уходан је процес обраде новчаница и кованог новца (уведен крајем 2008), који се сада обавља на три аутоматска система за сортирање, паковање и уништај новчаница *BPS 1040* (два система набављена средином 2008, а један средином 2009), два аутоматска система за сортирање новчаница *BPS 216* (један набављен средином 2008, а други почетком 2012), две машине за обраду новчаница *Numeron F*, набављене 2013. године, као и на раније набављеним и адаптираним аутоматским системима за сортирање и уништај новчаница *ISS 300 P/PS*. У 2014. години предвиђена је и нова организација процеса обраде новчаница, која ће се, поред обраде у филијалама у Београду и Новом Саду, обављати и у филијалама у Крагујевцу, Нишу и Ужицу.

VI.7. Планови за 2014. годину

Ради реализације стратешких и оперативних циљева у вези са обезбеђењем адекватног обима, квалитета и апоенске структуре готовог новца у оптицају, као и попуњавања залиха у трезорима Народне банке Србије, планирано је да се у 2014. години изради додатна количина од 90 млн комада новчаница (с делимично измењеним обележјима за новчанице апоена од 50 и 1000 динара) и 130 млн комада кованог новца. Ковани новац апоена од 1, 2 и 5 динара биће израђен са ознаком године ковања „2014“ на лицу – аверсу, док остала обележја остају иста као на ранијим издањима тих апоена кованог новца. Због изузетно високих трошкова израде и мале тражње учесника у готовинском платном промету, у 2014. години није предвиђена израда додатне количине кованог новца апоена од 10 и 20 динара. Влади Републике Србије упућен је предлог да донесе одлуку којом би се стогодишњица од почетка Првог светског рата одредила као догађај од историјског значаја за Републику Србију, поводом кога би Народна банка Србије издала пригодни златни и сребрни ковани новац.

VII. ПЛАТНИ СИСТЕМ

VII.1. Народна банка Србије као оператор платног система

Народна банка Србије је од 2003. оператор два платна система за процесирање плаћања у динарима у земљи – *RTGS (Real Time Gross Settlement)* система и клиринг система, а од јуна 2007, односно фебруара 2008. оператор је и система међубанкарског и међународног клиринга плаћања у девизама. У *RTGS* систему и клиринг систему почетком године било је 36 учесника – 32 банке, Министарство финансија – Управа за трезор, Централни регистар, депо и клиринг хартија од вредности, Удружење банака Србије и Народна банка Србије. У току године, две банке су изгубиле дозволу за рад, тако да су до краја године у систему била 34 учесника. У систему међубанкарског и међународног клиринга плаћања у девизама број учесника се са 23 смањило на 22, па у систему учествује 16 банака из Републике Србије, Народна банка Србије и пет банака из Босне и Херцеговине.

Посредством *RTGS* система и клиринг система у 2013. години је реализовано укупно 194,4 млн плаћања. У укупном броју плаћања, *RTGS* плаћања учествовала су са 71,0%, а клиринг плаћања са 29,0%. Укупан број плаћања мањи је за 2,1% у односу на 2012. годину.

Када је реч о вредности промета, укупна вредност плаћања реализованих у *RTGS* систему и клиринг систему износила је 57.562,2 млрд динара, што је за 45,0% више него у 2012. години. У укупној вредности промета, учешће промета реализованог кроз клиринг систем износило је 0,8%.

Расположивост *RTGS* система и клиринг система у 2013. години износила је 100%.

У домену статистичког извештавања, у току 2013. године банке су доставиле извештаје о употреби инструмената плаћања и услугама које су доступне њиховим клијентима, по методологији ЕЦБ-а.

RTGS систем

RTGS систем је систем за поравнање међубанкарских и хитних плаћања у реалном времену по бруто принципу. Посредством RTGS система у 2013. години реализовано је укупно 138,0 млн плаћања, укупне вредности 57.105,3 млрд динара. Највећа месечна вредност промета остварена је у мају и износила је 6.171,7 млрд динара.

Табела VII.1.1. **Вредност промета и број плаћања у RTGS систему**
(промет у млрд RSD, број плаћања у млн)

2013.	Број радних дана	Број плаћања	Вредност промета	Дневни просек промета
Јануар	20	10,2	3.538,4	176,9
Фебруар	19	10,5	3.952,6	208,0
Март	21	11,2	4.791,9	228,2
Април	22	12,1	5.612,8	255,1
Мај	19	11,1	6.171,7	324,8
Јун	20	10,7	4.932,7	246,6
Јул	23	11,9	4.964,5	215,8
Август	22	11,5	4.542,7	206,5
Септембар	21	11,4	4.062,8	193,5
Октобар	23	12,2	4.682,8	203,6
Новембар	20	11,6	4.368,3	218,4
Децембар	22	13,5	5.484,2	249,3
Укупно	252	137,9	57.105,4	
			Месечни просек:	Дневни просек:
			4.758,8	227,2
Извор: НБС.				

Клиринг систем

Клиринг систем је систем за размену и обраду појединачних налога за плаћање или група налога за плаћање учесника у платном систему, који се реализују по принципу мултилатералног нето обрачуна.

У 2013. години, у клиринг систему реализовано је 56,4 млн плаћања, укупне вредности 456,9 млрд динара. Највећа месечна вредност промета у клиринг систему реализована је у априлу и износила је 43,1 млрд динара.

Табела VII.1.2. **Вредност промета и број плаћања у клиринг систему**
(промет у млрд RSD, број плаћања у млн)

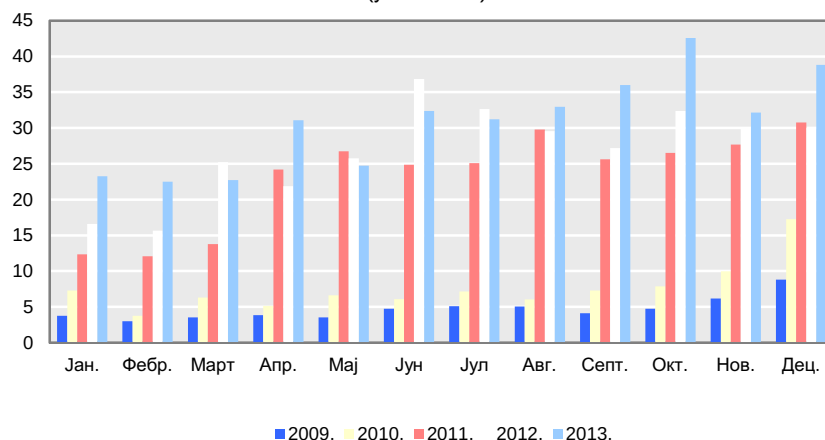
2013.	Број радних дана	Број плаћања	Вредност промета	Дневни просек промета
Јануар	20	4,3	34,6	1,7
Фебруар	19	4,7	35,1	1,8
Март	21	4,9	38,1	1,8
Април	22	5,3	43,1	2,0
Мај	19	5,1	38,5	2,0
Јун	20	4,6	37,6	1,9
Јул	23	4,9	42,0	1,8
Август	22	4,5	37,3	1,7
Септембар	21	4,3	35,9	1,7
Октобар	23	4,7	39,8	1,7
Новембар	20	4,4	35,1	1,8
Децембар	22	4,8	39,8	1,8
Укупно	252	56,5	456,9	
			Месечни просек:	Дневни просек:
			38,1	1,8
Извор: НБС.				

Систем међународног клиринга плаћања у девизама

Систем међубанкарског и међународног клиринга плаћања у девизама трећи је платни систем чији је оператор Народна банка Србије. Процесира плаћања између банака у Републици Србији у еврима, као и плаћања с банкама из Босне и Херцеговине. Ради ефикаснијег, бржег и јефтинијег платног промета за становништво и привреду, Народна банка Србије је у септембру 2007. с централним банкама Босне и Херцеговине и Црне Горе потписала Споразум о клирингу међународних плаћања, у складу с којим се трансакције плаћања између банака у Републици Србији и банака у Босни и Херцеговини реализују посредством овог система од фебруара 2008. године, и то по принципу мултилатералног нето обрачуна.

У току 2013. године, у овом систему реализовано је 42.829 плаћања, чија је укупна вредност 370,4 млн евра. Број плаћања већи је за 9,1% у односу на 2012. годину, а вредност плаћања за 14,4%. Током три последње године евидентан је знатан пораст броја и вредности плаћања.

Графикон VII.1.1. Вредност промета у међународном клирингу (у млн EUR)

Извор: НБС.

VII.2. Нормативна активност

Почетком 2013. године, Народна банка Србије је на својој интернет страници објавила другу верзију Нацрта закона о платним услугама. Дати су одговори на питања која су достављена Народној банци Србије у вези с Нацртом закона о платним услугама, који је у јуну 2012. године објављен на интернет страници, као и ближа објашњења појединих одредаба Нацрта закона. Истовремено, упућен је и позив за достављање примедба и сугестија на другу верзију Нацрта закона о платним услугама.

Након разматрања примедба и сугестија, Народна банка Србије израдила је коначну верзију Нацрта закона о платним услугама. На основу утврђених надлежности и систематичности решења у Закону о платним услугама и Принципима за инфраструктуру финансијског тржишта²⁹, као и да функционисање платних система има свеобухватан, целовит, јасан и транспарентан правни основ применљив на сваки сегмент функционисања ових система, Народна банка Србије је одредбе Директиве о коначности поравнања у платним системима и системима за поравнање финансијских инструмената које се односе на платне системе (98/26/E3) уградила у Нацрт закона о платним услугама – у делу Платни системи.

VII.3. Надгледање платног система

У остваривању функције Народне банке Србије да процењује сигурност и ефикасност платних система и идентификује потенцијалне ризике који могу да угрозе финансијску стабилност, током 2013. извршена је процена усклађености RTGS система Народне банке Србије с релевантним међународним принципима. Процена RTGS система спроведена је у складу с методологијом којом се ближе уређују начин обављања процене и степен

²⁹ *Principles for financial market infrastructures (CPSS-IOSCO Principles), BIS CPSS, April, 2012.*

усклађености платног система за сваки појединачни принцип. Информације релевантне за процену прикупљене су из одговора на Упитник за процену кључних претпоставки утврђених у Смерницама за процену системски значајних платних система, као и из извештаја и друге документације која се односи на устројство и функционисање *RTGS* система. На основу анализе прикупљених информација дата је оцена степена усклађености *RTGS* система са сваким појединачним основним принципом. Обављена је процена свих аспеката рада наведеног система, нарочито његов регулаторни оквир, правила рада и процедуре за управљање ризицима.

Упоредо с радом на Нацрту закона о платним услугама, Народна банка Србије је током 2013. године започела рад на изради докумената неопходних за примену нових међународно признатих Принципа за инфраструктуру финансијског тржишта у делу платних система. Тим принципима се успостављају свеобухватни и целовити стандарди за функционисање системски значајне инфраструктуре финансијског система, међу којима су и платни системи, и од релевантних надлежних тела захтева се да их прихвате и обезбеде да ова инфраструктура буде усклађена с њима.

Народна банка Србије је у *RTGS* систему, у складу с правилима рада овог система, спровела активности у вези са одузимањем дозволе за рад двома банкама, не угрожавајући континуирани рад овог система и пословање осталих учесника у њему.

Контрола, овера пријема и наплате овлашћења

Народна банка Србије, у складу с прописима, спроводи поступак контроле, овере пријема и наплате овлашћења директног задужења по којима су банке дужници и наплату меница по којима су банке дужници, односно авалисти. У 2013. години је контролисано и оверено 2.426 овлашћења директног задужења, а наплаћена су три овлашћења, као и седам меница по којима су банке дужници, односно авалисти.

VII.4. Унапређење процеса управљања оперативним ризиком и обезбеђење континуитета пословања

На основу извештаја о изложености ризику Народне банке Србије за 2012. годину, унапређена је резервна локација с два додатна *gateway* сервера, што омогућава потпуну функционалност рада резервне локације са удаљеним приступом, а чиме је знатно смањено време опоравка основних функција *RTGS* система и клиринг система.

Све апликације неопходне за надгледање стања учесника и њихових рачуна пребачене су на виртуалну инфраструктуру, чиме се спречава енергетска зависност од канцеларијског простора и омогућава приступ из других објеката Народне банке Србије.

Ради даљег унапређења континуитета пословања, у 2013. години извршено је 12 тестова продукционог рада с резервне локације, свеобухватни тест рада с резервне локације након проширења капацитета те локације и седам тестирања резервних локација учесника.

VII.5. Планови за 2014. годину

Планови за 2014. годину односе се на израду Предлога закона о платним услугама, његово усвајање у Народној скупштини Републике Србије и почетак израде подзаконских аката неопходних за примену наведеног закона.

У плану је и одржавање сигурности и стабилности платних система надгледањем њиховог рада и одржавањем високог степена расположивости платних система чији је оператор Народна банка Србије, као и даљим унапређењем процеса управљања оперативним ризиком и континуитетом пословања.

VIII. ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ

VIII.1. Међународна сарадња

VIII.1.1. Односи с међународним институцијама и Европском унијом

Република Србија закључила је редовне консултације по члану IV Статута Међународног монетарног фонда у јулу 2013. Посета мисије ММФ-а у октобру 2013. (*Fact Finding Mission*) односила се на разматрање макроекономских кретања, програм реформи, као и на активности у вези с припремом буџета за 2014. и дугорочном фискалном стратегијом.

Након Одлуке Европског савета од 28. јуна 2013. о отварању преговора о чланству Републике Србије у Европској унији и ступањем на снагу Споразума о стабилизацији и придруживању 1. септембра 2013, Република Србија ушла је у последњу – најважнију етапу процеса европских интеграција.

Активна улога и значај Народне банке Србије у преговарачком процесу формализована је Одлуком о оснивању координационог тела за процес приступања Републике Србије Европској унији, коју је Влада донела септембра 2013. Поред представника у најодговорнијим телима за преговарачки процес (Координационо тело и Савет), Народна банка Србије првонадлежна је за вођење преговора у два преговарачка поглавља: Финансијске услуге и Економска и монетарна политика. Веома важну улогу Народна банка Србије имаће и у поглављу Слободно кретање капитала, где је друга надлежна институција, али и у другим поглављима где има своје представнике (Статистика, Заштита потрошача, Финансијска контрола, Финансијска и буџетска питања, Конкуренција и Право привредних друштава).

Трогодишњи *IPA* пројекат „Јачање институционалних капацитета Народне банке Србије“, који је спроведен у сарадњи са ЕЦБ-ом и 21 централном банком Европског система централних банака, успешно је завршен децембра 2013. Укупно је реализовано 178 пројектних активности у 13 области пословања Народне банке Србије, а сви очекивани резултати у потпуности су испуњени. Припремљени су нацрти закона, стратегије, *GAP*

анализе, акциони планови, интерне смернице, приручници и економски модели, уз велики број активности посвећених јачању капацитета Народне банке Србије.

Међународни монетарни фонд

Мисија ММФ-а боравила је у Београду у периоду од 8. до 20. маја 2013. у оквиру редовних консултација по члану IV Статута, које представљају статутарну обавезу свих земаља чланица. Претходне консултације одржане су фебруара 2010. Током посете анализиране су економска и финансијска ситуација, адекватност мера економске политике, као и средњорочна стратегија економске политике. У Извештају о обављеним консултацијама, који је Одбор извршних директора ММФ-а усвојио 1. јула 2013, препоручено је да се настави спровођење фискалне консолидације како би се јавне финансије поставиле на одрживу основу. Наведено је да је неопходно одредити приоритете у структурним реформама како би привредни раст могао да се заснива на нето извозу и да се у складу с тим обезбеди јачање извозног сектора и конкурентности. Очекује се да ће предузете мере фискалне политике створити простор за ублажавање монетарне политике, чиме би се омогућио кредитни раст. Оцењено је да је, упркос високом нивоу *NPL*, финансијски систем остао стабилан, уз високе ПАК-ове и показатеље ликвидности.

Током посете мисије ММФ-а октобра 2013. размотрена су најновија макроекономска кретања, програм реформи, као и активности на припреми буџета за 2014. и дугорочне фискалне стратегије. Вођени су разговори и о извршењу буџета за ову годину, монетарној политици, кретањима јавног дуга, структурним реформама и реформама пензијског система и тржишта рада. Планови Владе за фискалну консолидацију оцењени су као корак у добром правцу, а мисија је позитивно оценила даљу опредељеност Народне банке Србије да монетарну политику спроводи у оквиру таргетирања инфлације.

Представници Народне банке Србије учествовали су на Пролећном заседању и Годишњој скупштини ММФ-а и Светске банке у Вашингтону (у априлу и октобру), као и на заједничком састанку земаља чланица конституенце Швајцарске. Делегацију Републике Србије на овим скуповима предводио је гувернер Народне банке Србије.

Друга одлука ММФ-а о расподели ванредног прихода од продаје злата, ради обезбеђења средстава за концесионално кредитирање земаља с ниским дохотком преко посебног Фонда за смањење сиромаштва и подстицање привредног раста (*Poverty Reduction and Growth Trust*), ступила је на снагу 10. октобра 2013. Припадајући део Републике Србије од око 3,44 млн *SDR* (3,89 млн евра) пренет је у овај фонд 22. октобра 2013.

Светска банка

Актуелни програм Светске банке „Стратегија партнерства за Србију“ (*Country Partnership Strategy*) за период 2012–2015. одобрен је 15. децембра 2011. Програмом су планирана средства у укупном износу од око 800 млн америчких долара као подршка приступању Србије Европској унији за развој конкурентности и унапређење управљања јавним расходима. Током 2013. године обављене су припреме у вези са закључењем зајма за подршку

Агенцији за осигурање депозита, потребе здравства, развој и реструктурирање јавних предузећа и унапређење земљишне администрације, чије се одобравање очекује.

У периоду од 2001. Светска банка обезбедила је знатну финансијску подршку за спровођење структурних реформи, заштиту животне средине, побољшање животног стандарда, инфраструктурне пројекте, као и за пројекте у области образовања и науке. До краја године укупно су одобрена средства од 1,24 млрд евра, од чега је искоришћена 1 млрд евра.

Европска унија

Одлуком Европског савета од 28. јуна 2013. о отварању преговора о чланству отпочела је последња и најсложенија етапа процеса европских интеграција Републике Србије, у оквиру које ће Народна банка Србије имати значајну улогу.

Након ступања на снагу Споразума о стабилизацији и придруживању, у Бриселу је 13. и 14. новембра 2013. одржан први састанак Пододбора за економска и финансијска питања и статистику. Представници Народне банке Србије учествовали су у разматрању питања у вези са економском ситуацијом у Србији која се односе на макроекономске изгледе, кретања и пројекције платног биланса, спољни дуг, монетарну политику, девизни курс, као и потенцијалне ризике по макрофинансијску стабилност. На састанку се разговарало и о стању у финансијском сектору, кретању капитала са аспекта спровођења Закона о девизном пословању, стању у области платних система, као и о питањима из области статистике.

Поред учешћа у телима формираним за процес приступања Републике Србије у Европској унији и спровођење Споразума о стабилизацији и придруживању, Народна банка Србије припремала је и прилоге за Годишњи извештај Европске комисије о напретку (*Progress Report*) за 2013. (монетарна политика, платнобилансна кретања, слобода кретања капитала, девизни курс и финансијски сектор). У Нацрту новог Акционог плана за испуњавање препорука садржаних у овом документу, предложене препоруке које се односе на Народну банку Србије су: даље усклађивање законодавства Републике Србије с правним тековинама Европске уније у области платних система, краткорочних капиталних послова, стандарда Базела III, *Solvency II* директиве, заштите корисника финансијских услуга и инфраструктуре финансијског тржишта.

Пре формалног почетка преговора, а у складу с новим приступом Европске уније преговарачком процесу, током октобра и новембра представници Народне банке Србије активно су учествовали и у процесу аналитичког прегледа и оцене усклађености националног законодавства с правном тековином Европске уније (скрининга) у области финансијског надзора.

Народна банка Србије припремила је и материјале за Претприступни економски програм за 2014. годину (*Pre-accession Economic Programme*) Републике Србије у делу текућих макроекономских кретања, средњорочног макроекономског програма и финансијског сектора.

Децембра 2013. започете су активности на ревизији Националног програма за усвајање правних тековина Европске уније, које подразумевају детаљну припрему планова за усклађивање законодавства Републике Србије с

правним тековинама Европске уније. Израда планова усаглашавања домаћих прописа у оквиру преговарачких група којима председава Народна банка Србије (финансијске услуге и економска и монетарна политика) или је другонадлежна институција (слободно кретање капитала), као и у свим осталим где Народна банка Србије учествује као члан (пословно настањивање и слобода пружања услуга, право привредних друштава, конкуренција, статистика, заштита потрошача, финансијски надзор, финансијска и буџетска питања), омогућиће представницима Народне банке Србије прецизно да дефинишу ставове које ће заступати током преговора о приступању, првенствено на састанцима билатералног скрининга.

Током програмирања међународне развојне и претприступне помоћи Европске уније (*IPA II*) у периоду 2014–2020, Народна банка Србије је заступљена у секторским радним групама за реформу јавне управе и конкурентност. Током 2013. представници Народне банке Србије учествовали су у разматрању и изради докумената за планирање и коришћење развојне помоћи.

Народна банка Србије, као агент Републике Србије, спровела је све потребне активности са средствима донације Европске уније кроз Фонд револвинг кредита, која су 2005. пренета у власништво Републике Србије. Преко девет посредничких банака до сада је реализовано 82,8 млн евра кроз 788 кредита, чиме је омогућено отварање 2.755 радних места.

Европска централна банка

Сарадња са ЕЦБ-ом одвијала се кроз продужетак спровођења *IPA* пројекта „Јачање институционалних капацитета Народне банке Србије“. Током јануара потписана је и неопходна документација између ЕЦБ-а и Делегације Европске уније у Републици Србији, као и Меморандум о разумевању између ЕЦБ-а и Народне банке Србије.

Продужетак пројекта за додатних 11 месеци обухватио је активности у три области ради јачања функције финансијске стабилности, унапређења процеса и инфраструктуре информационог система Народне банке Србије и усклађивања рачуноводственог и финансијског извештавања Народне банке Србије са стандардима ЕЦБ-а. Сprovedено је укупно 37 активности у виду 19 експертских мисија и 18 студијских посета.

На састанку Одбора за међународну сарадњу ЕЦБ-а (*International Relations Committee Task Force on Central Bank Cooperation*), који је одржан септембра 2013, Народна банка Србије учествовала је први пут. Том приликом представници Народне банке Србије представили су резултате и начин спровођења *IPA* пројекта.

Последњи састанак Одбора за управљање *IPA* пројектом одржан је децембра 2013. у Народној банци Србије, када је усвојен Завршни извештај пројекта. Закључено је да је у потпуности остварен главни циљ пројекта, који се односио на подршку Народној банци Србије у постизању одрживе стабилности финансијског система и макроекономске стабилности кроз усклађивање својих правила и политика са стандардима Европског система централних банака и најбољом међународном праксом. Потврђено је да су заједничке активности и ангажовање свих учесника у претходне скоро три године омогућили успешност пројекта и реализацију свих циљева.

Европска банка за обнову и развој

У периоду од 2001. до 31. децембра 2013. *EBRD* је одобрила Републици Србији кредите у укупном износу од 3,1 млрд евра, од чега је искоришћено 2,2 млрд евра. Средства су намењена за инфраструктурне пројекте (Коридор 10, рехабилитација пруга на Коридору 10, обнова путева у Србији, изградња обилазнице око Београда, Железница – возна средства и др.), за подршку финансијским институцијама, као и за подстицај привредне активности и пројекте у сектору енергетике (Србијагас – изградња складишта за гас и пројекти Електропривреде).

У Извештају о транзицији за 2013. истакнуто је да Република Србија остварује напредак ка Европској унији, будући да је у септембру ступио на снагу Споразум о стабилизацији и придруживању. Поред тога, наведено је да су предузети кораци да се заустави раст јавног дуга и оцењено да су спроведене битне реформе у енергетском сектору.

Остварена је блиска сарадња са *EBRD*-ом на успостављању правног оквира којим се стварају подстицајнији услови за активности међународних финансијских институција на развоју динарског тржишта. Доношењем Одлуке о условима и начину обављања кредитних послова са иностранством у динарима новембра 2013. ублажени су услови за динарско кредитирање између резидената и међународних финансијских институција.

У припреми је нова стратегија *EBRD*-а за Републику Србију, којом се дефинишу активности ове институције у периоду од 2014. до 2016. Ова стратегија, као и претходне, наставља да придаје стратешки значај привредном и финансијском сектору и инфраструктури.

Европска инвестициона банка

Почев од 2001, ЕИБ обезбеђује финансијску подршку јавном и приватном сектору Републике Србије. До краја 2013. укупно је одобрено 3,6 млрд евра, од чега је искоришћено око 2,6 млрд евра. Средства су намењена за инфраструктурне пројекте, финансијски сектор, развој малих и средњих предузећа, сектор енергетике, здравство, образовање и аутомобилску индустрију.

Кредитне линије за мала и средња предузећа, предузећа средње тржишне капитализације и локалну самоуправу, у оквиру Апекс зајмова ЕИБ-а, реализују се преко Народне банке Србије, као агента Републике Србије. Средства прва три Апекс зајма, у укупном износу од 315 млн евра, у потпуности су искоришћена за финансирање 462 пројекта, захваљујући чему је отворено 3.811 радних места.

Од четвртог Апекс зајма, од укупно 250 млн евра, из прве транше од 150 млн евра до сада је, кроз финансирање 94 пројекта, реализовано 137,78 млн евра, чиме су отворена 1.284 радна места. Из друге транше од 100 млн евра, кроз финансирање 32 пројекта, реализовано је 77,49 млн евра и отворено 1.456 радних места. Средства се пласирају крајњим корисницима преко 18 финансијских институција које је изабрала ЕИБ.

Поводом новог, петог Апекс зајма у укупном износу од 500 млн евра, ЕИБ, Република Србија и Народна банка Србије, као агент, закључиле су децембра 2013. финансијски уговор од 150 млн евра.

Банка за међународне обрачуне

Народна банка Србије је акционар *BIS*-а са 2.920 акција и учествује на редовним годишњим скупштинама ове институције.

Представници Народне банке Србије учествовали су на редовној Годишњој скупштини *BIS*-а, одржаној јуна 2013, а током године и на различитим скуповима које организује ова институција, на којима се разматрају сва релевантна питања из области пословања централних банака. Посебан значај посвећен је унапређењу регулаторног оквира супервизије банака, стандардима Базела III, стабилности финансијског сектора и стрес-тестовима, статистици, платном систему и управљању девизним резервама.

Светска трговинска организација

У процесу приступања Републике Србије СТО, Народна банка Србије је током 2013. учествовала у активностима поводом закључивања билатералног Споразума о слободној трговини између Републике Србије и Украјине. Представници Народне банке Србије учествовали су на састанку одржаном у Кијеву септембра 2013, на коме су разматрани захтеви украјинске стране о либерализацији финансијских услуга.

VIII.1.2. Односи с Париским клубом поверилаца

У оквиру Париског клуба поверилаца, ради закључења новог билатералног споразума с Руском Федерацијом, усаглашаван је текст споразума и висина дуга Републике Србије према овој држави.

Народна банка Србије, као агент државе за сервисирање дуга, успешно је реализовала активности на извршавању обавеза према Париском клубу поверилаца.

VIII.1.3. Билатерална финансијска сарадња

Народна банка Србије потписала је два банкарска аранжмана с Вњешкокономбанком из Москве о техничкој процедури књиговодственог евидентирања и отплате дуга по кредитима које је Влада Руске Федерације закључила с Владом Републике Србије до 800 млн америчких долара (око 587 млн евра) јануара 2013. за финансирање инфраструктурних пројеката и куповину возних средстава за потребе АД „Железнице Србије“ и 500 млн америчких долара (око 382 млн евра) априла 2013. за финансирање буџетског дефицита.

Спроведене су активности на реализацији Уговора о зајму између АД „Железнице Србије“ Београд и Кувајтског фонда за арапски економски развој. Реч је о пројекту Железничка станица Београд центар, који је закључен децембра 2012, у износу од 10 млн кувајтских динара (око 27,5 млн евра), као и Уговор о зајму између Републике Србије и *Export-Import Bank of China*, који је закључен августа 2013, у износу од 301 млн америчких долара (око 225 млн евра) за потребе финансирања 90% укупне вредности пројекта изградње деонице ауто-пута Е-763 (Обреновац–Љиг).

Народна банка Србије учествовала је у усаглашавању текста споразума о привредно-техничкој сарадњи између влада Републике Србије и Народне Републике Кине, који је потписан августа 2013, чиме је обезбеђена још једна бесповратна помоћ Србији од 30 млн јуана (око 3,7 млн евра). Банкарски аранжман са *China Development Bank Corporation* за коришћење бесповратне помоћи закључен је јануара 2014.

Поводом одржавања мешовитих комитета са Словачком Републиком, Народном Републиком Кином, Руском Федерацијом и Чешком Републиком, припремљене су информације из надлежности Народне банке Србије, уз учешће представника Народне банке Србије на Мешовитом комитету с Народном Републиком Кином, Словачком Републиком и Чешком Републиком. Представници Народне банке Србије учествовали су и на два састанка Радне групе за разматрање финансијског и правног аспекта клириншког дуга Републике Србије према Чешкој Републици, која је формирана у складу с договором постигнутим на заседању Мешовитог српско-чешког комитета за економску сарадњу из децембра 2012.

У оквиру примене Споразума о питањима сукцесије, наставило се с реализацијом активности на заједничкој пријави потраживања у ликвидационом поступку над агенцијама Југобанке и Београдске банке у Њујорку коју је Народна банка Србије поднела у име и за рачун држава сукцесора бивше СФРЈ. Усаглашен је и потписан текст писма о ангажовању америчких адвоката од стране држава сукцесора, Црне Горе и Народне банке Србије и обављена је кореспонденција са америчким адвокатима, уз изношење аргумената, анализе закона из претходног периода и достављање документације америчкој страни.

Представник Народне банке Србије именован је за овлашћеног представника Републике Србије у Мешовитом комитету за расподелу финансијске aktive и пасиве бивше СФРЈ из Анекса Ц Споразума о питањима сукцесије.

Из средстава првог кредита Републике Италије од 33,25 млн евра, који се користи на бази револвинга, малим и средњим предузећима пласирано је укупно 54,2 млн евра кроз финансирање 160 пројеката крајњих корисника, чиме је отворено 708 радних места. Из другог кредита Републике Италије од 30 млн евра до сада је пласирано 13 кредита од 3,2 млн евра, при чему су отворена 24 радна места.

На основу Оквирног уговора о зајму Немачке развојне банке за доделу појединачних зајмова до 100 млн евра, потписани су уговори о појединачним промотивним зајмовима с три посредничке банке које је изабрала Немачка развојна банка. Преостало је да се током 2014. повуче 20 млн евра.

Ради ефикаснијег коришћења донације Краљевине Данске – Програм економског развоја на Балкану (*LEDIB*), у износу од 15 млн данских круна (око 2 млн евра), спроведене су измене и допуне Финансијског споразума закљученог између Краљевине Данске, Републике Србије и Народне банке Србије. Измене споразума предвиђају укључење нових посредничких банака, примену кредитне линије, поред Нишког, и у остала четири управна округа јужне Србије, могућност одобравања кредита у динарима или с валутном клаузулом и продужење реализације кредитне линије до краја 2018. У реализацију средстава укључено је пет нових посредничких банака, преко којих је реализовано 138 кредита, у укупном износу од 120,1 млн динара (око 8,2 млн данских круна).

VIII.1.4. Регулаторне активности из области кредитних послова са иностранством и посебних овлашћења Народне банке Србије

Ради спровођења Закона о изменама и допунама Закона о девизном пословању („Службени гласник РС“, бр. 119/2012), којим је извршена даља либерализација кредитних послова са иностранством, Народна банка Србије донела је следеће прописе из области кредитних послова са иностранством:

- Одлуку о начину и условима коришћења финансијских кредита из иностранства за намене из члана 21. став 2. Закона о девизном пословању („Службени гласник РС“, бр. 6/2013). Том одлуком банкама је омогућено да из иностранства узимају краткорочне финансијске кредите, а резидентима – правним лицима и предузетницима да финансијске кредите с рочношћу дужом од три месеца узимају из иностранства не само за финансирање пољопривреде већ и за финансирање извоза, што представља изузетак од минималног рока отплате од годину дана. Одлуком о измени и допуни ове одлуке („Службени гласник РС“, бр. 74/2013) прецизирано је да обавеза по финансијском кредиту може да престане и на други начин предвиђен важећим прописима (нпр. претварањем потраживања страног лица – кредитора у капитал домаћег лица – дужника, пребијањем дуговања и потраживања, отпуштањем дуга и др.), а не само отплатом, односно плаћањем према иностранству које се врши у роковима из Одлуке;

- Одлуку о начину пребијања дуговања и потраживања по основу кредитних послова са иностранством у девизама („Службени гласник РС“, бр. 50/2013). Том одлуком је поједностављен поступак пребијања по овим пословима: укинута је административна процедура давања одобрења Министарства финансија на основу претходно достављеног захтева за пребијање, као и обавеза достављања документације и потврде Народне банке Србије о стању дуговања и потраживања по кредиту, а уместо наведене процедуре, предвиђено је да резиденти извештавају Народну банку Србије о извршеном пребијању;

- Одлуку о извештавању о кредитним пословима са иностранством („Службени гласник РС“, бр. 56/2013), којом је унапређено праћење краткорочних банкарских депозита у девизама с роком доспећа од једног дана до годину дана, поједностављен поступак извештавања о комерцијалним кредитима и зајмовима и уведено праћење кредитног задужења физичких лица у иностранству. Како би се спровела поменута одлука, донето је Упутство о попуњавању образаца за извештавање о кредитним пословима са иностранством („Службени гласник РС“, бр. 60/2013);

- Одлуку о условима и начину обављања кредитних послова са иностранством у динарима („Службени гласник РС“, бр. 98/2013), којом се стварају подстицајни услови за кредитирање у динарима од стране првокласних међународних финансијских организација, развојних банака или финансијских институција чији је оснивач чланица Европске уније или Организације за економску сарадњу и развој. Том одлуком побољшавају се услови динарског кредитирања домаћих правних лица, банака и предузетника и повећавају динарски извори финансирања. С обзиром на то да кредити међународних финансијских организација могу бити финансирани из средстава прибављених примарном продајом дугорочних динарских ХоВ, њихово издавање позитивно ће утицати на развој тржишта динарских ХоВ.

VIII.1.5. Извршавање кредитних обавеза према иностранству

Током 2013. благовремено су сервисиране обавезе по свим страним кредитима и зајмовима по којима је Република Србија дужник или гарант, а Народна банка Србије агент, као и обавезе по кредитима по којима је Народна банка Србије дужник. Отплаћено је укупно 1.021,27 млн евра (646,06 млн евра главнице и 375,21 млн евра камате и других трошкова). Према Лондонском клубу поверилаца превремено су отплаћене обавезе Републике Србије у износу од 400 млн америчких долара (око 337,10 млн евра).

Настављене су активности на успостављању система консолидованог рачуна трезора и електронске комуникације између Народне банке Србије, као агента Републике Србије, и Министарства финансија – Управе за трезор (интерфејс). Дефинисани су пословни процеси који ће се обављати путем успостављеног интерфејса по страним кредитима по којима је Народна банка Србије агент и усаглашени шифарници трансакција, као и преглед наменских девизних рачуна који неће бити обухваћени консолидованим рачуном трезора.

VIII.1.6. Планови за 2014. годину

Очекује се наставак разговора с мисијом ММФ-а, који су започети у периоду од 26. фебруара до 13. марта 2014, ради постизања договора о економском програму који би био подржан закључењем аранжмана из предострожности.

Након формалног почетка преговора о чланству у јануару 2014, Народну банку Србије очекује велики број активности у процесу европских интеграција, а најважније ће се односити на прву фазу преговарачког процеса тзв. скрининга, у оквиру кога ће се оцењивати усклађеност националног законодавства из надлежности Народне банке Србије с правном тековином Европске уније.

Активно учешће представника Народне банке Србије током 2014. очекује се и у раду тела за спровођење Споразума о стабилизацији и придруживању: Пододбору за унутрашње тржиште и заштиту конкуренције и Пододбору за економска и финансијска питања и статистику.

Осим у изради прилога за Национални програм за усвајање правних тековина Европске уније, који се ревидира сваке године, Народна банка Србије учествоваће и у припреми Претприступног економског програма Републике Србије за 2015.

Народна банка Србије ће до септембра 2014. предузимати и активности на испуњавању обавезе из Акционог плана за испуњавање препорука садржаних у Годишњем извештају Европске комисије о напретку за 2013.

Ради примене Споразума о питањима сукцесије, представници Народне банке Србије и даље ће активно учествовати на састанцима Комитета за расподелу финансијске aktive и пасиве бивше СФРЈ из Анекса Ц и Сталног мешовитог комитета високих представника држава сукцесора.

Ради реализације две непројектне донације Владе Јапана Влади Републике Србије у износу од 200 млн јапанских јена (око 1,4 млн евра) и 500 млн јапанских јена (око 3,5 млн евра), које ће бити одобрене до краја марта 2014, Народна банка Србије потписаће два банкарска аранжмана с *Bank of Tokyo-Mitsubishi UFJ, Ltd.*

Представници Народне банке Србије учествоваће на састанку Радне групе за разматрање финансијског и правног аспекта клириншког дуга Републике Србије према Чешкој Републици.

Очекује се да у првој половини 2014. у потпуности буду искоришћена средства из прве и друге транше четвртог Апекс зајма ЕИБ-а од 250 млн евра за мала и средња предузећа и предузећа средње тржишне капитализације. Поводом реализације новог, петог Апекс зајма ЕИБ-а планира се закључење посредничких финансијских уговора с посредничким банкама које ће изабрати ЕИБ, чиме ће средства постати оперативна.

Планира се повлачење преосталих 20 млн евра зајма Немачке развојне банке до 100 млн евра за пољопривреду, енергетску ефикасност, обновљиве изворе енергије и општинску инфраструктуру, чиме би средства овог зајма била у целости реализована.

Током 2014. очекује се да средства донације Краљевине Данске – Програма локалног економског развоја на Балкану буду у потпуности искоришћена.

VIII.2. Законодавно-правни послови

VIII.2.1. Текућа законодавна делатност

Народна банка Србије је у 2013. години учествовала у припреми следећих нацрта и предлога закона, односно давала мишљења на те нацрте и предлоге: Нацрт закона о изменама и допунама Закона о осигурању, Нацрт закона о допунама Закона о девизном пословању, Предлог закона о допунама Закона о платном промету, Нацрт закона о платним услугама, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о заштити корисника финансијских услуга, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о осигурању депозита, Нацрт закона о ревизији, Нацрт закона о рачуноводству, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма, Нацрт закона о обавезном осигурању у саобраћају, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о инвестиционим фондовима, Нацрт закона о заштити потрошача, Нацрт закона о робним берзама, Нацрт закона о усклађивању висине нето прихода запослених у јавном сектору, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о пореском поступку и администрацији, Нацрт закона о буџету Републике Србије за 2014. годину, Предлог за измену Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о буџетском систему, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о порезу на доходак грађана, Нацрт закона о доприносима за обавезно социјално осигурање, Нацрт закона о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Руске Федерације, Предлог закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела, Нацрт закона о факторингу, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о Агенцији за осигурање и финансирање извоза, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о стечају и Нацрт закона о изменама и допунама Закона о приватизацији.

Народна банка Србије је у 2013. години донела 52 подзаконска акта објављена у „Службеном гласнику РС“, и то 44 одлуке, седам упутстава и Статут Народне банке Србије. Поменутих актима обухваћене су следеће функције и послови Народне банке Србије:

- *послови из области монетарне политике* (утврђивање Програма монетарне политике за 2014. годину, обавезна резерва банака код Народне банке Србије, утврђивање референтне каматне стопе Народне банке Србије, услови и начин спровођења операција на отвореном тржишту, услови и начин одобравања кредита за одржавање дневне ликвидности банака на основу залогe ХоВ, спровођење аукцијске куповине/продаје ХоВ и достављање

Народној банци Србије података о преконоћним позајмицама на међубанкарском новчаном тржишту);

- *девизни послови и односи са иностранством* (услови и начин обављања кредитних послова са иностранством у динарима, услови под којима и начин на који резиденти могу држати девизе код банке у иностранству, услови и начин обављања платног промета са иностранством, обављање послова између Народне банке Србије и Управе за трезор који се обављају преко система консолидованог рачуна трезора за девизна средства, начин и услови коришћења финансијских кредита из иностранства и начин пребијања дуговања и потраживања по основу кредитних послова са иностранством у девизама);

- *контрола пословања банака* (класификација билансне активе и ванбилансних ставки банке, стандарди управљања информационим системом финансијских институција, управљање ризицима банке, адекватност капитала банке, давање прелиминарног одобрења за оснивање банке, дозволе за рад банке и појединих сагласности Народне банке Србије и утврђивање критеријума за одређивање првокласне банке);

- *послови с готовином* (управљање токовима готовине, утврђивање послова платног промета у вези с готовином које може да обавља агент и услова за обављање тих послова, поступање с новцем за који постоји сумња да је фалсификован, обележја на основу којих се утврђује сличност медаља и жетона страном кованом новцу – еврџу, као и издавање, основна обележја и пуштање у оптицај кованог новца апоена од 1, 2, и 5 динара и новчаница апоена од 10, 20, 100 и 200 динара);

- *послови надзора добровољних пензијских фондова* (минимални услови организационе и техничке оспособљености друштва за управљање добровољним пензијским фондом и посредници друштва за управљање добровољним пензијским фондом);

- *статистика и извештавање* (достављање Народној банци Србије статистичких података о имовини и обавезама привредних друштава која се баве пословима факторинга и форфетинга, извештавање о кредитним пословима са иностранством);

- *јединствена тарифа по којој Народна банка Србије наплаћује накнаду за извршене услуге.*

VIII.2.2. Заступање пред судовима

У току 2013. године пред Уставним судом Републике Србије водио се један поступак, а пред Управним судом у току је било шест управних спорова. Пред привредним судовима водило се 26 парничних предмета, два поступка ликвидације, 38 поступака стечаја и 11 поступака по основу привредних преступа и прекршаја. Пред вишим судовима у току је било осам спорова. Пред судовима опште надлежности водило се 46 парница, као и 11 ванпарничних, два извршна и 13 кривичних поступака. Пред страним судовима водила су се четири парнична и један ванпарнични поступак. У области радних спорова у току је било 158 поступака пред судовима опште надлежности у парничном поступку и пет управних спорова.

VIII.2.3. Активности у вези са усклађеношћу пословања

У току 2013. године у Народној банци Србије донето је 38 унутрашњих општих аката из области радних односа, унутрашње организације и систематизације, организовања састанака и репрезентације, трезорског пословања, коришћења аутомобила и мобилних телефона, рачуноводства, интерне ревизије, одбране, заштите и унутрашњег реда, набавки и канцеларијског пословања.

Испитивана је усклађеност подзаконских аката Народне банке Србије из области контроле пословања банака са законима, као и међусобна усклађеност тих подзаконских аката, те састављен извештај о идентификованим и процењеним ризицима и мерама предложеним за њихово смањење и отклањање.

Континуирано су предузимане активности усмерене на унапређење етичких и професионалних стандарда понашања запослених, као и активности усмерене на испуњавање обавеза које за Народну банку Србије произлазе из Закона о Агенцији за борбу против корупције.

VIII. 2.4. Активности у вези с применом Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја

У току 2013. године Народној банци Србије поднето је укупно 95 захтева за приступ информацијама од јавног значаја, од чега је 85 усвојено или делимично усвојено, два су одбачена, а осам захтева је одбијено. Подносиоци највећег броја тих захтева били су грађани (68), затим медији (11), невладине организације и друга удружења грађана (11), органи власти (један) и остали (четири). У вези с поменутиим захтевима изјављено је укупно 14 жалби, од чега шест због непоступања по захтеву и осам због одбијања захтева.

Народна банка Србије је, у складу са чланом 43. Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја, Поверенику за информације од јавног значаја и заштиту података о личности доставила годишњи извештај о радњама и мерама предузетим током 2013. године ради примене тог закона.

VIII.2.5. Планови за 2014. годину

Народна банка Србије ће у току 2014. године учествовати у изради закона и других прописа којима ће се уредити област банкарског и финансијског система, а посебна пажња биће посвећена изради и припреми закона којима би се уредиле платне услуге, укључујући електронски новац, платни системи и коначност поравнања у платним системима и системима за поравнање ХоВ, као и пружање средстава финансијског обезбеђења. У 2014. години планирано је започињање рада на законском уређивању заштите корисника финансијских услуга на даљину. Предвиђено је и предузимање одговарајућих мера ради унапређења послова израде закона и других прописа из надлежности Народне банке Србије и праћења прописа Европске уније (нарочито имајући у виду учешће Народне банке Србије у преговорима о приступању Европској унији), као и развијање послова заступања Народне банке Србије пред судовима и усклађености пословања.

VIII.3. Заштита корисника финансијских услуга

У Народна банка Србије је у 2013. години грађанима активно пружала помоћ у остваривању њихових права поступањем по приговорима, посредовањем у решавању спорних односа и информисањем и едукацијом корисника финансијских услуга.

VIII.3.1. Поступање по обавештењима

У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2013. године примљено је 1.510 обавештења с приговорима на рад финансијских институција. Највећи број обавештења односио се на рад банака (83,7%). Највише обавештења односило се на кредите (57,72%), текуће рачуне (16,79%) и платне картице (13,22%). На рад друштава за осигурање упућено је 239 обавештења, од чега се највећи број односио на аутоодговорност (48,5%), животно осигурање (15,9%) и незгоде (7,5%).

Табела VIII.3.1.1. Број обавештења по даваоцима финансијских услуга у 2013.

Даваоци финанс. услуга	Јан.	Феб.	Март	Апр.	Мај	Јун	Јул	Авг.	Септ.	Окт.	Нов.	Дец.	Укупно	У %
Банке	98	88	104	124	92	83	108	96	115	122	94	139	1.263	83,6%
Друштва за осигурање	20	25	26	19	15	15	29	16	18	16	18	22	239	15,9%
Даваоци лизинга	1	1	1	0	0	1	1	0	1	0	0	2	8	0,5%
Друштва за управљање ДПФ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0%
Остало	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0%
УКУПНО	119	114	131	143	107	99	138	112	134	138	112	163	1.510	100%
Извор: НБС.														

Примљено је и 691 преурањено обавештење, упућено без претходног обраћања одговарајућој финансијској институцији.

VIII.3.2. Посредовања

У истом периоду заказано је 105 поступака посредовања, или за 22,8% мање него у истом периоду 2012. године, што указује да се већи број обавештења завршава у првој фази поступања по обавештењу корисника.

Табела VIII.3.2.1. Број поступака посредовања по даваоцима финансијских услуга у 2013.

Даваоци финансијских услуга	У току	Поравнања	Обуставе	Одустанци	Укупно
Банке	10	29	28	0	67
Друштва за осигурање	2	10	23	0	35
Даваоци лизинга	0	1	2	0	3
УКУПНО	12	40	53	0	105
Извор: НБС.					

Од укупног броја поступака посредовања, поступак је окончан у 93 случаја, при чему је у 43% окончаних поступака посредовања постигнут споразум између финансијских институција и њихових клијената.

Највећи број поступака посредовања односио се на спорне односе између банака и њихових клијената, и то по основу кредитних послова (41%), платних картица (11%) и текућег рачуна (5%). Када је реч о спорним односима између друштава за осигурање и њихових клијената, најбројнији су у области аутоодговорности (13%) и животног осигурања (9%).

VIII.3.3. Информисање корисника финансијских услуга

Народна банка Србије је у току 2013. године примила 597 питања корисника финансијских услуга у вези с финансијским услугама и њиховим правима по основу коришћења тих услуга. Највећи проценат питања односио се на рад банака (82,2%), и то у вези с кредитима (53,3%), текућим рачунима (8,9%) и девизном штедњом (4,4%).

Примљен је и 17.931 позив грађана телефонским путем, као и 1.188 питања електронским путем у вези с процедуром упућивања приговора на рад финансијских институција, висином девизног курса, заменом новчаница, принудном наплатом, платним прометом итд.

VIII.3.4. Финансијска едукација грађана

Током године одржано је пет едукативних трибина за грађане Београда, Кикинде и Крагујевца. Тим трибинама присуствовало је око 200 грађана. Финансијски производи и услуге представљени су кроз 15 презентација.

У току 2013. године, регионалним канцеларијама за финансијску едукацију обратила су се 1.664 грађанина. Највећи број питања која су грађани постављали односио се на банкарске услуге (51,8%). У области осигурања, највећи број питања грађана односио се на осигурање живота и аутоодговорност.

VIII.3.5. Планови за 2014. годину

Народна банка Србије ће у наредном периоду предузимати активности усмерене на унапређење механизма заштите корисника финансијских услуга и повећање транспарентности услова под којима финансијске институције нуде своје услуге, а све ради јачања поверења грађана у финансијски сектор.

Такође, наставиће се са активностима на усклађивању и унапређењу прописа из делокруга заштите корисника финансијских услуга с прописима Европске уније.

Наставиће се и са едукативним активностима одржавањем трибина/радионица широм Србије, израдом нових едукативних материјала и пружањем правовремених и адекватних информација с циљем подизања свести грађана о одговорном задуживању и управљању личним финансијама.

VIII.4. Послови супервизије информационих система

Како би се унапредио и успоставио систематичан и обједињен приступ супервизији информационих система свих финансијских институција које Народна банка Србије надзире, Извршни одбор Народне банке Србије је донео Одлуку о минималним стандардима управљања информационим системом финансијске институције. Том одлуком први пут су уређени стандарди у овој области. Одлука је представљена на стручним скуповима и састанцима са струковним удружењима финансијских институција.

Ради сагледавања реалног стања примене информационих технологија у финансијским институцијама, извршена је анализа спроведеног Упитника о информационом систему финансијске институције. Упитник је обухватио питања из следећих области: оквир за управљање информационим системом, управљање ризиком информационог система, ревизија и безбедност информационог система, континуитет пословања и опоравка активности у случају катастрофе, развој и одржавање информационог система, поверавање активности у вези са информационим системом трећим лицима и електронско банкарство. Резултати анализе пружили су значајне информације за сагледавање и оцену постојећег стања информационих система и управљања тим системима за сваку појединачну институцију и групу финансијских институција у целини. Поред тога, анализа је омогућила да се процени утицај који ће примена Одлуке о минималним стандардима управљања информационим системом финансијске институције имати на пословање ових институција.

VIII.4.1. Планови за 2014. годину

С обзиром на то да је успостављање поступка супервизије информационих система комплексан и континуиран процес у који је потребно уградити и прилагодити најбоље праксе централних банака и супервизорских тела, у 2014. години очекује се интензивна сарадња са супервизорима информационих система из земаља у окружењу и Европске уније. Планирано је спровођење непосредних контрола, континуирано праћење и процена ризика информационог система у финансијским институцијама, активности везане за развој методологије за спровођење непосредне контроле информационог система финансијске институције, приручника за анализу извештаја спољних ревизора у делу који се односи на информационе системе финансијских институција и смерница које ће детаљније појаснити очекивања у спровођењу Одлуке.

VIII.5. Послови из домена националне платне картице

У оквиру функције управљања системом националне платне картице и утврђивања стратегије развоја *DinaCard* система, Народна банка Србије утврђује стандарде, процедуре и документацију ради регулисања међусобних односа учесника у *DinaCard* систему, сарађује с банкама члановима *DinaCard* система на унапређењу пословања и развоју нових производа и сервиса, прати рад тог система са аспекта сигурности свих учесника, дефинише техничке стандарде и процедуре у *DinaCard* систему, управља и надгледа рад централног свича за ауторизацију трансакција у *DinaCard* систему и система за клиринг трансакција у *DinaCard* систему, пружа подршку банкама и процесорима у *DinaCard* систему и обавља друге оперативне послове у вези с пословањем тог система. Поред тога, учествује у анализи и изради прописа из области платних картица, сарађује са системима платних картица и другим релевантним институцијама и организацијама у земљи и иностранству ради праћења међународних прописа и иновација из домена пословања картичних система и обавља послове сетлмента за промет по платним картицама у *DinaCard*, *Visa* и *MasterCard* системима.

DinaCard систем основан је 2003. године као резултат сарадње Народне банке Србије и пословних банака. Од почетка рада до краја 2013. године у *DinaCard* систему укупно је остварено близу 236 млн трансакција и више од 700 млрд динара промета. У 2013. години, број трансакција у систему износио је нешто више од 37 млн, а остварени промет 114 млрд динара. Од тога, 66% трансакција и 33% промета остварено је на продајним местима (плаћање робе и услуга), док преостали део представљају трансакције подизања готовине. Доминантна је употреба дебитних платних картица, којима је у протеклој години остварено преко 95% трансакција и промета. На крају 2013. године на тржишту постоји 2,4 млн издатих *DinaCard* платних картица.

VIII.5.1. Основне активности

Основне активности Народне банке Србије у области управљања системом националне платне картице биле су:

- свичинг, клиринг и сетлмент по основу трансакција у *DinaCard* систему; сетлмент по основу трансакција насталих у Републици Србији у *Visa* и *MasterCard* системима платних картица;
- рад на пројекту миграције *DinaCard* платних картица с магнетном траком на платне картице с чипом. Током 2013. године настављено је са сертификацијама учесника у *DinaCard* систему за прелазак на чип технологију: обављена је сертификација процесорских кућа *First Data* и Еуронет за процесирање трансакција *DinaCard* чип картицама. Сprovedено је тестирање рада *DinaCard* картица с чипом на терминалима ван земље;
- израда свеобухватне и детаљне анализе домаћег и интернационалног тржишта платних картица и прописа у домену висине међубанкарских провизија у картичним системима;
- сарадња с пословним банкама и подршка приликом увођења нових производа у *DinaCard* систем;
- рад на примени стандарда за сигурност и заштиту пословања. Ради повећања сигурности података и усклађивања са општеприхваћеним

стандардима пословања картичних система, извршен је прелазак на криптографске кључеве двоструке дужине у раду с процесорима у *DinaCard* систему;

- рад на развоју могућности плаћања без присуства картице у *DinaCard* систему, првенствено дефинисањем лакшег и ефикаснијег начина регистрације за ова плаћања, али и увођењем нових сервиса плаћања;
- сарадња с представницима Управе за дигиталну агенду како би се омогућило плаћање националном картицом на Порталу еУправе;
- с циљем ублажавања ризика препознатих у *DinaCard* систему, измењен је систем тарифирања у *DinaCard* систему. Нови начин тарифирања заснован је на концепту активног издавања картица као предуслова за економски исплативо бављење пословима прихватања у *DinaCard* систему, по угледу на праксу интернационалних картичних система;
- праћење европских токова у области пословања картичних система кроз присуство на скуповима *European Switches Forum*, где се прате трендови у европским земљама у домену пословања националних картичних система, утицај регулативе на пословање платних картица и увођење нових сервиса и производа, као и кроз учешће у раду Берлин групе, међународног удружења фокусираног на развој техничких стандарда за процесирање трансакција платним картицама.

VIII.5.2. Планови за 2014. годину

Планови из области управљања националном платном картицом за 2014:

- наставак рада на увођењу *EMV* технологије у *DinaCard* систем. Током 2014. године наставиће се сарадња с банкама и процесорима на сертификацији за прихватање и издавање *DinaCard* картица с чипом;
- наставак сарадње с картичним системом *Discover Financial Services* на пољу активирања прихватања *DinaCard* картица на интернету на *DFS* прихватној мрежи;
- рад на примени стандарда за сигурност и заштиту пословања;
- тестирање аутоматског приступа свих учесника система;
- развој алтернативних канала плаћања – плаћања путем мобилног телефона и интернета; рад на унапређењу начина регистрације корисника и увођењу нових сервиса плаћања;
- развој нових производа и сервиса у *DinaCard* систему.
- наставак сарадње са Управом за дигиталну агенду у области плаћања *DinaCard* картицом на Порталу еУправе.

VIII.6. Послови принудне наплате

Послови принудне наплате обављају се у Народној банци Србије на основу члана 57. Закона о платном промету из 2003. године.

У 2013. години је од организационих јединица пореских управа, царине, судова, приватних извршитеља и осталих надлежних органа примљено, исконтролисано и евидентирано укупно 297.184 основа за принудну наплату. У односу на претходну годину, број примљених решења је смањен за 5,6%. Уједно је доносиоцима враћено укупно 23.279 решења због неисправности.

Од укупног броја примљених решења, на дужнике код којих се принудна наплата не спроводи електронски (синдикати, скупштине станара и остали који имају исте матичне бројеве) односи се 589 решења.

Више од половине примљених основа за принудну наплату чине решења примљена од привредних, основних и прекршајних судова, као и од приватних извршитеља. Посматрано према врсти примљених судских решења, знатан је број решења о одлагању извршења решења и обустави извршења. У структури решења примљених од организационих јединица републичких пореских управа и пореских јединица локалне самоуправе, евидентан је велики број решења о привременим мерама за обезбеђење наплате пореских потраживања забраном пореском обвезнику да новчане обавезе према трећим лицима измирује асигнацијом, цесијом, компензацијом и на други начин. У већини случајева, за већ блокиране дужнике у принудној наплати по решењима Пореске управе решења о привременој мери су сувишна с обзиром на то да дужник има раније евидентирану привремену меру.

Народна банка Србији у пословима принудне наплате поступа и по решењима судова о отварању, обустави и закључењу стечајног поступка над дужницима. У 2013. примљено је 196 решења о отварању, 587 решења о закључењу поступка стечаја, као и 12 решења о обустави поступка стечаја. Поред тога, знатно је повећан број примљених решења о отварању претходног стечајног поступка с мерама обезбеђења – 72 решења (повећање 500%) и решења о усвајању унапред припремљеног плана реорганизације – 100 решења (повећање 113%).

На захтев странака издају се потврде о броју дана неликвидности, укупном износу блокаде и редоследу одређеног налога у евиденцији неизвршених основа и налога блокираног дужника у принудној наплати, као и других података из базе података, који се наплаћују по тарифи Народне банке Србије. У 2013. години издате су 22.554 потврде. Без наплате накнаде издат је велики број потврда и података по захтеву надлежних државних органа и организација. Такође, дат је и велики број одговора на упите и захтеве странака упућених писмено и телефонским путем (30.990).

Поред тога, странкама је омогућено да преко веб-сајта Народне банке Србије добију одређене податке упитом у регистар блокираних дужника, регистар примљених неизвршених решења у принудној наплати и регистар меница и овлашћења.

У складу с прописима, принудна наплата доносиоце решења – привредне, основне судове и извршитеље свакодневно обавештава о решењима која су извршена у целости, као и о решењима која нису извршена у року од 15 дана од дана пријема у принудној наплати. Тако је у 2013. судовима достављено 251 обавештење. И поред редовног извештавања, велики је број појединачних захтева судова за достављање извештаја о спроведеној принудној наплати по решењима која су донели, а за која им је достављено обавештење да су у целости извршена. С тим у вези, у више наврата су обавештавани судови, а инициран је и одржан већи број састанака с председницима судова.

Сагласно одредбама Закона о привредним друштвима, Народна банка Србије је у 2013. Агенцији за привредне регистре доставила 14.068 захтева за брисање из регистра предузетника који су блокирани дуже од две године.

Имајући у виду број дужника у принудној наплати, Народна банка Србије је у 2013. спровела свеобухватну контролу досијеа дужника у погледу сређивања и успостављања реалне базе података о дужницима и

потраживањима поверилаца од дужника у принудној наплати. Те активности наставиће се и у наредном периоду, иако већина мера није у непосредној надлежности Народне банке Србије (ликвидација привредних субјеката кроз стечај и гашење радњи).

Инициран је и одржан већи број састанака с Пореском управом и судовима ради решавања конкретних проблема поступања принудне наплате по њиховим налозима, као и разматрања могућности и начина за електронску размену података и електронског повезивања. С тим циљем, реализован је пројекат пријема електронски послатих закључака које приватни извршитељи достављају у принудну наплату и који су са сертификованим електронским потписом. Како би се ажурирали подаци о дужницима у принудној наплати, са Агенцијом за привредне регистре успостављен је контакт и урађен споразум око размене података. Народна банка Србије ангажовала се и на успостављању контаката с другим надлежним регистарским органима ради добијања, повезивања и ажурирања података о привредним субјектима за чију регистрацију су они надлежни.

Поред тога, урађен је предлог новог закона којим би се уредили послови принудне наплате, тј. уредила принудна наплата новчаних средстава с рачуна дужника.

Посматрано у целини, сви планирани послови и задаци извршени су у потпуности и благовремено, а број рекламација и захтева странака за накнадну проверу података у бази принудне наплате сведен је на минимум.

У 2013. укупно је наплаћена накнада за извршене услуге принудне наплате у износу од 968 млн динара.

VIII.6.1. Планови за 2014. годину

Започети послови у вези са успостављањем контаката с другим надлежним регистарским органима (надлежна министарства, судови, коморе и др.) биће настављени и у наредној години с циљем ефикасније и комплексније размене података о привредним субјектима за чију регистрацију су они надлежни и који су од изузетног значаја за вршење принудне наплате. Такође, наставиће се активности на нормативној регулативи послова принудне наплате, као и активности на даљем и свеобухватном електронском повезивању и размени података с доносиоцима решења, пре свега судовима и пореским управама.

VIII.7. Интерна ревизија

Пракса интерне ревизије релативно је млада у нашој земљи и недовољно развијена, па је стратешко опредељење Народне банке Србије да, осим с домаћим прописима, рад интерне ревизије буде усклађен и са захтевима међународних стандарда професионалне праксе интерних ревизора међународно признатог Института интерних ревизора и Етичким кодексом професије интерне ревизије.

Народна банка Србије је донела Правилник о интерној ревизији Народне банке Србије, којим су дефинисани послови интерне ревизије у Народној банци Србије, обавезе основне организационе јединице у чијем су делокругу послови интерне ревизије, односно обавезе и одговорности других основних организационих јединица, Завода за израду новчаница и кованог новца –

Топчидер и филијала Народне банке Србије у вези са обављањем интерне ревизије, циљеви и предмети интерне ревизије и начин њеног обављања. Овим документом је усклађена организација рада Интерне ревизије са стандардима и Етичким кодексом професије интерне ревизије.

У току развоја интерне ревизије у Народној банци Србије, због потребе прецизнијег уређења начина рада, израђена је методологија у виду Упутства за рад, процедура и смерница, која се континуирано унапређује.

VIII.7.1. Основне активности

Основна улога интерне ревизије је да својом активношћу допринесе што ефикаснијем пословању Народне банке Србије, да идентификује ризике којима је изложена Народна банка Србије било у материјалном или у нематеријалном смислу, као и да вреднује адекватност система интерних контрола, односно да процени адекватност управљања ризицима, контроле и руковођења у Народној банци Србије.

Послови интерне ревизије обављају се у складу с годишњим планом о обављању интерне ревизије, који усваја Савет гувернера Народне банке Србије. Одређивање послова који ће бити предмет ревизије врши се на основу утврђене методологије. Методологија се заснива на препознавању и процени ризика, прикупљеним мишљењима руководиоца свих организационих јединица Народне банке Србије о ризицима и интерним контролама у пословним процесима из њиховог делокруга, као и на другим релевантним информацијама о ризичним подручјима.

Ради унапређења пословања Народне банке Србије, обавља се ревизија финансијског извештавања, усклађености пословања, оперативног обављања посла и информационих система и даје независно мишљење о питањима која су била предмет ревизије. Поред тога, прате се активности у примени препорука датих у извештајима о обављеној ревизији, које имају за циљ да допринесу унапређењу система интерних контрола и квалитета пословања у оквиру Народне банке Србије.

О обављеним ревизијама и сагледавању примене препорука у области интерне ревизије извештавају се руководиоци организационих јединица у којима је вршена ревизија, гувернер, директор Управе за надзор над финансијским институцијама, надлежни вицегувернер, генерални секретар и периодично Савет гувернера Народне банке Србије.

У току 2013. године обављено је укупно 45 активности (редовне ревизије, ревизије по налогу гувернера, накнадна сагледавања примене препорука, праћење реализације пројеката и других активности, поновна сагледавања примене препорука које при претходно извршеном сагледавању нису биле адекватно примењене, сагледавања усаглашености књиговодствених података и података из извештаја који се достављају ММФ-а и др.).

Приликом обављања редовних ревизија у току 2013. године сачињено је и са организационим јединицама усаглашено 120 препорука, а извршеним сагледавањем примене препорука утврђен је статус за 139 препорука које су дате у претходном периоду, а за које су рокови за примену истекли.

VIII.7.2. Остале активности

У току 2013. године вршено је усклађивање унутрашњих аката који се односе на рад интерне ревизије са изменом Закона о Народној банци Србије и међународним стандардима за обављање професије интерне ревизије.

У сарадњи с централном банком Холандије, у Народној банци Србије је организована међународна радионица из области интерне ревизије.

Својим учешћем у раду Удружења интерних ревизора Србије, Савета Коморе овлашћених ревизора и Националне комисије за рачуноводство при Министарству финансија, Народна банка Србије је активно доприносила промовисању професије интерне ревизије у Србији.

VIII.7.3. Планови за 2014. годину

Годишњим планом о обављању интерне ревизије у Народној банци Србије за 2014. годину, који је усвојио Савет гувернера, дефинисани су обим и предмети ревизија и других активности које ће бити обављене у организационим јединицама Народне банке Србије. Планиране су укупно 52 активности. Посебна пажња биће посвећена анализи управљања ризицима и начину контроле пословних процеса и функционисања система интерних контрола у оквиру ревизија планираних у организационим јединицама, и то у вези с монетарним операцијама, девизним пословима, контролом пословања банака и осигуравајућих друштава, информационим системима, пословањем с готовином, Заводом за израду новчаница и кованог новца, финансијским извештавањем, набавкама и пословима везаним за људске ресурсе.

Годишњим планом су утврђене и остале активности. Активности ће, као и до сада, бити усмерене на одржавање усклађености с међународно признатим стандардима професије интерне ревизије и најбољом праксом других централних банака, а тиме и на унапређење квалитета интерне ревизије и процеса управљања ризиком на нивоу Народне банке Србије.

VIII.8. Информациона технологија

У току 2013. године извршена је централизација ИТ функција у Народној банци Србије.

У домену апликативног развоја израђена су нова и допуњена постојећа апликативна решења за подршку следећим пословним процесима:

- финансијске стабилности,
- међународне инвестиционе позиције,
- обавезне резерве,
- кредитних олакшица,
- статистике финансијских рачуна,
- платног промета, и
- електронске размене података.

Народна банка Србије кроз послове информационе технологије обезбеђује пријем и обраду електронских извештаја од банака и других финансијских институција. У оквиру 306 различита типа извештаја, банке и друге финансијске институције су у 2013. години послале око 403.000 електронских извештаја са око 100 млн ставки. Настављено је одржавање регистра ималаца динарских рачуна у платном промету. На крају 2013. године у регистру је било 1.791.278 рачуна, од тога 735.513 активна. У регистру девизних рачуна резидената на крају године било је 285.539 рачуна, од тога 208.991 активан. У регистру меница и овлашћења, на крају године било је 4.763.780 меница и 1.140.947 овлашћења.

Уведени су нови и унапређени постојећи сервиси информационе технологије и одржаване су и унапређене рачунарске инфраструктуре и радно окружење крајњих корисника:

- пуштена је у рад нова, модулarna систем сала на једној од локација;
- реализован је пројекат реорганизације рачунарске мреже Народне банке Србије на две централне локације;
- урађена је миграција виртуалне инфраструктуре на нову верзију и проширење хардверске инфраструктуре;
- извршена је ревизија планова за опоравак на секундарној локацији (*Site Recovery Manager*);
- успостављена је конективност између Народне банке Србије и финансијских институција: Агенције за привредне регистре, Централног регистра за хартије од вредности, Комисија за хартије од вредности и Министарства финансија, на основу Споразума о сарадњи, а ради размене података са овим институцијама;
- завршене су активности на изради концепта и акционог плана за формирање мрежног оперативног центра (*Network Operation Center*);
- започета је пилот-фаза пројекта увођења софтвера отвореног кода у корисничко окружење Народне банке Србије с *Linux* оперативним системом и *LibreOffice* канцеларијским програмским пакетом.

VIII.8.1. Планови за 2014. годину

Најзначајнији послови у 2014. години које Народна банка Србије у домену информационе технологије планира да реализује су: развој нових апликативних *Business intelligence* решења као подршка процесима одлучивања и израда апликативних решења као подршка пословним процесима Народне банке Србије, наставак активности на обједињавању функција информационе технологије на нивоу Народне банке Србије, формирање мрежног оперативног центра, технолошко иновирање ИТ инфраструктуре, унапређење ИТ безбедности, наставак уређивања ИТ процеса, завршетак пројекта миграције са *Windows XP* на *Windows 7* оперативни систем у корисничком окружењу и наставак пројекта увођења софтвера отвореног кода у корисничко окружење Народне банке Србије.

VIII.9. Економска истраживања

Доношење одлука Извршног одбора и Савета Народне банке Србије током 2013. године заснивало се на резултатима бројних аналитичких и истраживачких активности, пре свега на анализи текућих макроекономских кретања и њиховим пројекцијама у наредном периоду.

На месечном нивоу вршена је анализа макроекономских кретања и израда показатеља инфлације, месечне пројекције инфлације, као и анализа главних фактора одступања остварења од краткорочне пројекције инфлације. Средњорочне пројекције инфлације су израђиване у тромесечној динамици и представљане члановима Извршног одбора, уз анализу главних ризика остварења циљане инфлације и утицаја на монетарну политику. На основу резултата анализа, члановима Извршног одбора представљане су оцене ефеката мера монетарне политике. Ради ефикасне комуникације с јавношћу, пројекције инфлације и анализе макроекономских кретања објављиване су тромесечно у Извештају о инфлацији. На сајту Народне банке Србије вршен је и пренос уживо прес-конференција поводом Извештаја о инфлацији како би се јавност упознала са основним разлозима доношења конкретних одлука Извршног одбора.

Као и раније, редовно је праћен утицај инструмената монетарне политике на инфлацију и економску активност путем канала трансмисионог механизма и оцењивана ефикасност монетарне политике.

У области монетарне стратегије и политике, акценат је био на анализи монетарних услова, кретањима на девизном тржишту и тржишту новца и капитала, инфлационим очекивањима и кредитној активности банака. Између осталог, вршена је анализа краткорочних и дугорочних детерминанти кретања курса динара, макроекономских детерминанти квалитета кредитног портфеља банака, а израђена је и методологија за Анкету о кредитној активности банака, чије спровођење је почело почетком 2014. Поред тога, унапређени су анализа кредитне активности банака и мерење и анализа очекивања економских субјеката. Анализирана је структура каматних маржи пословних банака на кредите привреди и становништву, као и монетарни показатељи (ценовни јаз, монетарни јаз и вишак) и други показатељи помоћу којих се оцењује утицај монетарних агрегата на потрошачке цене и економску активност.

У области текућих макроекономских анализа, поред инфлације, редовно су анализирана кретања у реалном сектору и на тржишту рада и вршена је средњорочна пројекција економске активности, као и агрегатне тражње и њених компонената. Процењиван је утицај различитих фактора на кретање економске активности попут резултата пољопривредне сезоне, кретања производње у аутомобилској и нафтној индустрији итд. Вршена је анализа и пројекција спољнотрговинских и платнобилансних кретања, као и анализа конкурентности извоза Србије. Такође, праћено је кретање водећег показатеља екстерне тражње, конструисаног на основу показатеља о економском расту наших главних спољнотрговинских партнера.

Анализиране су детерминанте фискалне политике и ефекти фискалних расхода на економску активност, инфлацију и платни биланс. Рађене су пројекције јавног дуга и оцењивана је његова одрживост у средњем року. Такође, анализирани су токови капитала, кретање спољног дуга и његова одрживост, а оцењен је и потенцијални ефекат приступања Европској унији на прилив СДИ. У редовној, тромесечној динамици, објављивани су Анализа дуга Републике Србије и Извештај о међународној инвестиционој позицији земље.

Настављено је континуирано праћење дешавања у међународном окружењу, пре свега макроекономских и финансијских показатеља земаља Европске уније и земаља у региону и оцењиван њихов ефекат на Србију. Такође, праћене су и активности других централних банака, с посебним нагласком на мере монетарне политике водећих централних банака.

Потребе за различитим економским анализама изискивале су неопходност даљег унапређења модела за средњорочне пројекције Народне банке Србије. Структура модела је ревидирана, поједини коефицијенти модела су рекалибрисани, а укључене су и нове променљиве како би се добила прецизнија пројекција инфлације, тј. повећала поузданост модела. Рађене су и друге моделске и економетријске анализе, попут оцене утицаја девизног курса на цене, оцене фактора, који, поред каматног диференцијала, утичу на кретање девизног курса, оцене потенцијалног производа и производног јаза. Поред тога, континуирано је рађено на унапређењу модела за краткорочну пројекцију инфлације како би се створио конзистентан аналитички оквир за предвиђање месечних стопа инфлације у кратком року. Унапређен је и модел за пројекцију БДП-а и започет развој модела који предвиђа кретања на тржишту рада.

Такође, настављене су активности усмерене на унапређење макроекономских анализа, пре свега развој новог модела опште економске равнотеже за високоевроизоване економије, са акцентом на финансијски сектор.

Настављена је и организација *истраживачких семинара*, на којима су до сада учешћа узели предавачи с водећих универзитета у Европи и САД, као и из других централних банака. Њихови радови објављивани су у водећим међународним часописима из области макроекономије, финансија и економетрије. Истраживачки семинари овог типа од великог су значаја за подизање стандарда економских истраживања у Србији, а њихов квалитет чини Народну банку Србије препознатљивом у европским размерама и доприноси јачању њеног кредибилитета у међународним оквирима.

У 2013. години на сајту Народне банке Србије објављена су два стручна рада: *Детаљан приказ десезонирања серије индустријске производње Србије методом X-12-ARIMA* и *Анализа макроекономских детерминанти квалитета кредитног портфела банака у Србији*. Такође, иницирано је и завршено неколико истраживачких пројеката, који ће бити објављени на веб-сајту Народне банке Србије у виду радних папира: пројекат *Непараметрички тест условне квантилне независности с применом на анализу системског значаја појединачних банака* – развија нову статистичку (непараметричку) методологију за тестирање условне квантилне независности која се може применити у низу ситуација, укључујући и анализу системског значаја појединачних банака; пројекат *Финансијска глобализација, стабилност мултинационалних банкарских мрежа и режими девизног курса* – проучава стабилност мултинационалних банкарских мрежа, посебно банкарских групација зоне евра и испитује утицај нивоа финансијске међузависности земаља и режима девизних курсева на стабилност ових групација; пројекат *Мерење нивоа усидрености инфлационих очекивања* – проучава промену нивоа усидрености инфлационих очекивања тржишних учесника у периоду 2009–2013; пројекат *Детерминанте нивоа евроизације у Србији у кратком и средњем року* – показује да су фактори који утичу на ниво евроизације у Србији веома различити у кратком и средњем року, те даје препоруке како би се ниво евроизације могао смањити у наредном периоду.

Запослени у Народној банци Србије су током године представили своја истраживања на неколико водећих светских конференција, и то на 57. Светском статистичком конгресу у Хонгконгу, 3. Међународној конференцији из области финансија у Москви, 5. конференцији Италијанског удружења економиста у Ђенови, 2. истраживачкој конференцији у централној банци

Македоније и др. Такође, радове су представљали и на више европских универзитета, као и у другим институцијама, попут централне банке Аустрије и Светске банке у Вашингтону.

VIII.9.1. Планови за 2014. годину

Ради пружања подршке монетарној политици, наставиће се рад на унапређењу аналитичких и истраживачких активности, као и на професионалном развоју запослених, што ће допринети јачању кредибилитета Народне банке Србије. Транспарентност у раду и ефикасна комуникација с јавношћу и даље ће бити од приоритетног значаја. Кључну улогу имаће главни инструмент комуникације Народне банке Србије с јавношћу – Извештај о инфлацији, друге публикације, стратешки документи и истраживачки радови. Посебан значај имаће презентације стручној и широј јавности, као и организовање и активно учествовање на домаћим и међународним трибинама и дискусијама о монетарној и економској политици.

Један од приоритета у 2014. години биће даље унапређење пројекција Народне банке Србије. Континуирано ће бити унапређивани краткорочни и средњорочни модели за пројекцију инфлације. Такође, наставиће се рад на усавршавању модела за пројекцију БДП-а како модела заснованог на показатељима (који се користи за предвиђање кретања БДП-а и његових компонената у наредном тромесечју), тако и макроеконометријског модела (који се користи за пројекцију БДП-а и његових компонената у наредних осам тромесечја). Сарадња са експертима централних банака Чешке и Велике Британије на развоју модела опште економске равнотеже завршена је у јануару 2013. План је да стручњаци Народне банке Србије наставе даљи рад на развоју и унапређењу тог модела и да га користе у анализама трансмисионог механизма монетарне политике. Такође, планира се да се у наредном периоду унапреди праћење кретања на тржишту рада, спроведе анализа структурне незапослености и унапреде пројекције у тој области. У тој области Народна банка Србије ће сарађивати с централном банком Норвешке.

У области монетарних анализа, у 2014. години планира се израда тромесечног извештаја о условима и кретањима на кредитном тржишту, краткорочних и средњорочних пројекција кредитне активности и индекса финансијских услова.

Активности Народне банке Србије усмерене на даљи развој економских истраживања биће настављене и у 2014. Подстицаће се објављивање истраживачких радних папира и међународно промовисање резултата тих радова. Неки од радова биће објављени на веб-сајту Народне банке Србије.

У плану је израда радног папира *Модел опште економске равнотеже за српску економију*, који ће бити објављен у сарадњи с централном банком Чешке. Такође, планира се и рад на следећим пројектима: *Реструктурирање јавног дуга и преливање ризика на финансијским тржиштима* – развија нову статистичку методологију за анализу утицаја званичних вести у вези с реструктурирањем јавног дуга земаља зоне евра на перцепцију ризика инвеститора у државне записе других земаља; *Вести и премије ризика земаља у развоју* – анализира утицај различитих типова вести у развијеним земљама на премије ризика у земљама у развоју, укључујући и Србију; *Утицај глобалних фактора на кретање девизног курса* – развија нову статистичку методологију за мерење утицаја кретања и новости на светским финансијским

тржиштима на курс динара према евр; *Структурне и цикличне детерминанте биланса текућег рачуна* – развија нову статистичку методологију за процену утицаја различитих фактора на дугорочне и краткорочне промене у билансу текућег рачуна.

VIII.10. Статистика

VIII.10.1. Статистички послови Народне банке Србије

Народна банка Србије прикупља, обрађује и објављује различите врсте статистичких података, у складу са Законом о званичној статистици. Подаци се прикупљају у области монетарне, финансијске и платнобилансне статистике, статистике међународне инвестиционе позиције и статистике каматних стопа. Поменуте статистике користе се у Народној банци Србије (за извештаје и анализе), а користе их и учесници на домаћем и иностраним финансијским тржиштима, медији, домаће и међународне финансијске институције, научни институти и шира јавност. Народна банка Србије сарађује с другим државним институцијама у координацији статистичких активности и припреми Програма званичне статистике, а активно је учествовала и у изради Плана званичне статистике за 2014. годину.

Ради побољшања квалитета података, њиховог пријема и контроле, као и смањења дуплирања извештавања, у току 2013. године покренут је вишегодишњи пројекат обједињеног извештавања банака према Народној банци Србије. Израђена је детаљна анализа свих података које банке шаљу Народној банци Србије не само за потребе статистике већ и за послове из домена контроле банака и монетарних операција. Радило се на осмишљавању најрационалнијег модела за пријем података који би се применио у наредним годинама.

Извештавање за потребе монетарне, финансијске и платнобилансне статистике и статистике међународне инвестиционе позиције Народна банка Србије заснива на подацима из директних и индиректних извештаја које добија од финансијских и нефинансијских институција. Током 2013. године Народна банка Србије је наставила с радом на аутоматизацији прикупљања и обраде статистичких података, чиме је обухват и квалитет података повећан, а процес добијања информације убрзан. Број јединица које извештавају знатно је повећан, па самим тим и квалитет израђених статистика.

Током 2013. године уложен је знатан напор како би се постојеће статистике прилагодиле извештајним захтевима међународних институција (ЕЦБ-а, Еуростата, ММФ-а, Светске банке, Конференције уједињених нација за трговину и развој и др.). Ради смањења оптерећења извештача и што бољег коришћења административних извора, у другој половини 2013. године Народна банка Србије је потписала Споразум о размени података с Министарством финансија, Комисијом за хартије од вредности, Централним регистром, депоом и клирингом хартија од вредности и Агенцијом за привредне регистре. Циљ овог споразума је двосмерна размена података ради израде нових статистика и побољшања постојећих, нарочито формирања статистике ХоВ и статистике финансијских рачуна. Почетком априла 2013. Народна банка Србије и Национална корпорација за осигурање стамбених кредита потписале су Споразум о сарадњи у области размене података с циљем израде статистике сектора осигурања и статистике тромесечних и годишњих финансијских рачуна Републике Србије.

Такође, ради израде статистике годишњих и тромесечних финансијских рачуна Републике Србије, током 2013. године покренута је иницијатива да банке, друштва за осигурање и штедно-кредитне задруге у стечају/ликвидацији, као и фондови социјалног осигурања, достављају Народној банци Србије податке.

Током 2013. започет је пројекат развијања статистике ХоВ. Један од првих корака било је преузимање неопходних података из базе Централног регистра, депоа и клиринга хартија од вредности, након чега се приступило информатичком повезивању података, у складу са европским прописима и праксом.

Представници Народне банке Србије су током године учествовали у раду више радних група у земљи и иностранству из области статистике платног биланса и финансијских рачуна. Настављен је рад у редовним радним групама с Републичким заводом за статистику. Редовно су присуствовали раду радних група и Комитета за монетарну, финансијску и платнобилансну статистику при Еуростату. Такође је, интензивирањем је рад у оквиру Ирвин–Фишеровог комитета и *BIS*-а у радној групи на тему размене података.

VIII.10.2. Планови за 2014. годину

Ради ревизије и реализације Националног програма за усвајање правних тековина Европске уније, у току 2014. године интензивираће се рад на усклађивању свих домаћих статистичких прописа и методологија с прописима Европске уније који регулишу обавезе извештавања земаља чланица у области монетарне, финансијске и платнобилансне статистике. Представници Народне банке Србије ангажовани су у оквиру тачке 18 (Статистика) с представницима Републичког завода за статистику и надлежним министарствима. За 2014. годину планиран је завршетак предлога динамике усаглашавања домаћих статистичких прописа из надлежности Народне банке Србије, на основу експланаторних и билатералних скрининга, након чега ће се наставити преговори са Европском унијом о испуњењу услова по овим тачкама.

У 2014. години планира се даље усаглашавање са стандардима Европске уније и најбољом међународном праксом у области монетарне, финансијске и платнобилансне статистике и статистике међународне инвестиционе позиције, у складу са усвојеним акционим плановима. У области статистике платног биланса, акценат ће бити на усклађивању с *Приручником ММФ-а за платни биланс и међународну инвестициону позицију*, бр. 6 и доношење подзаконских аката за јачање система директног извештавања. У оквиру даљег развоја система директног извештавања, посебна пажња биће посвећена подизању сигурности у процесу слања података на виши ниво и смањивању трошкова извештавања. У области монетарне и финансијске статистике, планира се измена постојећег контног оквира банака, којим би требало да се задовоље међународни стандарди, а користиће се и за аналитичке потребе. Планирано је и да се настави с радом на формирању статистика: финансијских рачуна, статистике лизинг, факторинг и форфетинг компанија, друштава за осигурање, статистике ХоВ и услова финансирања и пословања малих и средњих предузећа.

Сва планирана унапређења статистичких области, укључујући и секторизацију статистичких јединица, биће заснована на стандардима *ESA* 2010, која би требало да ступе на снагу у земљама чланицама Европске уније у септембру 2014. године.

VIII.11. Информисање јавности

VIII.11.1. Односи с јавношћу

Информисање шире јавности о пословању и активностима централне банке одвијало се путем редовних активности с медијима, од којих су најважнији: саопштења за јавност, одговори на новинарска питања и организација интервјуа, телевизијских и радијских гостовања, прес-конференција, брифинга за новинаре и репортажа.

Организоване су три прес-конференције гувернера, прес-конференција вицегувернера задуженог за монетарну политику, четири презентације за стручну и медијску јавност Извештаја о инфлацији, прес-конференција поводом завршетка Краткорочног твининг пројекта о развоју капацитета људских ресурса, прес-конференција поводом завршетка заједничког пројекта Народне банке Србије, Европске уније и ЕЦБ-а „Јачање институционалних капацитета Народне банке Србије“, брифинг за новинаре о препорукама Народне банке Србије у вези са стамбеним кредитима индексираним у швајцарским францима и променљивим маржама. Такође, обезбеђена је и медијска подршка почетку разговора с мисијом ММФ-а током њихова два боравка у Србији, округлом столу на тему „Режим и политика девизног курса у Србији“, оснивању Комитета за финансијску стабилност, као и отварању многобројних изложби које су гостовале у изложбеном простору Народне банке Србије.

VIII.11.2. Активности Центра за посетиоце

Народна банка Србије је у току 2013. године наставила сарадњу с домаћим и страним културним, просветним и научним институцијама, стручним и хуманитарним удружењима, амбасадама и културним центрима. Изложбене поставке, едукативне програме и културно-образовне садржаје за ширу јавност пратило је 34.676 особа. Традиционално, Народна банка Србије је учествовала у културним манифестацијама „Међународни дан франкофоније“, „Ноћ музеја“, „Дани европске баштине“ и „Фестивал науке“. Организовала је и манифестацију „Дан отворених врата“ и уступала изложбени простор хола зграде на Славији за организацију 11 манифестација с различитим културним и друштвеним садржајима. Такође, Народна банка Србије је остварила сарадњу и с Музејом града Београда и учествовала у реализацији изложбе и пратећег програма „Константин А. Јовановић: Архитекта великог формата“ поводом обележавања 165 година од рођења чувеног архитекте, који је, између осталог, пројектовао и зграду Народне банке Србије.

Поводом обележавања 129-годишњице од почетка рада Народне банке Србије, у холу зграде у Немањиној отворена је изложба „Српски новац од XIII до XXI века“, која је, ради промовисања националне културе, прошле године гостовала у згради Мисије Републике Србије при Европској унији у Бриселу.

Поводом обележавања 135-годишњице постојања Задужбине Илије Милосављевића Коларца, Народној банци Србије додељена је плакета за изузетно улагање у знање запослених и посвећеност унапређењу њихових компетенција из области страних језика.

Изложбени простор Народне банке Србије у Улици краља Петра током целе године организовано су посећивала деца из вртића, ученици основних и средњих школа и студенти високошколских установа из Београда и унутрашњости, полазници летње праксе, гости Народне банке Србије (домаћи и иностранци), учесници семинара и студијских програма, као и грађани, који су индивидуално или у групама, долазили да погледају изложбене садржаје.

VIII.11.3. Финансијска едукација деце и омладине

Програми финансијског образовања усмерени су на развијање свести младих о значају новца, његовој улози, вредностима и предностима управљања финансијским производима.

Са жељом да финансијско образовање учини доступним што већем броју деце и омладине, Народна банка Србије, у сарадњи с културно-образовним институцијама, организује едукативне трибине и радионице широм Србије. У току 2013. године одржано је укупно 50 радионица („Динар наш новац“, „Мој буџет и ја“, „Знаменити Срби на динарским оптицајним новчаницама“ и „Моје финансије“) и осам турнира у едукативној игри „Монетура“ како у градовима широм Србије, тако и у седишту Народне банке Србије.

Такође, у марту 2013. године Народна банка Србије је учествовала у „Светској недељи новца“ (*Global Money Week*), манифестацији која је покренута на иницијативу Међународног покрета за финансијску едукацију деце и омладине с циљем финансијског описмењавања деце и омладине широм света.

VIII.11.4. Публикације и веб-сајт

На веб-сајту Народне банке Србије током 2013. објављени су Годишњи извештај о пословању и резултатима рада, Годишњи извештај о стабилности финансијског система, Годишњи извештај о монетарној политици за претходну годину, као и Полугодишњи извештај о монетарној политици за текућу годину.

На веб-сајту су објављена месечна издања Статистичког билтена, тромесечни извештаји о банкарском сектору, надзору финансијског лизинга, пословима надзора над обављањем делатности осигурања и надзора друштава за управљање добровољним пензијским фондовима, као и о активностима у области заштите корисника. Такође, на веб-сајту су тромесечно објављивани Анализа дуга Републике Србије, Извештај о динаризацији финансијског система и Извештај о инфлацији. Презентације Извештаја о инфлацији у 2013. години емитоване су уживо преко званичног сајта Народне банке Србије (*live stream*).

Све активности Народне банке Србије од значаја за јавност пропраћене су објављеним саопштењима, информацијама и подацима на званичном веб-сајту и његовим поддоменима.

Сви штампани и електронски садржаји који се публикују за јавност припремају се на српском и енглеском језику.

VIII.11.5. Планови за 2014. годину

Планира се технолошко унапређење интернет домена и поддомена Народне банке Србије.

Планира се интензивнија промоција изложбених и едукативних активности у јавности, ширење мреже сарадника за реализацију програма финансијског образовања за децу и омладину, као и њихово даље развијање.

Такође, планира се израда Националне стратегије за финансијску едукацију и успостављање сарадње с Министарством просвете, науке и технолошког развоја на сертификацији приручника за наставу. Такође, радиће се и на едукацији наставника и институционализацији програма финансијске едукације ради њиховог увођења у наставни програм у основним и средњим школама.

Поред тога, планира се успостављање сарадње с Министарством спољних послова с циљем међународне промоције српске културе и баштине. У складу с тим, у плану је постављање изложбе „Српски новац од XIII до XXI века“ у иностранству.

VIII.12. Организациона структура и људски ресурси у Народној банци Србије

VIII.12.1. Организационе промене и број запослених у 2013. години

У Народној банци Србије су у 2013. години донети нови унутрашњи општи акти о организацији и систематизацији радних места. Правилником о унутрашњој организацији Народне банке Србије укинута су следеће организационе јединице: Канцеларија главног економисте, Канцеларија за контакте с привредницима и Центар за унапређење финансијског система. У Директорату за економска истраживања и статистику Одсек за међународну економску анализу постао је група, Одсек за процесуирање статистичких података је укинут, а у оквиру Одељења за монетарну и финансијску статистику формиран је Одсек за обраду података и пројектовање статистичког система. У Сектору за међународну сарадњу, у оквиру Одељења за кредитне односе са иностранством, Одсек за евидентирање страних кредита постао је Одсек за праћење извештавања о кредитним пословима са иностранством, а Одељење за револвинг кредите Републике Србије трансформисано је у одсек. У оквиру Сектора за платни систем, Одељење за методологију и развој и за управљање ризицима трансформисано је у Одсек за методологију и развој платног система, Одељење за надгледање платног система постало је одсек, а Одељење за оперативне послове платног система постало је Одељење за оперативне послове и управљање ризицима платног система. У Сектору за послове с готовином укинута је Група за нумизматику. У Националном центру за платне картице, Одељење за оперативне послове постало је Одељење за производе и пословну подршку, а Одељење за техничке послове променило је назив у Одсек за технологију и развој. У Кабинету гувернера укинут је Одсек за односе с јавношћу, који је утврђен у оквиру Одељења за комуникације, а Одсек за интерну комуникацију и друштвену одговорност постао је група. Организациона јединица Усклађеност пословања и послови контроле оперативног ризика је укинута, а послови су премештени у Одсек за усклађеност пословања, који је формиран у оквиру Дирекције за

законодавно-правне послове. Одељење за заступање Народне банке Србије променило је назив у Одељење за заступање. У Дирекцији за рачуноводство и финансије, Одељење за платни промет и администрацију апликација променило је назив у Одсек за платни промет, у оквиру кога су утврђене Група за платни промет и Група за администрацију приступа, обраде и административне послове. У оквиру Дирекције за рачуноводство и финансије формирана је нова организациона јединица – Одељење за финансијско извештавање и планирање. Информациона технологија је променила назив у Сектор за информационе технологије. У оквиру овог сектора, Група за контролу квалитета и безбедности информационих система променила је назив у Групу за контролу и унапређење ИТ процеса и сервиса, а утврђене су и две нове организационе јединице: Група за планирање и управљање ресурсима информационог система и Група за безбедност информационог система. У Људским ресурсима је укинута Група за организацију послова, а у оквиру Одељења за радне односе и запошљавање утврђене су Група за подршку пословању и Група за евиденције у области рада. У Одељењу за зараде и погодности укинут је Одсек за обрачун зарада запослених, а Одељење за обуку и развој трансформисано је у одсек. Такође, у Људским ресурсима је утврђена Група за безбедност и здравље на раду. Општи послови су променили назив у Дирекцију за опште послове са следећим ужим организационим јединицама: Одељење за одржавање са Одсеком за текуће одржавање, Групом за централни систем за надзор и управљање, Групом за одржавање и Групом за техничку подршку; Одељење за обезбеђење са Одсеком за физичко-техничко обезбеђење и заштиту од пожара; Одељење за управљање имовином са Одсеком за управљање основним средствима, инвентаром и магацинским пословањем и Службом за послове возног парка; Одељење за управљање документима са Одсеком за архивске послове, Одсеком за канцеларијско пословање и Одсеком за библиотеку; Одељење за угоститељске послове с Групом за услуге ресторана, Групом за услуге Пословно-рекреативног центра Топчидер, Групом за услуге одмаралишта Лептерија и Групом за услуге кафе-кухиња. У Центру за набавке, Одељење за план набавки, извештавање и улазне рачуне променило је назив у Одсек за план набавки и извештавање.

У Управи за надзор над финансијским институцијама утврђене су следеће основне организационе јединице: Сектор за контролу пословања банака, Сектор за надзор над обављањем делатности осигурања, Центар за супервизију информационих система и Центар за заштиту и едукацију корисника финансијских услуга.

У оквиру Сектора за контролу пословања банака, Одељење за правна питања променило је назив у Одељење за лиценцирање и мере, у оквиру кога се налазе Одсек за лиценцирање и Група за корективне и принудне мере. Одељење за истраживање и развој променило је назив у Одељење за анализу и регулативу банкарског сектора, у оквиру кога се налазе Одсек за анализу стања и трендова у банкарском сектору, Одсек за развој и примену квантитативних модела у контроли пословања банака и Одсек за прописе у банкарском сектору.

Сектор за надзор над делатношћу добровољних пензијских фондова укинут је, а послови који су били у том сектору пренети су у Одељење за надзор над делатношћу добровољних пензијских фондова, које је формирано у оквиру Сектора за надзор над обављањем делатности осигурања. У оквиру Одељења за надзор над делатношћу добровољних пензијских фондова налазе

се Одсек за надзор над делатношћу добровољних пензијских фондова и Група за тржишне ризике. Група за организацију и спровођење стручног испита за обављање послова посредовања, односно заступања у осигурања је укинута.

У Центру за заштиту и едукацију корисника финансијских услуга, Одељење за едукацију корисника финансијских услуга променило је назив у Одсек за едукацију корисника финансијских услуга.

У Филијали у Ужицу укинута је Група за едукацију корисника финансијских услуга.

У Заводу за израду новчаница и кованог новца – Топчидер, у Дирекцији за припрему утврђен је Одсек за припрему боја. У Дирекцији за производњу новчаница, Погон за припрему боја и раствора променио је назив у Погон за припрему раствора и обраду отпадних вода. У Дирекцији за производњу кованог новца укинут је Уметнички студио за оптицајни и пригодни ковани новац, док је у Дирекцији за продају укинут Одсек за продају на страном тржишту.

Табела VIII.12.1.1. Упоредни преглед броја запослених

Организациони део	31. децембар 2012.			Организациони део	31. децембар 2013.			Промена (у %) (8–4):4
	Неодређено време	Одређено време	Укупно (2+3)		Неодређено време	Одређено време	Укупно (6+7)	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
НБС – седиште	1.269	17	1.286	Основне организационе јединице	1.083	54	1.137	
				Управа за надзор над финансијским институцијама	189	2	191	
Укупно Основне организационе јединице и Управа за надзор над финансијским институцијама:					1.272	56	1.328	3,27
Филијала у Београду	105	-	105		109	1	110	4,76
Филијала у Новом Саду	93	-	93		96	7	103	10,75
Филијала у Нишу	33	-	33		36	-	36	9,09
Филијала у Крагујевцу	50	-	50		48	-	48	-4,00
Филијала у Ужицу	31	-	31		31	-	31	-
ЗИН	587	41	628		565	59	624	-0,64
Укупно у НБС:	2.168	58	2.226		2.157	123	2.280	2,42
Извор: НБС.								

VIII.12.2. Квалификациона и старосна структура запослених

У погледу квалификационе структуре запослених, а у складу са одредбама Закона о високом образовању које се односе на врсту и степен образовања, на дан 31. децембра 2013. године у Народној банци Србије је било 13 запослених с трећим степеном високог образовања, 906 запослених с другим степеном високог образовања и 201 запослених с првим степеном високог образовања. Са средњим образовањем је било 977 запослених, а са

основним 60 запослених. У односу на претходну годину, приметно је повећање броја запослених с другим и првим степеном високог образовања, као и смањење броја запослених са средњим образовањем, док је број запослених са основним образовањем остао непромењен.

У току 2013. године, у Народну банку Србије примљена су и три лица с другим степеном високог образовања у својству приправника.

Табела VIII.12.2.1. Број запослених по квалификационој структури

31. децембар 2013.						
Организациони део	Високо образовање			Средње образовање	Основно образовање	Укупно
	III степ.	II степ.	I степ.			
1	2	3	4	5	6	7
Основне организационе јединице	9	568	116	376	14	1083
Управа за надзор над финансијским институцијама	2	170	5	12	0	189
Филијала у Београду	1	17	8	80	3	109
Филијала у Новом Саду	0	18	10	66	2	96
Филијала у Нишу	0	9	7	19	1	36
Филијала у Крагујевцу	0	12	5	29	2	48
Филијала у Ужицу	0	8	3	17	3	31
ЗИН	1	104	47	378	35	565
Укупно у НБС:	13	906	201	977	60	2.157
Извор: НБС.						

Као и у претходних неколико година, у погледу старосне структуре, две најзаступљеније категорије запослених у 2013. години су запослени старости између 50 и 60 година (39,59%) и између 40 и 50 година (31,11%). Просечна старост запослених је 47,29 година, што је на нивоу просечне старости у 2012. и 2011. години.

Од укупног броја запослених на неодређено време, њих 45,85% су мушког, а 54,15% женског пола.

Табела VIII.12.2.2. Старосна структура запослених

Организациони део	31. децембар 2013.							Просек година старости
	До 20	20 до 30	30 до 40	40 до 50	50 до 60	Преко 60	Укупно	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Основне организационе јединице	0	53	241	336	394	59	1.083	47,04
Управа за надзор над финансијским институцијама	0	38	77	29	36	9	189	40,20
Филијала у Београду	0	1	17	29	59	3	109	49,71
Филијала у Новом Саду	0	2	9	29	53	3	96	50,08
Филијала у Нишу	0	0	2	11	18	5	36	52,19
Филијала у Крагујевцу	0	0	5	7	30	6	48	52,60
Филијала у Ужицу	0	0	2	6	21	2	34	52,58
ЗИН	0	22	68	224	243	8	565	48,14
Укупно у НБС:	0	116	421	671	854	95	2.157	47,29
У %	0,00	5,38	19,52	31,11	39,59	4,40	100,00	
Извор: НБС.								

VIII.12.3. Образовање, стручно оспособљавање и усавршавање запослених и летња пракса студената

Ради даљег развијања и унапређења стручних способности запослених, Народна банка Србије омогућила је похађање академских и струковних студија, као обуку за стицање различитих професионалних звања и сертификата. Поред похађања семинара, конференција, курсева и радионица у земљи, запослени су захваљујући стручно-техничкој сарадњи с другим централним банкама и међународним финансијским и образовним институцијама имали могућност да унапреде знања, размене искуства и упознају се с најбољом праксом у различитим областима пословања.

У сарадњи с централном банком Холандије, Народна банка Србије је организовала међународни семинар у Београду из области интерне ревизије у централним банкама. Поред тога, у Народној банци Србије су организована два регионална семинара – на тему контроле банака с централном банком Немачке и на тему функције усклађености у централним банкама с предавачима из централних банака Холандије, Чешке, Немачке и Аустрије.

Радионице које изводе интерни тренери организоване су за запослене у основним организационим јединицама и филијалама. Циљ радионица је унапређење личних вештина запослених у областима тимског рада, пословне комуникације, презентацијских вештина и управљања стресом.

У Народној банци Србије у радни однос на неодређено време примљена су четири приправника, који се уз надзор ментора, по Програму који доноси гувернер, у трајању од једне године стручно оспособљавају за самосталан рад.

У периоду од 1. јула до 31. августа Народна банка Србије је организовала летњу праксу за 29 студената завршних година факултета универзитета у Србији, као и за три студента који студирају у иностранству.

Како би се унапредила политика управљања људским ресурсима, спроведен је Твининг пројекат у трајању од шест месеци, уз финансијску подршку из претприступних фондова за европске интеграције. Пројектом је обезбеђена стручно-техничка помоћ у виду анализе и препорука стручњака централних банака Немачке и Чешке Републике.

Табела VIII.12.3.1. Образовање, усавршавање и стручно оспособљавање запослених

2013.	
Вид образовања, усавршавања и стручног оспособљавања	Број запослених
Образовање	
Студије првог степена	3
Студије другог степена – мастер и специјалистичке студије	7
Студије трећег степена – докторске студије	8
Стручна обука, лиценце, сертификати	13
Усавршавање	
Семинари, радионице, саветовања и конференције у земљи	161
Семинари, радионице, саветовања, студијске посете и конференције у иностранству	282
Семинари у НБС организовани у оквиру билатералне сарадње са страним централним банкама	115
Интерни тренинзи	31
Стручно оспособљавање	
Обука за приправнике	6
Летња пракса	
Пракса студената универзитета из земље и иностранства у периоду јул–август	32
Извор: НБС.	

VIII.12.4. Планови за 2014. годину

У 2014. години спроводиће се активности обуке запослених, у складу с Годишњим планом образовања и усавршавања. Такође, планирана је реализација већег броја студијских посета европским централним банкама с циљем размене знања и искустава о унапред утврђеним темама и областима. У плану је и спровођење регионалног семинара у сарадњи са ЕЦБ-ом на тему статистике.

С обзиром на то да је активно учешће Народне банке Србије предвиђено у свим етапама тока преговора за чланство у Европској унији, планиран је већи број обука за запослене ангазоване у овом процесу.

Народна банка Србије планира да, по дванаести пут, организује летњу праксу за студенте који похађају трећу, четврту или пету годину академских студија, чијим ће завршетком остварити 240, односно 300 ЕСПБ бодова.

VIII.13. Филијале Народне банке Србије

VIII.13.1. Трезорско и благајничко пословање

Филијала у Београду

Филијала у Београду је у 2013. години у процесу управљања токовима новца и других вредности обављала послове пријема и предаје готовог новца, ефективног страног новца и јединствених меничних бланкета банкама, послове пријема ефективног страног новца од државних органа, послове продаје пригодног кованог новца и послове са оставама.

Укупне уплате готовог новца од банака (4.102 трансакције у износу 209,7 млрд динара) и укупне исплате банкама (4.714 трансакција у износу 261,8 млрд динара) веће су него у прошлој години, уз већи раст исплата. Истовремено, уплате и исплате ефективног страног новца банкама су за трећину мање у поређењу са 2012. годином. Од државних органа примљено је укупно 2,5 млн евра, што је такође мање него у прошлој години.

Филијала у Београду обрађује највећи део готовог новца (535,7 млн комада новчаница, односно 442,0 млрд динара), као и сав ефективни страни новац (7,6 млн комада новчаница, односно 472,9 млн евра) примљен од банака на територији Републике Србије.

Учешће неподобних новчаница, које су у поступку обраде поништене и уништене (14,4%), мало је веће него у прошлој години (10,8%). Њихова укупна вредност је 29,3 млрд динара, односно 74,0 млн комада новчаница, што је за око 60% више него у прошлој години.

Табела VIII.13.1.1. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Београду
(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2013.	Индекс 2013/2012.
	У 2012.	У 2013.		
Уплате готовог новца банака	187.804.097.880	209.677.717.678	209.677.717.678	111,6
Исплате готовог новца банкама	211.517.216.006	261.788.830.690	261.788.830.690	123,8
Уплате ЕСН од банака	73.886.281*	48.565.692*	5.567.672.919**	65,7
Уплате ЕСН од државних органа	2.855.738*	2.511.821*	287.960.434**	88,0
Исплате ЕСН банкама	258.815.529*	166.768.732*	19.118.717.651**	64,4
УКУПНО			496.440.899.373	
* У еврима.				
** У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу за ефективни страни новац на дан 31. децембра 2013.				
Извор: НБС.				

У 2013. обрађено је 7,6 млн комада новчаница ефективног страног новца, у износу 54,2 млрд динара, што је преко два пута више него у 2012. години.

На експертизу под сумњом да су фалсификат послато је 2.396 новчаница готовог новца и 221 новчаница ефективног страног новца.

Поред тога, Филијала је банкама комисионарима предала меничне бланкете, у износу 80,9 млн динара, имала две продаје пригодног кованог новца, у износу 46.722,00 динара, примила 12 и издала 35 остава.

Табела VIII.13.1.2. **Послови обраде готовог новца и ефективног страног новца – Филијала у Београду**

(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Обрађено		Укупно у 2013.	Индекс 2013/2012.
	У 2012.	У 2013.		
Обрада готовог новца				
- номинална вредност	332.494.994.144	441.992.799.902	441.992.799.902	132,9
- број комада	425.389.798	535.676.899	535.676.899	125,9
Обрада ЕСН				
- номинална вредност	218.788.827*	472.859.653*	54.209.623.587**	216,1
- број комада	3.373.562	7.564.500	7.564.500	224,2
УКУПНО				
- номинална вредност			496.202.423.489	
- број комада			543.241.399	

* У еврима.

** У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу за ефективни страни новац на дан 31. децембра 2013.
Извор: НБС.*Филијала у Новом Саду*

У Филијали у Новом Саду је у 2013. години остварено 4.028 трансакција уплата и исплата готовог новца с банкама и Управом за трезор и 591 трансакција уплата и исплата ефективног страног новца с банкама, царинским, судским и другим државним органима, у укупној вредности од 109,6 млрд динара. Сав ефективни страни новац примљен од царинских, судских и других државних органа обрађен је приликом пријема на благајнама Филијале. У посматраном периоду, у Филијали је у оквиру трезорског пословања евидентиран и пријем једне оставе по основу девизног прекршаја.

Табела VIII.13.1.3. **Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Новом Саду**

(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2013.	Индекс 2013/2012.
	У 2012.	У 2013.		
Уплате готовог новца	56.496.684.500	59.980.576.500	59.980.576.500	106,2
Исплате готовог новца	44.519.020.000	38.761.035.000	38.761.035.000	87,1
Уплате ЕСН од банака	65.498.950*	82.213.681*	9.424.976.350**	125,5
Уплате ЕСН од државних органа	4.271.172*	2.479.343*	284.231.910**	58,0
Исплате ЕСН банкама	22.291.886*	9.766.682*	1.119.652.452**	43,8
УКУПНО			109.570.472.212	

* У еврима.

** У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу за ефективни страни новац на дан 31. децембра 2013.
Извор: НБС.

Поред тога, Филијала је у оквиру благајничког пословања банкама комисионарима извршила предају 406.000 меничних бланкета, у номиналном износу од 20,3 млн динара. Такође, у 18 трансакција физичким и правним лицима продато је 150 паковања пригодног кованог новца и вакуумираних паковања кованог новца издања Народне банке Југославије и Народне банке Србије, у укупном износу од 406.400 динара. На благајнама Филијале примљено је 783 комада новчаница готовог и ефективног страног новца под сумњом да су фалсификат, обојене или да не испуњавају услов за замену. Новчанице су прослеђене на експертизу Одељењу за националне центре за борбу против фалсификовања и за анализу новчаница и кованог новца.

Током посматраног периода, предмет обраде готовог новца био је сав новац примљен од банака и Управе за трезор на благајнама Филијале у Новом Саду, али и новац који је уплаћен на благајнама других филијала у систему Народне банке Србије. Укупно је обрађено 116,3 млрд динара, што је за 39,7% више у односу на претходну годину, односно 151,8 млн комада новчаница, или 11,4% више него у 2012. години. У поступку обраде извршен је поништај 21,5 млн комада новчаница готовог новца, у укупном износу од 7,1 млрд динара, и издвојено 92 комада новчаница, које су послате на даљу експертизу. У поступку обраде издвојено је и 223 комада ваноптицајних новчаница којима је истекао рок замене.

Филијала у Нишу

Филијала у Нишу је у 2013. години у делу управљања токовима готовине пријемом и предајом готовог и ефективног страног новца комитентима (банке и државни органи) остварила обим пословања у укупној вредности од 143,4 млрд динара.

Табела VIII.13.1.4. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Нишу

(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2013.	Индекс 2013/2012.
	У 2012.	У 2013.		
Уплате готовог новца	62.694.207.000	64.630.268.000	64.630.268.000	103,2
Исплате готовог новца	68.696.833.488	66.947.218.000	66.947.218.000	97,4
Уплате ЕСН од банака	134.626.360*	87.235.415*	10.000.851.170**	64,8
Уплате ЕСН од државних органа	4.233.593*	2.960.035*	339.344.628**	69,9
Исплате ЕСН банкама	29.564.212*	12.958.649*	1.485.606.734**	43,8
УКУПНО			143.403.288.532	

* У еврима.

** У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу за ефективни страни новац на дан 31. децембра 2013. Извор: НБС.

Поред наведених послова, Филијала је банкама комисионарима извршила предају 324.000 меничних бланкета, у номиналном износу од 16,2 млн динара.

Филијала у Крагујевцу

Филијала у Крагујевцу је у 2013. години у делу управљања токовима готовине пријемом и предајом готовог и ефективног страног новца комитентима (банке и државни органи) и откупом и продајом ефективног страног новца од физичких лица остварила пословање у укупној вредности од 108,0 млрд динара.

Табела VIII.13.1.5. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Крагујевцу
(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2013.	Индекс 2013/2012.
	у 2012.	у 2013.		
Уплате готовог новца банака	49.521.944.000	55.757.499.000	55.757.499.000	112,59
Исплате готовог новца банкама	37.888.014.000	37.992.743.000	37.992.743.000	100,28
Уплате ЕСН од банака	65.760.228*	96.284.599*	11.038.268.605	146,42
Исплате ЕСН банкама	32.311.381*	26.901.709*	3.084.068.439	83,26
Уплате ЕСН од државних органа	148.864*	270.152*	30.970.834	181,48
Откуп ЕСН од физичких лица	673.423*	286.847*	32.884.718	42,60
Продаја ЕСН физичким лицима	455.809*	370.965*	42.528.183	81,39
УКУПНО			107.978.962.779	
* У еврима. Извор: НБС.				

Поред наведених послова, Филијала је банкама комисионарима извршила предају 243.000 меничних бланкета, у номиналном износу од 12,2 млн динара, и продавала пригодни ковани новац.

Филијала у Ужицу

У 2013. години Филијала у Ужицу је учествовала у пословима управљања токовима готовине пријемом и предајом готовог и ефективног страног новца банкама. Обављала је послове пријема ефективног страног новца од државних органа и пријем и предају јединствених меничних бланкета банкама, као и продају пригодног кованог новца.

Табела VIII.13.1.6. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Ужицу
(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2013.	Индекс 2013/2012.
	У 2012.	У 2013.		
Уплате готовог новца банака	31.476.136.500	28.618.915.000	28.618.915.000	90,9
Исплате готовог новца банкама	30.706.030.000	26.077.330.000	26.077.330.000	84,9
Уплате ЕСН од банака	14.158.363*	15.921.499*	1.825.274.081**	112,5
Уплате ЕСН од државних органа	38.795*	385.531*	44.198.083**	993,8
Исплате ЕСН банкама	5.853.243*	5.458.288*	625.749.599**	93,3
УКУПНО			57.191.466.763	

* У еврима.

** У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу за ефективни страни новац на дан 31. децембра 2013. Извор: НБС.

Банке су у 2013. години на шалтерима Филијале уплатиле готов новац у износу од 28,6 млрд динара и поднеле захтев за исплату готовог новца у износу од 26,1 млрд динара, што је у оба случаја мање него у 2012. години. Уплате ефективног страног новца банака у 2013. нешто су више, док су исплате смањене у односу на 2012. Филијала је од државних органа у 2013. примила 385.500 евра, што је око десет пута више него у 2012. години.

У 2013. банкама комисионарима је предато 188.000 меничних бланкета у износу од 9,4 млн динара (непромењено у односу на 2012), док је продаја пригодног кованог новца за 47,3% мања него у 2012. години.

VIII.13.2. Информисање и едукација корисника финансијских услуга

Послови едукације корисника финансијских услуга у филијалама у 2013. години подразумевали су давање одговора на питања грађана у вези с финансијским производима и услугама, као и информације о заштити права корисника финансијских услуга, припрему презентација, планирање, организовање и одржавање едукативних активности и трибина, као и дистрибуцију штампаног едукативног материјала.

VIII.13.3. Остали послови

С обзиром на то да располаже електронском базом података која садржи копије извода и налога с рачуна републичких органа, правних лица и радњи, Филијала у Београду је у овом периоду обрадила 119 захтева за издавање извода – налога за плаћање и извештаја о променама и стању рачуна, коју је до 31. децембра 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћања. Филијала у Новом Саду је у току 2013. године обрадила 57 захтева који се односе на издавање преписа извештаја о променама на тим рачунима. Највећи број захтева поднела су правна лица (31), док се на физичка лица односило 26 захтева. Захтеви су се углавном односили на податке од

значаја за остваривање права из пензијско-инвалидског осигурања запослених. Филијали у Нишу обратило се 15 правних и физичких лица са захтевима за издавање преписа наведених налога. Од тог броја, Филијала је издала преписе налога из извештаја за осам лица (три правна и пет физичких лица), док је седам подносилаца захтева одустало од поднетих захтева. Филијала у Крагујевцу је у 2013. години обрадила осам захтева за издавање преписа налога и извештаја о променама на рачунима. Од тога, четири захтева су поднела физичка лица, а четири правна лица. Филијала у Ужицу је обрадила девет захтева који се односе на издавање преписа налога и извештаја о променама на рачунима. Од тога, четири захтева су поднела правна лица, а пет физичка лица.

VIII.13.4. Планови за 2014. годину

У трезорском и благајничком пословању планирају се даља техничко-технолошка унапређења у области рада с готовином.

У области едукације корисника финансијских услуга, планира се даље информисање грађана о финансијским производима и услугама и могућностима заштите права корисника који су предвиђени Законом о заштити корисника финансијских услуга. Такође, предвиђени су и развој и примена нових облика едукативних активности, организовање трибина и предавања о финансијским производима и услугама, у складу са исказаним интересовањем за одређене теме, дељење штампаног едукативног материјала на трибинама и сарадња с локалним институцијама.

У 2014. години у филијалама у Крагујевцу и Ужицу планира се и развој нових облика сарадње с привредним субјектима.

VIII.14. Завод за израду новчаница и кованог новца – Топчидер

VIII.14.1. Приходи и расходи

Укупни приходи остварени у Заводу за израду новчаница и кованог новца (ЗИН) у 2013. износили су 4.859,8 млн динара, или за 14,1% мање него у 2012. години. Укупни расходи су износили 4.530,8 млн динара, или за 5,5% мање него у 2012. години.

Табела VIII.14.1.1. Укупни приходи и расходи ЗИН-а
(у млн RSD)

	2012.	2013.	Индекс 2013/2012.
Укупни приходи ЗИН-а	5.655,6	4.859,8	85,9
Производи за НБС	1.109,7	972,5	87,6
Производи за домаће тржиште	4.198,2	3.575,6	85,2
Производи за извоз	99,7	72,3	72,5
Остали приходи	248,0	239,4	96,5
Укупни расходи ЗИН-а	4.794,8	4.530,8	94,5
Степен покривености укупних расхода приходима	118,0	107,3	-

Извор: НБС.

Структура прихода

Највећи приход ЗИН је остварио на домаћем тржишту (3.575,6 млн динара, или 73,6% укупних прихода). Приходи од производа за домаће тржиште мањи су за 14,8% у односу на претходну годину.

На смањење прихода на домаћем тржишту утицало је више фактора:

- промена начина евидентирања прихода од производа за Министарство унутрашњих послова по препоруци спољног ревизора. Наиме, за испоручене, али неиздате производе Министарству унутрашњих послова оперативни приходи ЗИН-а за 2013. годину умањени су за 10,5%;

- пад тражње за следећим производа: пасошима, личним картама, саобраћајним дозволама, возачким дозволама, регистарским таблицама, регистрационим налепницама и пограничним пропусницама, на чију продају ЗИН нема утицаја и који искључиво зависе од потражње становништва;

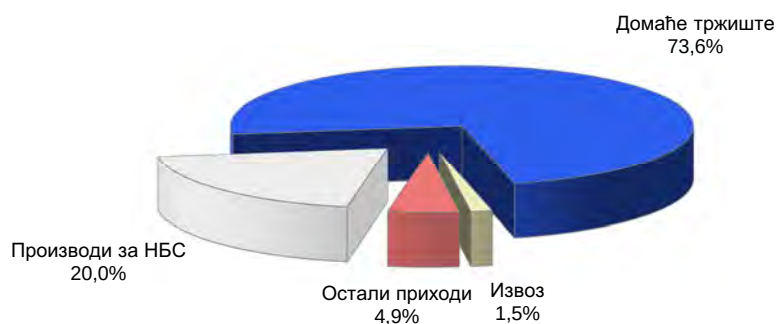
- смањена потражња произвођача цигарета за акцизним маркицама.

Приходи од „производа за извоз“ износе 72,3 млн динара, или 1,5% укупно остварених прихода. На пад извоза утицао је пре свега пад тражње и економска криза на страним тржиштима.

Табела VIII.14.1.2. Структура укупних прихода
(у млн RSD)

	2012.	2013.	Индекс 2013/2012.
Производи за НБС	1.109,7	972,5	87,6
Новчанице	745,1	483,8	64,9
Оптицајни ковани новац	353,6	465,4	131,6
Пригодни ковани новац	-	-	-
Остали штампани и ковани производи и услуге	10,9	23,3	213,8
Домаће тржиште	4.198,2	3.575,6	85,2
Услуге припреме	0,0	0,0	0,0
Ковани производи	317,5	259,7	81,8
Вредносни папири	947,0	550,2	58,1
Марке	1,8	1,5	82,6
Заштићени папири	27,4	23,4	85,3
Посебан програм	3,4	6,0	174,9
Остали производи	725,3	927,5	127,9
Персонализација	2.175,8	1.807,3	83,1
Извоз	99,7	72,3	72,5
Остали приходи	248,0	239,5	96,5
Укупни приходи	5.655,6	4.859,9	85,9
Извор: НБС.			

Графикон VIII.14.1.1. Структура укупних прихода ЗИН-а у 2013.

Извор: НБС.

Интерни приходи, тј. приходи од „производа за Народну банку Србије“, мањи су у односу на претходну годину, како је и предвиђено Програмом израде и издавања новчаница и кованог новца Народне банке Србије. У 2013. су износили 972,5 млн динара, или 20% укупно остварених прихода, што је за 137,2 млн динара мање него у 2012 години.

Структура расхода

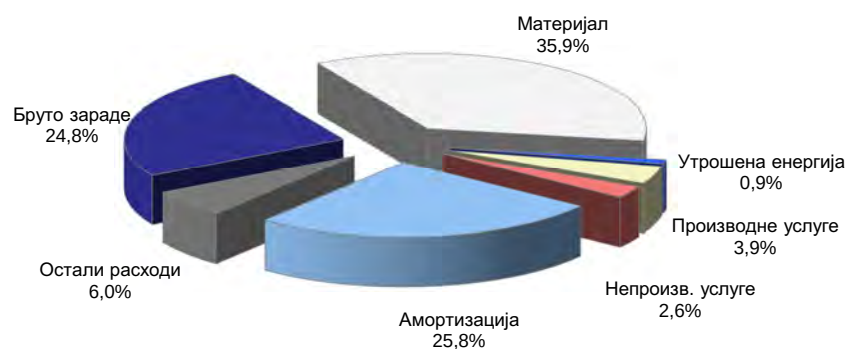
У структури укупних расхода, највеће је учешће расхода по основу материјала (35,95%), амортизације (25,79%) и бруто зарада (24,83%). Расходи по основу материјала и амортизације мањи су за 6% и 9%, респективно, од расхода остварених у претходној години, док су трошкови бруто зарада већи за 10%.

Табела VIII.14.1.3. Структура укупних расхода
(у млн RSD)

	2012.	2013.	Индекс 2013/2012.
Материјал	1.730,6	1.628,6	94,1
Утрошена енергија	39,5	41,3	104,6
Производне услуге	209,5	177,7	84,8
Непроизв. услуге	136,8	117,4	85,8
Амортизација	1.277,0	1.168,7	91,5
Остали расходи	380,3	272,0	71,5
Бруто зараде	1.021,1	1.125,1	110,2
Укупни расходи	4.794,8	4.530,8	94,5

Извор: НБС.

Графикон VIII.14.1.2. Структура укупних расхода ЗИН-а у 2013.

Извор: НБС.

VIII.14.2. Планови за 2014. годину

Планирани укупни приходи ЗИН-а за 2014. годину износе 5.665,04 млн динара, од чега приходи из оперативног пословања на домаћем и иностраном тржишту 4.623,51 млн динара, интерни приходи 1.036,43 млн динара и остали приходи 5,10 млн динара.

Планирани укупни расходи ЗИН-а за 2014. годину износе 4.839,62 млн динара. Као и у 2013. години, највеће је учешће планираних трошкова материјала 41% (1.989,15 млн динара), личних расхода 26% (1.252,62 млн динара) и трошкова амортизације 16% (752,72 млн динара).

IX. ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЕШТАЈИ
НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ
ЗА 2013. ГОДИНУ

Deloitte.Deloitte д.о.о.
Теразије 8
11000 Београд
СрбијаПИБ 10048772
МБ 07770413Тел: +381 11 3812 100; + 381 11 3812 200
Факс: +381 11 3812 101; + 381 11 3812 201
www.deloitte.com/rs**ИЗВЕШТАЈ НЕЗАВИСНОГ РЕВИЗОРА****Гувернеру и Савету Народне банке Србије**

Обавили смо ревизију приложених финансијских извештаја (страна 2 до 73) Народне банке Србије (у даљем тексту "Банка"), који обухватају биланс стања на дан 31. децембра 2013. године и одговарајући биланс успеха, извештај о укупном резултату, извештај о променама на капиталу и извештај о токовима готовине за годину која се завршава на тај дан, као и преглед значајних рачуноводствених политика и напомене уз финансијске извештаје.

Одговорност руководства за финансијске извештаје

Руководство Банке је одговорно за састављање и објективно приказивање ових финансијских извештаја у складу са Међународним стандардима финансијског извештавања, као и за интерне контроле које сматра неопходним за састављање финансијских извештаја који не садрже погрешне информације од материјалног значаја, настале услед криминалне радње или грешке.

Одговорност ревизора

- > Наша одговорност је да изразимо мишљење о приложеним финансијским извештајима на основу обављене ревизије. Ревизију смо обавили у складу са Међународним стандардима ревизије. Ови стандарди налажу усаглашеност са етичким принципима и да ревизију планирамо и обавимо на начин који омогућава да се, у разумној мери, уверимо да финансијски извештаји не садрже погрешне информације од материјалног значаја.

Ревизија укључује спровођење поступака у циљу прибављања ревизијских доказа о износима и информацијама обелодањеним у финансијским извештајима. Одабрани поступци су засновани на просуђивању ревизора, укључујући процену ризика материјално значајних грешака садржаних у финансијским извештајима, насталих услед криминалне радње или грешке. Приликом процене ових ризика, ревизор разматра интерне контроле које су релевантне за састављање и објективну презентацију финансијских извештаја, у циљу осмишљавања најбољих могућих ревизорских процедура, али не у циљу изражавања мишљења о ефикасности система интерних контрола Банке. Ревизија, такође, укључује оцену примењених рачуноводствених политика и вредновање значајних процена које је извршило руководство, као и оцену опште презентације финансијских извештаја.

Сматрамо да су ревизијски докази које смо прибавили довољни и одговарајући и да обезбеђују солидну основу за изражавање нашег мишљења.

Мишљење

По нашем мишљењу, приложени финансијски извештаји приказују истинито и објективно, по свим материјално значајним питањима, финансијски положај Народне банке Србије на дан 31. децембра 2013. године, као и резултате њеног пословања и токове готовине за годину која се завршава на тај дан, у складу са Међународним стандардима финансијског извештавања.

Београд, 23. мај 2014. године

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Nada Sufijic".

Нада Суђић
Овлашћени ревизор

Deloitte се односи на Deloitte Touche Tohmatsu Limited, правно лице основано у складу са правом Уједињеног Краљевства Велике Британије и Северне Ирске, и мрежу његових чланова, од којих је сваки засебан и самосталан правни субјект. Молимо Вас да посетите www.deloitte.com/rs/o-nama за детаљнији опис правне структуре Deloitte Touche Tohmatsu Limited и њених друштва чланова.

Member of Deloitte Touche Tohmatsu Limited

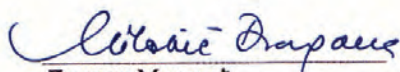
НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

БИЛАНС УСПЕХА

У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2013. године
(У хиљадама динара)

	2013.	2012.
Приходи од камата	13.367.916	17.420.554
Расходи камата	(17.184.594)	(12.311.701)
Нето (губитак)/добитак од камата	(3.816.678)	5.108.853
Приходи од накнада и провизија	3.867.901	4.239.901
Расходи накнада и провизија	(431.253)	(1.010.023)
Нето добитак од накнада и провизија	3.436.648	3.229.878
Нето губитак по основу промене фер вредности и трговања хартијама од вредности	(12.287.466)	(1.932.267)
Нето (негативне)/позитивне курсне разлике	(25.667.355)	53.518.631
Остали пословни приходи	4.738.665	7.137.287
Нето приходи по основу промене индиректних отписа средстава	74.267	796.050
Трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи	(4.830.968)	(4.191.769)
Трошкови амортизације	(1.749.151)	(1.865.993)
Остали пословни расходи	(3.492.135)	(4.037.089)
НЕТО (ГУБИТАК)/ДОБИТАК	(43.594.173)	57.763.581

Ови финансијски извештаји су одобрени од стране Гувернера:

Драгана Миловић
Лице одговорно за састављање
финансијских извештаја

Др Милерганка Табаковић
Гувернер

Г.бр 3449
3.6.2014.

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

ИЗВЕШТАЈ О УКУПНОМ РЕЗУЛТАТУ

У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2013. године
(У хиљадама динара)

	<u>2013.</u>	<u>2012.</u>
Нето (губитак)/добитак текуће године	(43.594.173)	57.763.581
Друге ставке укупног резултата:		
Добици по основу ревалоризације осталих основних средстава	82.878	-
(Губици)/добици по основу промене фер вредности хартитија од вредности расположивих за продају	<u>(818.249)</u>	<u>638.639</u>
Укупно остали резултат	<u>(735.371)</u>	<u>638.639</u>
УКУПАН РЕЗУЛТАТ ПЕРИОДА	<u>(44.329.544)</u>	<u>58.402.220</u>

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

БИЛАНС СТАЊА

У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2013. године
(У хиљадама динара)

	2013.	2012.
АКТИВА		
Готовина и текући рачуни код банака	103.427.562	187.713.368
Депозити код банака	237.225.208	143.043.852
Злато и остали племенити метали	52.986.619	71.605.359
Финансијска средства по фер вредности кроз биланс успеха	882.631.712	830.549.911
Финансијска средства расположива за продају	8.288.991	9.410.736
Кредити	861.611	1.376.004
Чланска квота у Међународном монетарном фонду и средства у специјалним правима вучења	75.209.412	85.667.790
Некретнине, постројења и опрема	14.440.171	15.606.294
Инвестиционе некретнине	844.695	844.695
Нематеријална улагања	90.283	361.010
Остала средства	3.899.205	4.227.603
УКУПНО АКТИВА	1.379.905.469	1.350.406.622
ПАСИВА		
Обавезе		
Обавезе према банкама и другим финансијским организацијама	622.023.835	566.680.661
Обавезе према држави и другим депонентима	269.006.034	178.767.194
Обавезе према Међународном монетарном фонду	147.219.872	227.662.852
Готов новац у оптицају	122.439.771	110.548.870
Резервисања	1.346.737	1.135.876
Остале обавезе	970.338	1.411.278
Укупно обавезе	1.163.006.587	1.086.206.731
Капитал		
Државни капитал	119.049.539	100.803.340
Посебне резерве	127.140.439	90.594.522
Ревалоризационе резерве	8.651.972	8.569.094
Резерве по основу хартија од вредности расположивих за продају	5.651.105	6.469.354
(Акумулирани губитак)/ нераспоређени добитак	(43.594.173)	57.763.581
Укупно капитал	216.898.882	264.199.891
УКУПНО ПАСИВА	1.379.905.469	1.350.406.622

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

ИЗВЕШТАЈ О ПРОМЕНАМА НА КАПИТАЛУ
У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2013. године
(У хиљадама динара)

	Државни капитал	Посебне резерве	Ревалоризационе резерве	Резерве по основу ХОВ расположивих за продају	Нераспоређени добитак/ (акумулирани губитак)	Укупно
Стање на дан 1. јануара 2012. године						
Стање на почетку године	97.591.139	84.161.673	8.569.094	5.830.715	12.440.053	208.592.674
Расподела добитка претходне године (*)	3.212.201	6.432.849	-	-	(12.440.053)	(2.795.003)
Друге ставке укупног резултата:						
Добити по основу промене фер вредности хартија од вредности расположивих за продају	-	-	-	638.639	-	638.639
Нето добитак текуће године	-	-	-	-	57.763.581	57.763.581
Стање на дан 31. децембра 2012. године	100.803.340	90.594.522	8.569.094	6.469.354	57.763.581	264.199.891
Стање на дан 1. јануара 2013. године						
Стање на почетку године	100.803.340	90.594.522	8.569.094	6.469.354	57.763.581	264.199.891
Расподела добитка претходне године (*)	18.246.199	36.545.917	-	-	(57.763.581)	(2.971.465)
Друге ставке укупног резултата:						
Добити по основу ревалоризације осталих основних средстава	-	-	82.878	-	-	82.878
Губити по основу промене фер вредности хартија од вредности расположивих за продају	-	-	-	(818.249)	-	(818.249)
Нето губитак текуће године	-	-	-	-	(43.594.173)	(43.594.173)
Стање на дан 31. децембра 2013. године	119.049.539	127.140.439	8.651.972	5.651.105	(43.594.173)	216.898.882

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

ИЗВЕШТАЈ О ТОКОВИМА ГОТОВИНЕ

У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2013. године
(У хиљадама динара)

	2013.	2012.
ТОКОВИ ГОТОВИНЕ ИЗ ПОСЛОВНИХ АКТИВНОСТИ		
Приливи од камата	16.596.238	21.164.978
Приливи од накнада	3.060.561	3.557.541
Приливи од осталих пословних прихода	11.251.368	12.314.926
Приливи од дивиденди и учешћа у добитку	121.361	125.143
Приливи готовине из пословних активности	31.029.528	37.162.588
Одливи по основу камата	(19.071.935)	(14.767.606)
Одливи по основу накнада	(435.439)	(1.013.116)
Одливи по основу трошкова пословања	(14.591.529)	(14.482.558)
Одливи готовине из пословних активности	(34.098.903)	(30.263.280)
(Смањење)/повећање узетих депозита	(14.018.541)	21.372.623
Повећање кредита и пласмана	(60.922.130)	(19.492.970)
(Повећање)/смањење хартија од вредности по фер вредности кроз биланс успеха и других пласмана	(55.013.488)	67.246.996
(Повећање)/смањење пласмана и (смањење)/повећање узетих депозита	(129.954.159)	69.126.649
Пренос буџету Републике Србије	(2.971.465)	(2.795.003)
Нето (одлив)/прилив готовине из пословних активности	(135.994.999)	73.230.954
ТОКОВИ ГОТОВИНЕ ИЗ АКТИВНОСТИ ИНВЕСТИРАЊА		
Приливи од продаје нематеријалних улагања и основних средстава	313	2.228
Одливи за куповину нематеријалних улагања и основних средстава	(139.470)	(240.451)
Нето одлив готовине из активности инвестирања	(139.157)	(238.223)
ТОКОВИ ГОТОВИНЕ ИЗ АКТИВНОСТИ ФИНАНСИРАЊА		
Нето приливи/(одливи) по основу узетих краткорочних кредита	69.166.348	(81.078.755)
Нето прилив/(одлив) готовине из активности финансирања	69.166.348	(81.078.755)
Нето смањење готовине	(66.967.808)	(8.086.024)
Готовина на почетку године	211.391.822	164.437.313
Курсне разлике, нето	(25.660.778)	55.040.533
ГОТОВИНА НА КРАЈУ ПЕРИОДА	<u>118.763.236</u>	<u>211.391.822</u>

Списак графика и табела

Графикони

I.1.1.	Референтна каматна стопа и коридор каматних стопа	17
I.1.2.	Репо продаја и стање продатих ХоВ	18
I.1.3.	Обим стерилизације инструментима монетарне политике	19
I.2.1.	Кретање цена	22
I.2.2.	Доприноси компоненти ИПЦ-а мг. инфлацији	23
II.2.1.	Преглед кључних макроекономских ризика	27
II.2.2.	Адекватност капитала банкарског сектора	28
II.2.3.	Покриће бруто <i>NPL</i> резервама за процењене губитке, земље региона	29
II.2.4.	Комбиновани показатељ у осигурању	30
II.3.1.	Финансијска стабилност банкарског сектора Републике Србије у поређењу с просеком региона	31
III.1.1.	Покривеност увоза девизним резервама	36
III.3.1.	Индекс приноса државних обвезница у оригиналној валути рочности 1–5 година	39
III.3.2.	Структура укупног приноса на америчке државне обвезнице	39
III.3.3.	Структура укупног приноса на немачке државне обвезнице	39
III.3.4.	Принос портфеља у оригиналној валути	40
III.3.5.	Структура инвестиционог портфолија	40
V.1.1.	Кретање укупне премије кумулативно по тромесечјима	60
V.1.2.	Укупна премија према врстама осигурања	61
V.1.3.	Кретање укупне премије и техничких резерви	61
V.2.1.	Структура имовине добровољних пензијских фондова	66
V.3.2.1.	Структура активе давалаца финансијског лизинга	69
V.3.2.2.	Структура пасиве давалаца финансијског лизинга	69
V.3.4.1.	Структура пласмана према примаоцу лизинга	70
V.3.4.2.	Структура пласмана према предмету лизинга	71
V.3.4.3.	Секторска структура пласмана по основу финансијског лизинга	71
VII.1.1.	Вредност промета у међународном клирингу	84
VIII.14.1.1.	Структура укупних прихода ЗИН-а у 2013.	129
VIII.14.1.2.	Структура укупних расхода ЗИН-а у 2013.	130

Табеле

III.3.1. Вредност изложена ризику (<i>VaR</i>) на дан 31. децембра 2013.	41
III.3.2. Стрес-тест на дан 31. децембра 2013.	41
IV.1.1. Структура финансијског система	43
IV.1.2. Власничка структура банкарског сектора	44
IV.1.3. Распоред банака по вредности билансне суме	45
IV.1.4. Степен концентрације (<i>HHI</i>)	45
IV.1.5. Концентрација – учешћа водећих банака у билансној суми, кредитима и депозитима банкарског сектора	46
IV.1.6. Структура пасиве банака	46
IV.1.7. Структура капитала банака	47
IV.1.8. Структура активе банака	48
IV.1.9. Распоред банака по висини ванбилансне суме	49
IV.1.10. Валутна структура биланса и ванбиланса	49
IV.1.11. Девизни ризик банака	50
IV.1.12. Класификација активе банака	50
IV.1.13. Показатељи пословања банака	51
IV.1.14. Финансијски резултат банака	51
IV.1.15. Показатељи профитабилности банкарског сектора	52
VI.1.1. Преглед апоенске структуре новчаница у оптицају	76
VI.3.1. Преглед фалсификованих новчаница готовог новца	77
VI.3.2. Преглед фалсификованих новчаница готовог новца	77
VII.1.1. Вредност промета и број плаћања у <i>RTGS</i> систему	82
VII.1.2. Вредност промета и број плаћања у клиринг систему	83
VIII.3.1.1. Број обавештења по даваоцима финансијских услуга у 2013.	99
VIII.3.2.1. Број поступака посредовања по даваоцима финансијских услуга у 2013.	100
VIII.12.1.1. Упоредни преглед броја запослених	118
VIII.12.2.1. Број запослених по квалификационој структури	119
VIII.12.2.2. Старосна структура запослених	120
VIII.12.3.1. Образовање, усавршавање и стручно оспособљавање запослених	121
VIII.13.1.1. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Београду	122
VIII.13.1.2. Послови обраде готовог новца и ефективног страног новца – Филијала у Београду	123
VIII.13.1.3. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Новом Саду	123
VIII.13.1.4. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Нишу	124

VIII.13.1.5. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Крагујевцу	125
VIII.13.1.6. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Ужицу	126
VIII.14.1.1. Укупни приходи и расходи ЗИН-а	127
VIII.14.1.2. Структура укупних прихода	128
VIII.14.1.3. Структура укупних расхода	129

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

336.71

**ГОДИШЊИ извештај о пословању и
результатима рада** / Народна банка Србије. -
2010- . - Београд (Улица краља Петра 12)
: Народна банка Србије, 2010 (Београд : Завод
за израду новчаница и кованог новца) . - 30 cm

Годишње
ISSN 2217-6284 = Годишњи извештај о
пословању и резултатима рада
COBISS.SR-ID 185196556